

Toekomstgericht sturen
in onzekere tijden

ALDUS VASTGESTELD IN DE OPENBARE
VERGADERING VAN HET ALGEMEEN
BESTUUR VAN 23 NOVEMBER 2022

KADERNOTA 2023 - 2032

COLOFON

De Kadernota 2023-2032 is een uitgave van waterschap Brabantse Delta.
Meer informatie over het waterschap vindt u op www.brabantsedelta.nl

Datum

28 oktober 2022

Projectleiding en eindredactie

Sjors Slaats

Redactie teksten

Eveline Overbeek

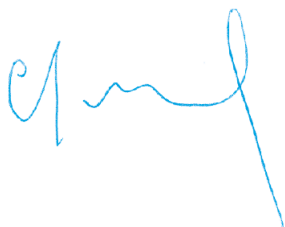
KADERNOTA 2023-2032

TOEKOMSTGERICHT STUREN IN ONZEKERE TIJDEN

23 november 2022

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 23 november 2022.

De dijkgraaf

drs. C.J.G.M de Vet

De secretaris-directeur

dr. A.F.M. Meuleman

Zaaknummer: 513604

Documentnummer: 571088

2023-2032

KADERNOTA IN ÉÉN OOGOPSLAG

WATERSCHAP BRABANTSE DELTA ZORGT VOOR VEILIGE DIJKEN EN KADES, ZUIVERT RIOOLWATER, VERBETERT EN BEWAAKT DE KWALITEIT VAN HET OPPERVLAKTEWATER EN REGELT DE HOOGTE VAN HET WATER IN MIDDEN- EN WEST-BRABANT. IEDER JAAR STELT HET WATERSCHAP EEN (MEERJAREN)KADERNOTA VAST. DIT DOCUMENT BESCHRIJFT INTERNE EN EXTERNE ONTWIKKELINGEN, INHOUDELIJKE DOELSTELLINGEN VOOR DE KOMENDE JAREN EN DE FINANCIËLE IMPACT DAARVAN OP DE LASTEN EN TARIEFONTWIKKELING. KORTOM, 'DE KADERS' VOOR HET FINANCIEEL BELEID VOOR DE KOMENDE PLANPERIODE.

**UITVOERING VAN
DE KERNTAKEN****VEILIGHEID IS
PRIORITEIT****SAMEN
VERNIEUWEN****ACCEPTABELE
BELASTINGTARIEVEN****ACCENTEN****KLIMAAT-
VERANDERING****NIEUWE
REGLERGEVING****TECHNIEK &
DIGITALISERING****RISICO'S
BEHEERSEN**

UITDAGINGEN

De waterschappen staan voor een grote uitdaging. Voor een veilige, klimaatbestendige delta zijn forse investeringen nodig. Tegelijkertijd moeten we dat doen met realistische tarieven.

KERNTAKEN

**DROGE
VOETEN**

Veilig wonen, werken en genieten dankzij **568** kilometer dijken, **227** gemalen en **17** sluizen en waterbergingsgebieden.

**SCHOON
WATER**

Gezonde natuur dankzij een goede waterkwaliteit. Schoonmaken van rioolwater van huizen en bedrijven in **17** rioolwaterzuiveringen.

**VOLDOENDE
WATER**

Genieten van water dankzij het maaien en baggeren van **8.115** km sloten, beken en rivieren. Zorgen dat het niet te droog is dankzij **1.752** stuwen.

Totale kosten kerntaken:

€ 166 mlnwww.brabantsedelta.nl

ONTWIKKELINGEN

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Het waterschap heeft te maken met flinke prijsstijgingen. Denk aan de energieprijzen. Onze installaties voor het zuiveren van water bijvoorbeeld maken veel gebruik van energie. Ook zijn de grondstoffen voor onze bouwprojecten veel duurder geworden, net als de materialen voor het onderhoud van onze objecten als zuiveringen, dijken, gemalen en stuwen. We kunnen ons werk niet stil leggen en dus moeten wij deze hoge prijzen betalen. Onze enige inkomstenbron om onze taken uit te voeren zijn belastingen, daarom heeft het gevolgen voor de hoogte van de waterschapsbelasting.

WATERSCHAPSVERKIEZINGEN 2023

De Kadernota is de laatste van de huidige bestuursperiode 2019-2023. Uitvoering vindt voor een belangrijk deel plaats in de nieuwe bestuursperiode. Om die reden is deze nota inhoudelijk beleidsneutraal opgesteld. Op 15 maart 2023 vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Kiesgerechtigden in Midden- en West-Brabant kiezen dan een nieuw algemeen bestuur. Vervolgens gaat het nieuwe bestuur aan de slag met een nieuw Bestuursakkoord met nieuwe ambities!

KLIMAATBESTENDIGHEID

Het waterschap werkt samen met de omgeving aan een klimaatbestendig waterlandschap in Midden- en West-Brabant. Zo'n landschap is beter ingericht om met natte periodes én met droge periodes om te gaan. Het watersysteem is dan weerbaarder voor weersextremen en de situatie blijft – ongeacht weer- en klimaatscenario – altijd beheersbaar. Wat betreft de droogte heeft de Advies Commissie Droogte in 2022 een rapport uitgebracht over de gewenste maatregelen tegen de structurele droogte in Brabant. De uitwerking krijgt de komende tijd vorm. Daarnaast deden we onlangs onderzoek naar 'Wat als de waterbom van juli 2021 bij ons was gevallen'. Ook dit is een volgende stap in de weg naar een klimaatbestendig landschap.

WAT BETEKENT DAT VOOR DE TARIEVEN IN 2023?

Voorbeeldaanslagen:

- VERWACHTE ONTWIKKELING VAN DE TARIEVEN 2023-2032 (TIEN JAARS GEMIDDELDE)
- STIJGING TEN OPZICHTE VAN 2022

INHOUD

Inhoudsopgave	6
Voorwoord	7
Samenvatting	8
• Context	8
• Financiën	8
• Werkzaamheden	8
• Risico's	8
1. Inleiding	9
1.1 Context	9
1.2 Doel en beleidskader	9
1.3 Leeswijzer	9
2. Actuele ontwikkelingen en relevantie wetenschap	10
2.1 Relevante ontwikkelingen	10
2.2 Wat betekent dat voor het waterschap	12
3. Lasten- en tariefontwikkeling	17
3.1 Investerings en kapitaallasten	17
3.2 Netto lastenontwikkeling	22
3.3 Tariefontwikkeling	25
3.4 Voorbeeldaanslagen	26
3.5 Duurzaam financieel beleid	27
3.6 Schuldpositie en schuldquote	29
4. Programmaplannen 2023	31
5. Risico's	53
5.1 Grootste risico's	53
5.2 Risicomanagement	53
Bijlage 1 – Financiële uitgangspunten	57
• Inflatie	57
• Rentevisie	58
• Loonkostenontwikkeling	58
• Energiekosten	58
• Reserves	59
• Grondslagen tarief watersysteembeheer en zuiveringsheffing	59
• EMU-saldo	61
• Meerjarenraming lasten en baten 2022-2031	61
Bijlage 2 – Financiële specificatie per waterschapstaak	62
Bijlage 3 – Voorbeeldaanslagen	65
Bijlage 4 – Weerstandsvermogen	68
• Aanpak	68
• Resultaten	68
• Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen	71
• Conclusie	74
Bijlage 5 – Kaarten met programmering van maatregelen	75
Bijlage 6 – Verloop van bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid per taak	79
Bijlage 7 – Nadere uitwerking maatregelen watersystemen	80
Bijlage 8 – Harmonisatie verslagleggingsvoorschriften	82

VOORWOORD

Dit de vierde en laatste Kadernota van deze bestuursperiode. We bewegen ons naar de volgende bestuurlijke fase, met ongetwijfeld nieuwe gezichten en nieuwe ambities. Op 15 maart 2023 mag iedere kiesgerechtigde in Midden- en West-Brabant zijn of haar stem uitbrengen voor het algemeen bestuur van ons waterschap. Deze Kadernota schetst onze doelstellingen voor de komende jaren en de financiële impact daarvan op de lasten en tariefontwikkeling. Dit doen we in het licht van alle maatschappelijke en economische ontwikkelingen waarmee wij te maken hebben.

In deze Kadernota 2023 - 2032 kijken we als waterschap ver vooruit. Terwijl we leven en werken in een tijd waarin voorspellen en plannen onwaarschijnlijk lastig is. De wereld verandert sneller dan ooit tevoren, zo lijkt het wel. Komende vanuit een twee jaar durende coronacrisis werden we dit jaar geconfronteerd met een grote verstoring van de handel in fossiele brandstoffen en in de energiemarkt. In het najaar van 2022 was de inflatie hoger dan velen van ons zich kunnen heugen. De blijvend stijgende prijzen zetten de besteedbare inkomens van alle Nederlanders onder druk.

Net als iedere organisatie ziet en voelt ons waterschap ook de druk op de bedrijfsvoering en onze uitvoerende taken. Grondstoffen zijn schaars, de prijzen stijgen in rap tempo, de arbeidsmarkt is historisch krap en wat de toekomst brengt, laat zich slechts raden. Dat alles vertaald zich in stijgende tarieven. Meer dan ooit moeten we ons dus bewust zijn van de dingen die we doen. Wat is noodzakelijk, wat is doelmatig en wat is effectief?

Tegelijk eist dit tijdsgewricht van ons dat we gaan handelen. Dat we knopen doorhakken en richting kiezen. De dagelijkse realiteit is namelijk dat we te maken hebben met steeds extremer en onvoorspelbaar weer, droogte, schaarste van schoon water, de kwetsbaarheid van ecosystemen, de noodzaak van duurzame steden en de aanpak van klimaatverandering.

Vooruitkijkend naar 2023 en volgende jaren verwacht én voorspel ik een periode van dóen. Deze zomer publiceerde de onafhankelijke Adviescommissie Droogte haar bevindingen in het rapport 'Zonder water, geen later'. Het document leest als een call for action. Dat is ook precies wat van ons gevraagd wordt. De adviescommissie Droogte adviseert de partners van het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg 12 belangrijke stappen te ondernemen om zo in 2040 een (grond)waterrijk Noord-Brabant te kunnen bewerkstellingen.

We moeten met andere woorden met z'n allen stevig aan de bak om méér regenwater vast te houden én minder in te teren op onze bestaande voorraad grondwater door onttrekking. In een breder verband is het daarom zaak aan de slag te gaan met het laaghangende fruit en de quick wins. Ik denk daarbij onder meer aan de grote hoeveelheden grondwater die momenteel van de Brabantse Wal ongehinderd en ongebruikt de Westerschelde instromen. Ik denk daarbij ook aan het aanjagen om op veel grotere schaal en structureel aan waterneutrale woningbouw te gaan doen. Verder bevinden uitgerekend wij ons als waterschap op dé uitgelezen geografische locatie om te gaan experimenteren met een ontziltingsfabriek om zoet uit zout water te winnen. Het zijn hele concrete projecten waarmee we meters kunnen maken.

Om mij heen zien ik hoe betrokken iedere bestuurder en medewerker is bij de doelen die we nastreven. Onze collectieve denk- en daadkracht is vaak groter dan we verwachten. Ik wil iedereen dan ook vragen hecht samen te blijven werken aan een duurzame, klimaat neutrale toekomst. Dat we samen een waterschap vormen dat voorop loopt in haar gedachtengoed en in haar acties.

Kees Jan de Vet
Dijkgraaf

SAMENVATTING

De Kadernota 2023-2032 beschrijft de inhoudelijke koers en financiële kaders voor waterschap Brabantse Delta. De basis voor de Kadernota wordt gevormd door het Bestuursakkoord 2019-2023 - Samen beter!, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 Klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap en de voorgaande Kadernota 2022-2031 Weloverwogen aan de slag.

Context

Deze Kadernota is de laatste van de huidige bestuursperiode 2019-2023. Uitvoering vindt voor een belangrijk deel plaats in de nieuwe bestuursperiode. Om die reden is deze nota inhoudelijk beleidsneutraal opgesteld. Dat wil zeggen dat geen nieuw beleid is opgenomen, enkel accent verschuivingen op basis van een veranderende omgeving. Verder is dit de eerste Kadernota op basis van het huidige Waterbeheerprogramma.

Voor de ontwikkeling van deze Kadernota zijn de externe financiële ontwikkelingen dominant geweest bij het maken van keuzes. Oplopende inflatie en rente in 2022 en 2023 zorgen voor een financiële uitdaging om wettelijke waterschapstaken uit te voeren. De kosten van onder andere energie, grondstoffen, ICT en lonen lopen sterk op.

Financiën

In deze Kadernota 2023-2032 wordt voorgesteld om het verschil dat ontstaan is in het jaar 2022 mee te nemen in de voorstellen voor tariefontwikkeling en de investeringsvolumes. Door dit zogenaamde inhaaleffect mee te nemen wordt voorkomen dat het waterschap de watertaken niet kan uitvoeren. De ontwikkeling van inflatie en rente hebben tot gevolg dat de tariefontwikkeling groter is dan gebruikelijk (2,5 procent + inflatie). Verder wordt onder andere voorgesteld om de investeringsvolumes jaarlijks te indexeren op basis van de inflatie en ook hier het inhaaleffect toe te passen.

Werkzaamheden

De bedrijfswaarden zijn in deze Kadernota geactualiseerd. De bedrijfswaarden worden gebruikt in de besluitvorming en bieden ondersteuning aan assetmanagement. De bedrijfswaarden zijn in lijn gebracht met de zaken die nu belangrijk worden geacht zoals duurzaamheid en omgevingsgerichtheid. De vorige bedrijfswaarden kwamen uit 2014.

In deze inhoudelijk beleidsneutrale Kadernota trekken de programma's de lijn van het vorige jaar door. Op sommige vlakken zijn nieuwe inzichten ontstaan of externe factoren relevant geworden, zoals de start van het Nationaal Programma Landelijk Gebied of de aanscherping van de doelstellingen voor broeikasgasemissies door de EU en de nationale overheid. Dit is meegenomen in de ontwikkeling van programma's. Verder is het programma Veerkrachtig Organiseren in een afrondende fase terecht gekomen. De resultaten worden in 2022 afgerond en geborgd in de procesorganisatie.

Risico's

Met risicomanagement zijn risico's voor het waterschap in kaart gebracht. De top vijf grootste risico's zijn gelijk aan vorig jaar, al is de volgorde wel veranderd. In totaal is de risicoportefeuille iets toegenomen. Het weerstandsvermogen blijft boven de gestelde norm.

1. INLEIDING

De Kadernota 2023-2032 beschrijft de inhoudelijke koers en financiële kaders voor waterschap Brabantse Delta. De basis voor de Kadernota wordt gevormd door het Bestuursakkoord 2019-2023 - Samen beter!, het Waterbeheerprogramma 2022-2027 Klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap en de voorgaande Kadernota 2022-2031 Weloverwogen aan de slag.

1.1 CONTEXT

Het waterschap stelt jaarlijks een Kadernota op. De context waarbinnen dit proces plaatsvindt is bepalend voor de inhoud. In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de verschillende trends en ontwikkelingen die relevant zijn voor de Kadernota. De volgende drie zaken zijn in brede zin zeer bepalend voor de inhoud van deze Kadernota.

- De afgelopen jaren kenmerken zich door, voor het waterschap niet te beïnvloeden en relatief onvoorspelbare, **ontwikkelingen in de wereld**. De directe impact van de corona pandemie lijkt af te nemen, maar de gevolgen ijlen na. De oorlog in Oekraïne en de monetaire ontwikkeling hebben in Nederland grote impact. De combinatie van deze en andere ontwikkelingen maakt de huidige financiële situatie zeer uitdagend en moeilijk te voorspellen.
- Eind 2021 heeft het waterschap het **Waterbeheerprogramma 2022-2027** vastgesteld. De uitgangspunten van het Waterbeheerprogramma zijn geconcretiseerd in deze Kadernota. Ook de opbouw en vorm is aan het nieuwe Waterbeheerprogramma aangepast.
- Begin 2023 kiezen de inwoners van het werkgebied van Brabantse Delta een nieuw waterschapsbestuur. Het nieuwe bestuur zal eigen accenten willen zetten voor de **nieuwe bestuursperiode**. Deze Kadernota is om die reden inhoudelijk beleidsneutraal opgesteld. Dat wil zeggen zonder nieuw beleid.

1.2 DOEL EN BELEIDSKADER

Ieder jaar verkent het waterschap de nieuwe ontwikkelingen en de vorderingen van programma's. Het algemeen bestuur stelt op basis hiervan middels de Kadernota de koers en kaders van het beleid vast. Met de Kadernota laat het waterschap tevens de omgeving zien wat de opgaven en uitdagingen voor de komende jaren zijn en hoe het waterschap hiermee om denkt te gaan. De Kadernota bevat ook de doorvertaling van de lastenontwikkeling en tarieven en een tienjarige financiële doorkijk. De Kadernota is een vast onderdeel van de P&C-cyclus bij het waterschap.

Document	Doel
Kadernota	Beschrijft interne en externe ontwikkelingen, inhoudelijke doelstellingen en de financiële impact daarvan op programmaniveau. Het algemeen bestuur stelt de Kadernota vast.
Begroting	Beschrijft wat het waterschap het komende jaar per programma gaat doen, wat dat mag kost en wat dat betekent voor de belastingtarieven. Het algemeen bestuur stelt de begroting vast.
Management letter	Beschrijft periodiek de voortgang en de financiën inclusief prognoses voor de rest van het jaar. Op basis van de management letters kan het algemeen bestuur besluiten bij te sturen.
Jaarstukken (verslag en rekening)	Verantwoording over de financiën en prestaties. Het bestuur stelt de jaarrekening vast.
Waterbeheerprogramma	In het Waterbeheerprogramma staan de strategische doelstellingen van het waterschap voor de watertaken voor de komende 6 jaar.
Bestuursakkoord	In het bestuursakkoord beschrijft het bestuur de ambities voor de komende bestuursperiode van 4 jaar.

Tabel 1: planning & control cyclus

1.3 LEESWIJZER

De Kadernota is als volgt opgebouwd:

- **Hoofdstuk 2** Overzicht van actuele ontwikkelingen en de wijze waarop het waterschap hierop anticipeert.
- **Hoofdstuk 3** De financiële vertaling van de koers voor de komende jaren en overzicht van de lasten en tarieven bij het voorgestelde beleid.
- **Hoofdstuk 4** Overzicht van de speerpunten, mijlpalen en financiën per programma, aan de hand van de meerjarige programmaplannen.
- **Hoofdstuk 5** Beschrijft de risico's van (externe) ontwikkelingen die de plannen van het waterschap kunnen beïnvloeden.

De bijlagen geven achtergrondinformatie over de verschillende onderwerpen uit de Kadernota.

2. ACTUELE ONTWIKKELINGEN EN RELEVANTIE WATERSCHAP

In dit hoofdstuk wordt eerst een overzicht van actuele ontwikkelingen gegeven. Vervolgens wordt ingegaan wat dit op hoofdlijnen betekent voor het waterschap. De vertaling naar financiën en taken wordt in de volgende hoofdstukken beschreven.

2.1 RELEVANTE ONTWIKKELINGEN

Met de DESTEP methode zijn de relevante ontwikkelingen voor het waterschap in kaart gebracht. DESTEP staat voor: demografisch, economisch, sociaal-cultureel, technologisch, ecologisch en politiek-juridisch.

Demografisch

De bevolking in het werkgebied van Brabantse Delta neemt in de komende 10 jaar in het stedelijk en landelijk gebied toe. De grootste groei is te verwachten in het stedelijk gebied en deze groei zet ook langer door dan 10 jaar. Vanaf 2030 krijgt het landelijk gebied vaker te maken met krimp¹. Onder andere als gevolg van deze bevolkingstoename blijft de roep om woningen te bouwen de komende jaren aan houden.

Economisch

Diverse internationale ontwikkelingen hebben een nadrukkelijk effect op de economische groeiverwachtingen^{2/3}. De verwachting van het Centraal Plan Bureau en De Nederlandse Bank is dat de Nederlandse economie bescheiden blijft groeien in 2023.

- De inflatie is momenteel uitzonderlijk hoog. De verwachting is dat de inflatie in 2023 minder hoog zal zijn, maar historisch gezien relatief hoog blijft. De prijzen stijgen over de gehele breedte. De prijzen van energie en sommige grondstoffen stijgen harder dan de inflatie.
- De Europese Centrale Bank heeft de afgelopen maanden de rente verhoogt om inflatie tegen te gaan.
- De arbeidsmarkt is krap en dat blijft naar verwachting. Het is voor organisaties lastig om vacatures te vullen. De krapte en inflatie zorgen voor stijgende lonen.

De voorspellingen voor de economie zijn nog meer dan andere jaren van onzekerheid omgeven. De Kadernota is opgebouwd op basis van feitelijke informatie, zoals ramingen en voorspellingen van CPB en DNB. Daarmee wordt gewerkt met de kennis van nu. Deze ramingen zijn echter veranderlijk en hanteren ook onzekerheidsmarges. De veranderlijke macro-economie kan behoorlijk effect hebben op de daadwerkelijke financiële uitgangspunten en de belastingopbrengsten.

Sociaal-cultureel

De polarisatie neemt toe rondom uitdagingen als wonen, klimaat en stikstof. Het publieke debat verruwt en wettelijke kaders zijn niet perse leidend bij protesten. Daarnaast is er ook steeds vaker sprake van wantrouwen in instituties als overheid en media.

Gedurende de corona pandemie is een herwaardering ontstaan voor de directe omgeving. Nederlanders gaan vaker in eigen land op reis of dragen bij aan de eigen leefomgeving. Het verduurzamen van eigen omgeving of woning krijgt ook meer aandacht, mede ingegeven door de prijsontwikkelingen op het vlak van energie.

Technologisch

De technische mogelijkheden om woningen te verduurzamen nemen toe. Naast isoleren en het opwekken van energie zijn er ook steeds meer oplossingen om het watergebruik te verminderen of water te hergebruiken. Waterneutraal bouwen wordt vaker toegepast in nieuwbouwproject. De digitale ontwikkelingen blijven daarnaast snel gaan en dringen steeds meer toe tot alle onderdelen van het leven, werken en leren.

¹De bevolkings- en woningbehoefteprognose | Noord-Brabant

²Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten DNB - juni 2022

³CPB Macro Economische Verkenning 2023 augustus 2022.pdf

Ecologisch

Vitale natuur is belangrijk bij de bescherming tegen klimaatverandering, voor de beschikbaarheid van drinkwater, voedsel en schone lucht. De natuur in Nederland gaat in de volle breedte achteruit⁴.

- De Green Deal (EU) is voor Nederland uitgangspunt in de aanpak van chemische stoffen. Naar verwachting resulteert in 2023 de EU-brede restrictie van PFAS. In 2023 start een Impulsprogramma Chemische stoffen.
- De implementatie van het 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn en de derogatie gaat leiden tot aanscherping van het mestbeleid in 2023.
- De Europese Unie heeft de klimaatdoelstelling verhoogt naar 55% broeikasgasemissie reductie in 2030 en klimaatneutraliteit in 2050. Het kabinet gaat deze doelstellingen overnemen in de Klimaatwet en heeft voor 2030 de ambitie om 60% reductie te realiseren.
- Het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) heeft als doel om het landelijk gebied toekomstbestendig te ontwikkelen. Het Rijk legt in het NPLG de structurerende, richtinggevende keuzes en (regionale) doelen vast, zodat landelijke doelen onontkoombaar gehaald zullen worden. Een integrale aanpak van stikstof en de Europese normen voor bodem, waterkwaliteit, klimaat en biodiversiteit wordt uitgewerkt samen met provincies en andere partners.

Politiek Juridisch

Politiek juridisch spelen een aantal zaken in de directe omgeving.

Geborgde zetels

De verkiezingen voor de besturen van provincies en waterschappen, en indirect de Eerste Kamer, vinden in maart 2023 plaats. Voor de waterschappen is voorgesteld dat op termijn het aantal geborgde zetels wordt teruggebracht en dat voor de categorie bedrijven de geborgde zetels in zijn geheel afgeschaft worden. Ook komt dan de eis om minimaal één geborgde zetel onderdeel te laten zijn van het dagelijks bestuur te vervallen. Het is tijdens de ontwikkeling van de Kadernota nog niet duidelijk wanneer en of dit voorstel in werking treedt.

Omgevingswet

Vooralsnog is het uitgangspunt dat de Omgevingswet per 1 januari 2023 in werking treedt. Met de Omgevingswet wordt de wetgeving rondom de fysieke leefomgeving, waaronder water, gebundeld. De Nederlandse overheden hebben zich jarenlang voorbereid om inwerkingtreding mogelijk te maken. Het definitieve besluit over inwerkingtreding wordt door de Eerste Kamer genomen in november 2022.

Aanpassing belastingstelsel

In de Ledenvergadering van december 2020 hebben de waterschappen, na een lang en intensief traject, ingestemd met een pakket aan voorstellen tot aanpassing van het belastingstelsel. Het doel van het pakket aan voorstellen is om in gezamenlijkheid te komen tot een toekomstbestendig belastingstelsel.

Concreet hebben de waterschappen:

- ingestemd met voorstellen tot aanpassingen van het belastingstelsel door het oplossen van 3 urgente knelpunten, en 4 meekoppelkansen.
- de Unie gevraagd om met het ministerie van IenW fiscaal-juridisch onderzoek te doen naar mogelijkheden tot het flexibel inrichten van wetgeving, zodat kan worden ingespeeld op ontwikkelingen.
- de Unie ook gevraagd om onderwerpen die niet tot de opdracht van de stuurgroep behoorden samen met ministerie IenW verder te brengen als onderdeel van traject 'toekomstbestendiger bekostiging waterbeheer'.

De voorstellen tot aanpassing van het belastingstelsel zijn aangeboden aan het ministerie van IenW. Het ministerie heeft de afgelopen periode gebruikt om de voorstellen om te zetten naar een wetsvoorstel. Dit wetsvoorstel ligt nu voor ter consultatie. De Unie van Waterschappen heeft voorafgaand aan de consultatie op 13 juli 2022 een informele reactie gegeven aan het ministerie. De waterschappen bespreken het ter consultatie gebrachte wetsvoorstel in de CBCF van 23 september 2022. Daarna volgt een (bij voorkeur) gezamenlijke reactie vanuit de Unie van Waterschappen op de internetconsultatie.

⁴Natuurinclusief Nederland | Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (rli.nl)

Naast de voorstellen van de waterschappen heeft het ministerie 3 andere onderwerpen betrokken bij het wetsvoorstel:

- (1) **Energievoorstel.** Doel van het Energievoorstel is om de Waterschapswet zo aan te passen, zodat buiten discussie komt te staan dat de waterschappen binnen hun taakuitoefening de bevoegdheid hebben om meer duurzame energie te produceren dan zij zelf voor hun taakuitoefening nodig hebben en dat zij de baten en lasten hiervan aan hun heffingen mogen toerekenen. Er wordt wel een grens gesteld aan hoeveelheid extra hernieuwbare energie kan worden opgewekt om nog van compensatie van de uitstoot van broeikasgassen bij uitvoeren waterschapstaken te spreken. Deze compensatieruimte wordt voor de watersysteemheffing per waterschap gesteld op tweemaal het primaire energieverbruik dat nodig is voor de watersysteemtaak en voor de zuiveringstaak op driemaal het primaire energieverbruik dat nodig is voor die taak per waterschap. Een evaluatie wordt voorzien in 2035.
- (2) **Motivatieplicht bij verhoging kostenaandeel ingezetenen.** In het in consultatie gebrachte wetsvoorstel is een motivatieplicht opgenomen voor de waterschappen als zij gebruik willen maken van de verhoging boven de bovengrens van de standaard-bandbreedte voor het kostenaandeel ingezetenen. De motivatie moet gestoeld zijn op specifieke gebiedskenmerken.
- (3) **Verruiming beslistermijn bezwaarschrift.** Het wetsvoorstel brengt de beslistermijn voor bezwaarschriften (voor belastingen) in lijn met de regeling voor de gemeenten. Dit betekent dat de hoofdregel wordt dat een beslissing op bezwaar moet worden genomen in het kalenderjaar waarin het bezwaarschrift is ontvangen.

De openbare consultatie is opengesteld tot en met 30 september 2022. Dit betekent dat een ieder, waaronder ook de waterschappen, tot die datum kan reageren op het huidige wetsvoorstel. De Unie van Waterschappen reageert, na beraadslaging met de 21 waterschappen, bij voorkeur namens alle waterschappen op het wetsvoorstel dat in consultatie is gebracht.

Na het sluiten van de openbare consultatie wordt het wetgevingstraject verder gevolgd. Dit betekent onder meer een besluit in de Ministerraad, advies van de Raad van State en behandeling in Tweede Kamer en Eerste Kamer. Concreet betekent dit dat het de verwachting is dat het wetsvoorstel op zijn vroegst in werking kan treden op 1 januari 2025.

Het inwerkingtreden van de nieuwe wet heeft ook consequenties voor het kostentoedelingsonderzoek bij ons waterschap. Onder de huidige regelgeving wordt het kostentoedelingsonderzoek in ieder geval iedere 5 jaar uitgevoerd. Voor ons waterschap vindt het kostentoedelingsonderzoek plaats in 2023, voor inwerkingtreding in 2024. Vanwege de wijziging van de wet wijzigt ook de wijze van kostentoedeling, en daarmee het bijbehorende onderzoek. Gelet daarop zal ook in 2024, voor inwerkingtreding in 2025, ook een kostentoedelingsonderzoek moeten plaatsvinden. Navraag door de Unie van Waterschappen bij het ministerie leert dat er geen uitzonderingen mogelijk zijn, en dat er dus twee jaar achtereenvolgens een kostentoedelingsonderzoek moet plaatsvinden.

2.2 WAT BETEKENT DAT VOOR HET WATERSCHAP

In algemene zin is deze Kadernota beleidsinhoudelijk neutraal. De strategische doelstellingen van het waterschap blijven onveranderd. Op een aantal punten verschuift de focus of vraagt het om herbezinning door een veranderende omgeving.

Door externe ontwikkelingen zijn de financiële uitgangspunten (bijlage 1) die voor deze Kadernota gehanteerd worden extreem uitdagend. De afgelopen jaren was het vaak al een puzzel om de financiën rond te krijgen. Dit jaar is de puzzel nog complexer geworden en moet de omlijsting ook aangepast worden.

Aan de hand van de zes beleidskeuzen uit het Waterbeheerprogramma worden relevante overkoepelende aandachtspunten voor het waterschap benoemd. Deze worden in de volgende hoofdstukken vertaald naar lasten- en tariefontwikkeling, resultaten en risico's.

Beleidskeuze 1 - Water als drager voor een vitale regio

We werken samen met de omgeving aan een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap voor de regio Midden- en West-Brabant. De urgentie in de woningbouw- en stikstofopgaven vormt zowel een kans als een bedreiging om deze ambitie uit het Waterbeheerprogramma te behalen.

Strategische ruimtelijke trajecten

Het waterschap zet bij strategische ruimtelijke trajecten in op de transformatie naar een klimaatbestendige en waterrobuust inrichting. De klimaatonderlegger en andere informatie over het water- en bodemsysteem zijn leidend. Door vroegtijdig en actief bij te dragen aan verstedelijkingsakkoorden, het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en andere trajecten kan water en klimaat geconcretiseerd worden in plannen. Een effectieve deelname vraagt van het waterschap de nodige strategische inzet en een beeld van wat klimaatbestendig inhoudt. Met de eigen projecten draagt waterschap Brabantse Delta bij aan een klimaatbestendig en waterrobuuste inrichting van de regio.

Droogte aanpak

Op 15 september 2022 heeft de Advies Commissie droogte een rapport uitgebracht over de droogte aanpak in Brabant. Hierin staan adviezen voor alle betrokken partijen over gewenste maatregelen tegen structurele droogte. Het advies gaat verder dan de afspraken in het grondwaterconvenant. De precieze uitwerking moet in de komende periode in samenwerking vorm krijgen.

Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP)

Het waterschap verbetert waterkeringen die niet aan de norm voldoen. Primaire keringen worden verbeterd in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Het HWBP is een alliantie van waterschappen en Rijk, met als doel om alle primaire waterkeringen uiterlijk in 2050 aan de norm te laten voldoen. Waterschap Brabantse Delta volgt bij het verbeteren van deze keringen in principe de prioritering en programmering van het HWBP. In 2023 start de verkenningsfase van het traject Moerdijk-Drimmelen, dat naast de lopende projecten Willemstad-Noordschans en Standhazensedijk is opgenomen op de landelijke programmering. In de looptijd van deze Kadernota zullen de dijkverbeteringen GEA-WAD (traject Geertruidenberg-Oosterhout) en Schipdiep worden opgenomen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De prioriteit hiervan dient nog beschouwd te worden. Er wordt in deze Kadernota financieel geen rekening gehouden met voorfinanciering van de opgaven.

Beleidskeuze 2 - Evenwicht in het water- en bodemsysteem

Het realiseren van evenwicht in het water- en bodemsysteem is voor een belangrijk deel afhankelijk van het dagelijks beheer en onderhoud door het waterschap. Het onderhoud wordt uitgevoerd aan de hand van het Algemeen Onderhoudsplan Watersystemen en Waterkeringen.

Nieuwe werkwijzen

Met het oog op de toekomst wordt ook gekeken in hoeverre de werkwijzen en plannen van het waterschap toekomstbestendig zijn om het steeds sneller veranderende klimaat bij te lijven. Door het beter in beeld brengen van de klimaatuitdagingen probeert het waterschap zicht te krijgen op wat in de nabije toekomst nodig is voor waterveiligheid, watersysteem en waterketen.

Micro verontreinigingen en zeer zorgwekkende stoffen

De verspreiding en impact van microverontreinigingen en andere nieuwe stoffen wordt steeds duidelijker en urgenter. Dit onderwerp staat nadrukkelijk op de maatschappelijke agenda en het waterschap zoekt naar de juiste rol, vanuit het brede perspectief van zowel bron aanpak als waterzuivering.

Beleidskeuze 3 - We werken samen

De grotere wateropgaven kunnen over het algemeen enkel in samenwerking gerealiseerd worden. De afgelopen jaren zijn door de provincie en de waterschappen samenwerkingsovereenkomsten afgesproken en zijn er in tal van gebieden gebiedsprocessen doorlopen.

Gebiedsgerichte aanpak

De gebiedsgerichte aanpak (GGA) krijgt met de start van het NPLG extra urgentie. Het is voor het waterschap van belang dat in de relevante gebieden gekeken kan worden op welke wijze de wateropgaven gerealiseerd kunnen worden. Uiteindelijk doel is om met een brede coalitie van stakeholders tot een integraal gedragen plan te komen voor een gebied. Binnen de context van toenemende polarisatie vraagt dit transparant en zorgvuldig handelen van overheden en dus ook van het waterschap. De beschikbaarheid van grond blijft ook een specifiek vraagstuk.

Omgevingswet

In 2023 treedt naar verwachting de Omgevingswet in werking. Het waterschap bereidt zich al enkele jaren voor op de invoering van de Omgevingswet.

Beleidskeuze 4 - We werken duurzaam

Waterschap Brabantse Delta verduurzaamt actief. We dragen bij aan een vitale regio die klimaatbestendig, klimaatneutraal en circulair is. Het optimaliseren van bestaande werkwijzen is niet altijd toereikend. We kijken naar mogelijkheden voor herontwerp van bestaande processen en werkwijzen.

Duurzaam GWW

Als publieke organisatie heeft het waterschap een voorbeeldfunctie als het om verduurzaming van de eigen bedrijfsvoering gaat. Vanaf 2023 worden alle nieuwe waterprojecten opgepakt volgens de Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw methode (Duurzaam GWW). Deze methode zorgt dat bestaande duurzaamheidsambities op een zorgvuldige en vroegtijdige manier worden meegenomen in de ontwikkelingen van projecten.

CO² Prestatieladder

De certificering van het waterschap op de CO² prestatieladder zorgt voor meer kennis en inzicht over uitstoot van broeikasgassen van de eigen organisatie en toeleveranciers. Op deze manier kan gericht werk worden gemaakt van het reduceren van broeikasgasemissies.

Beleidskeuze 5 - We werken veerkrachtig en vernieuwend

Ontwikkelingen in de samenleving en de omgeving vragen om een anticiperende, omgevingsgerichte en veerkrachtige houding van het waterschap, dat bijdraagt vanuit kennis en expertise.

Afronding programma Veerkrachtig organiseren

Sinds 1 januari 2020 heeft het programma Veerkrachtig Organiseren zich gericht op het door ontwikkelen van een veerkrachtige organisatie waarin we slagvaardig samenwerken met elkaar en met anderen in onze omgeving. Om aan deze ontwikkeling te werken zijn onder het programma diverse sporen gestart; Herijking P&C-cyclus, Professionalisering Opdrachtgeverschap, Rolduidelijkheid, Werken met architectuur, Vergroten innovatief vermogen, Veerkrachtig Werken. Ook startte een Taskforce die in het begin zaken oppakte die de organisatieontwikkeling belemmerden.

In 2022 is gemeten in hoeverre het gewenste effect is bereikt aan de hand van de scores van het MedewerkersOnderzoek. De werkzaamheden zijn nu vooral in de uitvoeringsfase beland en in de reguliere organisatie belegd. In de betreffende processen worden de werkzaamheden opgenomen in hun procesplan. Daarmee wordt het programma Veerkrachtig Organiseren per 1 januari 2023 afgerond.

Organisatie ontwikkeling

Waterschap Brabantse Delta is als modern waterschap continu in ontwikkeling. In 2019 heeft het waterschap geanalyseerd wat er nodig is om de waterschapstaken toekomstgericht uit te kunnen blijven voeren. Dat heeft geresulteerd in de organisatieontwikkeling 'Buiten Gewoon Doen'. Het is een werkfilosofie die gericht is op de omgeving van het waterschap (buiten). Alles wat het waterschap doet, moet toegevoegde waarde leveren aan de omgeving.

Met deze ontwikkeling is ingezet op versimpelen, verduidelijken, ontschotten en versterken van de organisatie. Vanaf 1 januari 2020 is het waterschap georganiseerd in 10 processen (voorheen afdelingen) en werken de processen aan het realiseren van strategische doelstellingen in programma's. Door programmatisch te gaan werken, kan het waterschap zich focussen op een beperkt aantal doelen die echt belangrijk zijn. Deze doelen zijn verweven met elkaar, met doelen van anderen en met maatschappelijke ontwikkelingen. Het succes van de ene inspanning is vaak afhankelijk van het resultaat van een andere inspanning. Door programmatisch te werken houdt het waterschap hier goed zicht op en kan er worden bijgestuurd als dat nodig is.

Om Buiten Gewoon Doen verder te brengen en de doelen van het waterschap te realiseren is een 'rivier' met stapstenen tot stand gebracht. Samen met meer dan 30 enthousiaste ambassadeurs die alle processen vertegenwoordigen, is er door en voor medewerkers nagedacht welke 'stapstenen' in de rivier moeten komen te liggen om samen op weg te gaan naar de toekomst. Deze verbetermogelijkheden zijn als 'stapstenen' weergegeven en hierover wordt in de organisatie actief meegedacht en meegedaan. Ook is er eind 2021/begin 2022 een tussenevaluatie uitgevoerd om te bepalen hoe de organisatieontwikkeling 'Buiten Gewoon Doen' in de praktijk werkt. Er is geconstateerd dat op de meeste punten een (licht) positieve verandering is ingezet. Zo worden de kernwaarden positief beoordeeld, staan de waterschapstaken meer centraal en is de samenwerking met partners verbeterd. Uiteraard is er ook ruimte voor verbetering, onder andere op het ontschotten en versterken en de samenwerking tussen de processen onderling.

Deze verbeterpunten zijn meegegeven aan de ambassadeurs van Buiten Gewoon Doen om in de stapstenen verder op te pakken. Aangezien de 'rivier' stroomt, zit ook de organisatieontwikkeling in een niet stilstaande 'flow'. Er worden diverse thema's opgepakt en telkens een stap verder gebracht. Enkele voorbeelden zijn: 'leren en ontwikkelen', 'samenwerking tussen processen verbeteren' en 'management 2.0'. De ambassadeurs zorgen voor een olievlekwerking binnen de organisatie. Via Spraakwaterberichten en nieuwsbrieven en de Delta Talk wordt over deze voortgang gerapporteerd.

Naast de 'rivier met stapstenen' ontwikkelen we door op een aantal belangrijke thema's door toekomstgerichte visies en kompassen op te stellen, te implementeren en te evalueren, zoals het HR kompas, de visie op informatievoorziening, de visie op risicomanagement, Visie Planning en Control 2.0 en de koers op het thema 'arbeidsmarktkrapte'. Het Datalab blijft door ontwikkelen, er worden voorbereidingen getroffen voor een nieuw financieel systeem en voorgesorteerd op veranderde wetgeving rondom 'rechtmatigheid' en financiële regels. Tot slot zetten we vol in op de doorontwikkeling van assetmanagement en procesautomatisering en -informatisering en is koppelbaarheid van informatie en systemen een belangrijk thema om betere en toegankelijke informatie te kunnen genereren die van belang is voor de bedrijfsvoering.

Vernieuwing

Waterschap Brabantse Delta vindt het belangrijk om kritisch te kijken naar hoe werkzaamheden slimmer of beter aangepakt kunnen worden. Bewustwording, wendbaarheid, samenwerking en realisatiekracht wordt steeds belangrijker bij de taakuitvoering. Innovaties worden geprioriteerd aan de hand van een innovatiestrategie en agenda en sluiten aan bij de doelstellingen. Activiteiten in het kader van de digitale transformatie zoals het werken met data, de digitale dienstverlening en investering in de benodigde ontwikkeling van onze medewerkers en bestuur worden voortgezet en uitgebouwd. Hierbij wordt aangesloten bij de doelstellingen van de waterprogramma's. Aanvullend wordt het thema ethiek rondom digitalisering steeds maatschappelijk relevanter. In algemene zin kan gesteld worden dat afhankelijkheid, kwetsbaarheid, kosten en kansen op dit onderwerp toenemen. In hoofdstuk 5 wordt verder ingegaan op de risico's.

Assetmanagement

Binnen ons waterschap naderen diverse assets het einde van hun technische levensduur en/of de grenzen van hun capaciteit. Zolang hier sprake van is, blijft de kans op negatieve gevolgen aanzienlijk en zal dit risico de komende jaren toenemen. Rekening houdend met de overige kerntaken en ambities van het waterschap plus de grenzen aan de financiële mogelijkheden, moeten met behulp van assetmanagement goed onderbouwde keuzes gemaakt worden voor instandhouding en/of vernieuwing.

Risicomanagement

Inmiddels is de organisatie ruim een jaar aan de slag met de Visie op Risicomanagement. Op basis van deze visie wordt gewerkt aan het verbeteren van de risicocultuur en het zo goed mogelijk beheersen van de belangrijkste risico's. Het jaar 2022 stond in het teken van het goed werkend krijgen van deze visie. Hiertoe zijn diverse belangrijke stappen gezet.

Zo is begonnen met de Pilot Risicodialoog: Binnen het Programma Watersystemen (doel voldoende water) en het Proces Onderhouden zijn de belangrijkste risico's in beeld gebracht. Uit evaluatie van deze pilot blijkt dat het op deze manier in beeld brengen van de risico's toegevoegde waarde biedt. Het biedt een gemeenschappelijke taal om zaken gestructureerd en onderbouwd met elkaar op te pakken. Daarbij wordt duidelijk wie eigenaar van het risico is en welke beheersmaatregelen er noodzakelijk zijn. Vanuit meerdere programma's en processen is de wens om op dezelfde wijze de belangrijkste risico's in beeld te brengen. Begin Q4 2022 wordt dit gepland.

De interne auditors zijn gestart met het plannen, opzetten en uitvoeren van audits en opstellen van auditrapportages met bevindingen en aanbevelingen. Dit om de risico's die het bereiken van onze doelen bedreigen zo goed als wenselijk af te dekken. In 2022 was een standaard auditplan opgesteld waarbij de focus met name lag op audits die voorbereidend zijn op een wettelijke verplichting in de toekomst, zoals de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) en Rechtmatigheidsverantwoording (2025). Bij de Verbijzonderde Interne Controle wordt nagegaan of de processen intern worden nageleefd zoals opgesteld. Ook is gecontroleerd of de geïdentificeerde risico's voldoende afgedekt worden door de beheersmaatregelen. De focus hierbij wordt gelegd op getrouwheid en financiële rechtmatigheid. Dit is een ontwikkeltraject waarbij reeds de eerste VIC's en thema audits zijn uitgevoerd. De komende jaren zal dit uitgebouwd worden tot een volledig raamwerk. De ambitie is het waterschap verder te ondersteunen om te komen tot een volwassen lerende organisatie waarin de Plan-Do-Check-Act cyclus (PDCA) geheel wordt doorlopen waardoor de processen beheerst worden uitgevoerd.

Naar verwachting zal in oktober 2022 definitief akkoord gegeven worden op de nieuwe wet rond de rechtmatigheidsverantwoording. In de huidige situatie wordt de rechtmatigheid als onderdeel van de jaarrekeningcontrole door de accountant vastgesteld. De discussie over de rechtmatigheid vindt nu dan ook plaats tussen het Algemeen en Dagelijks Bestuur aan de ene kant en de accountant aan de andere kant. In de nieuwe situatie wordt de (zuivere) rechtmatigheid door het Dagelijks Bestuur vastgesteld. De accountant stelt bij de jaarrekening controle enkel vast of deze verklaring een getrouw beeld geeft.

Doel van de nieuwe wetgeving, die naar verwachting voor de waterschappen ingaat over boekjaar 2025, is dan ook om de discussie te laten plaatsvinden tussen het Dagelijks Bestuur enerzijds en het Algemeen Bestuur anderzijds. Hierdoor kan los van de accountantsverklaring, het goede gesprek plaatsvinden over het belang voor de organisatie van het realiseren van de doelstellingen binnen de daarvoor ter beschikking gestelde middelen en (wettelijke) kaders. Dit geeft tevens een impuls aan de kwaliteit van de interne controle functie (VIC) die binnen ons Waterschap wordt uitgevoerd door Interne Audit. Randvoorwaardelijk voor het kunnen afleggen van een rechtmatigheidsverantwoording is dat de Interne beheersing zich op het gewenste niveau bevindt. In Unieverband worden voorbereidingen getroffen en deze worden vertaald naar de benodigde stappen binnen ons Waterschap. In de loop van 2023 zal met het nieuwe bestuur op specifieke bestuurlijke keuzes/aspecten verder worden afgestemd.

Om te bezien welke zaken al goed gaan uit de Visie op Risicomanagement en welke onderdelen eventueel beter kunnen, volgt begin Q4 2022 een evaluatie van deze Visie.

Beleidskeuze 6 - We prioriteren op basis van verplichtingen en mogelijkheden

Waterschap Brabantse Delta staat voor doelmatige taakuitvoering en het voeren van duurzaam financieel beleid. Deze Kadernota is beleidsinhoudelijk neutraal ontwikkeld. Dat wil zeggen dat in principe geen nieuwe doelen en elementen aan de Kadernota zijn toegevoegd ten opzichte van vorig jaar. Desondanks is het een hele opgave om de driehoek van taak, tarief en schuld in samenhang met elkaar te krijgen. Dat heeft alles te maken met externe omstandigheden die niet door het waterschap te beïnvloeden zijn als kosten- en rente stijgingen.

Onontkoombare zaken

Het waterschap heeft buiten de verplichtingen binnen de watertaken te maken met een aantal onontkoombare zaken die aandacht en capaciteit vragen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld over de voorbereiding op en uitvoering van regelgeving zoals de Omgevingswet, de onafhankelijke rekenkamer, het belastingstelsel en Archiefwet. Daarnaast moet in 2023 het proces gestart worden om een bestuurlijk keuze te maken voor een account voor de dienstjaren vanaf 2024.

Bedrijfswaarden

In 2014 is waterschap Brabantse Delta gaan werken met bedrijfswaarden en een risicomatrix. De bedrijfswaarden worden gebruikt in de besluitvorming en bieden ondersteuning aan assetmanagement. In deze Kadernota zijn geactualiseerde bedrijfswaarden opgenomen zodat gewerkt kan worden met bedrijfswaarden die in lijn zijn met de zaken die nu belangrijk worden geacht zoals duurzaamheid en omgevingsgerichtheid. De nieuwe bedrijfswaarden zijn opgenomen in hoofdstuk 5.

De effecten van 2022

De extreme prijsstijgingen in het huidige jaar 2022 zijn niet voorzien. In de vorige Kadernota is uitgegaan van een inflatiepercentage van 1,5 procent voor dit jaar, terwijl inmiddels uitgegaan wordt van 9,5 procent. In deze Kadernota 2023-2032 wordt voorgesteld om het verschil dat ontstaan is in het jaar 2022 mee te nemen in de voorstellen voor tarief ontwikkeling en de investeringsvolumes. Door dit zogenaamde inhaaleffect mee te nemen wordt voorkomen dat het waterschap de watertaken niet kan uitvoeren. De uitwerking en kwantitatieve resultaten van deze voorstellen zijn opgenomen in het volgende hoofdstuk Lasten- en Tarief ontwikkeling.

3. LASTEN- EN TARIEFONTWIKKELING

Dit hoofdstuk omvat de financiële vertaling van de koers voor de komende jaren. Er wordt een toelichting gegeven op de investeringsvolumes en de kapitaallasten. Vervolgens is uiteengezet hoe de lasten, tarieven en voorbeeldaanslagen zich ontwikkelen bij het voorgestelde beleid en de huidige en verwachte prijsontwikkeling. Tot slot is in de laatste paragraaf (paragraaf 3.5) in beeld gebracht wat de consequenties zijn voor de ontwikkeling van de schuldquote en schuldpositie.

3.1 INVESTERINGEN EN KAPITAALLASTEN

Deze paragraaf beschrijft de investeringen, investeringsvolumes en de ontwikkeling van de kapitaallasten.

Investeringsplan 2022-2031

In de Verordening beleids- en verantwoordingsfunctie is opgenomen dat het dagelijks bestuur jaarlijks een planning opstelt van de investeringen, waarvan de start en/of uitvoering in het begrotingsjaar en de daarop volgende negen jaren wordt verwacht. Deze planning heet het investeringsplan (IP). Het bevat een doorkijk die gelijk is aan de periode van de bijhorende Kadernota (10 jaar). Het investeringsplan is een losse bijlage die hoort bij de Kadernota. Door middel van de geprogrammeerde investeringen wordt binnen de afgesproken investeringsvolumes invulling gegeven aan de opgaven en de met het bestuur afgesproken ambities. Voor de volledigheid zijn ook de lopende projecten (projecten die reeds uitvoeringskrediet hebben) in de bijlage opgenomen. De voortgang van deze lopende projecten wordt gerapporteerd in de managementletters.

Het IP is in de eerste jaren gevuld met concrete investeringen. In de latere jaren (richting het einde van de planperiode) is het IP minder concreet ingevuld. De kapitaallasten in de Kadernota worden in die jaren doorgerekend op basis van de afgesproken investeringsvolumes en gemiddelde afschrijvingstermijnen per programma/taak. Het IP wordt jaarlijks geactualiseerd. Het streven is om de concreetheid voor de latere jaren van de planperiode steeds verder te vergroten.

Bij de besluitvorming over de begroting wordt een projectenlijst aan het AB voorgelegd. Hierop staan de investeringen waarvoor in het eerstvolgende begrotingsjaar uitvoeringskrediet wordt aangevraagd. Het AB besluit welke investeringen van de projectenlijst aan het DB worden gemandateerd. Dit houdt in dat het DB voor deze projecten de bevoegdheid krijgt om uitvoeringskrediet te verstrekken.

Werkwijze investeringsvolumes

Voor het gelijkmatig programmeren van investeringen wordt jaarlijks een afgesproken netto investeringsvolume per programma gehanteerd. Het gaat hierbij om de investeringsuitgaven na aftrek van bijdragen van derden en subsidies. Bovenop dit bedrag komen nog de extra benodigde investeringen voor verbetering van de regionale keringen en de inhaalslag baggeren vaarwegen alsmede de jaarlijkse bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP).

Indexering investeringsvolumes en inhaaleffect extreme prijsontwikkeling

Door de oorlog in Oekraïne zijn de energie-, grondstof- en materiaal prijzen al enige tijd sterk aan het stijgen. Daarnaast zijn de consequenties van de COVID-19 pandemie nog steeds duidelijk merkbaar. Door de wereldwijde coronamaatregelen is de productiecapaciteit van veel halffabricaten en toeleveranciers teruggeschroefd en is de aanwezige voorraad bij leveranciers geminimaliseerd. Deze situatie wordt momenteel versterkt door de sancties tegen Rusland en de oorlog in Oekraïne. Levertijden voor bijvoorbeeld metalen zijn niet te garanderen. Er wordt steeds vaker gewerkt met dagprijzen. Het gevolg is dat aannemers geen risico's willen lopen in projecten. Daarnaast is er volop werk voor aannemers en ingenieursbureaus (overspannen markt) en ook de krapte op de arbeidsmarkt speelt een rol.

Prijsontwikkeling projecten

Voor 2022 is het effect op de projectuitgaven nog in beperkte mate merkbaar en veelal op te vangen binnen de opgenomen risicoreserveringen. Deze projecten zijn reeds aanbesteed en worden voor het overgrote deel uitgevoerd op basis van de afgesproken prijs-/contractafspraken. Voor projecten zonder uitvoeringskrediet gelden de actuele prijzen en wordt er in de kostenramingen rekening gehouden met het huidige prijspeil. Het is belangrijk om in de aanbesteding en de contractbeheersing beheersmaatregelen op te nemen.

De ontwikkeling van de projectenuitgaven is grotendeels gerelateerd aan de prijsontwikkeling in de Grond- Weg- en Waterbouw en dan met name aan de deelgebieden 'Civieltechnische werken en bouw', 'Waterbouwkundige werken en bouw' en 'Elektrische installaties'. Tot 2021 was de prijsontwikkeling voor deze deelgebieden gematigd en ongeveer gelijk aan de inflatie (2% per jaar of lager). In de periode 1 januari 2021 - 30 juni 2022 is er maar liefst een prijsstijging te zien van 19%.

Voorstel indexeren investeringsvolumes

Om de met het bestuur afgesproken opgaven en doelstellingen te kunnen realiseren en de instandhouding van de installaties en overige objecten tegen een aanvaardbaar risicoprofiel te kunnen uitvoeren, is het nodig de investeringsvolumes jaarlijks te indexeren en hierbij tevens een inhaaleffect op te nemen voor de huidige, extreme prijsontwikkeling. In 2014 is gestart met de afgesproken investeringsvolumes en tot en met 2022 is er geen indexering toegepast voor de prijsontwikkeling.

De toekomstige markteffecten zijn onvoorspelbaar waardoor kostenramingen voor nieuwe projecten een grotere mate van onzekerheid kunnen bevatten. De onzekerheden in levertijden en prijsontwikkeling zijn groot. Tegelijkertijd kan de situatie in 2023-2024 weer normaliseren. Om deze reden zal jaarlijks achteraf de toegepaste indexering getoetst worden aan de werkelijke prijsontwikkeling. Indien nodig zal er een correctie op de indexering plaatsvinden in de eerstvolgende Kadernota.

Concreet wordt met betrekking tot de investeringsvolumes voorgesteld:

1. De vaste investeringsvolumes jaarlijks te indexeren op basis van de verwachte inflatie.
2. Een inhaaleffect van 10% op te nemen voor de huidige extreme prijsontwikkeling.
3. De toegepaste inflatie jaarlijks te toetsen aan de werkelijke prijsontwikkeling en bij significante afwijkingen een correctie toe te passen in de eerstvolgende Kadernota.
4. Het investeringsvolume waterketen met ingang van 2026 niet te verlagen.

Ongeacht wat de prijsontwikkeling is, de taakuitvoering is altijd leidend bij het bepalen van de investeringsvolumes. Indien het vanuit de taakuitvoering nodig is om de afgesproken investeringsvolumes tijdelijk of structureel aan te passen, dan zal dit aan het algemeen bestuur worden voorgelegd. In de voorliggende Kadernota is de huidige taakuitvoering als uitgangspunt genomen en betreft de indexering (inclusief inhaaleffect) alleen een compensatie voor de prijsstijgingen. Er is geen verhoging voor extra ambities meegenomen. Het voorstel is de vaste investeringsvolumes volgens tabel 2 te indexeren. Voor een overzicht van de volledige investeringsvolumes zie figuur 1 'Netto investeringsvolumes per taak 2017-2032'. Voor de totale netto investeringen per programma zie de programmaplannen (hoofdstuk 4).

Netto investeringsvolume (bedragen x € 1.000.000)	2022	2023	2024	2025	2026
Watersystemen	€ 9,50	€ 10,90	€ 11,10	€ 11,40	€ 11,60
Vaarwegen	€ 1,90	€ 2,20	€ 2,20	€ 2,30	€ 2,30
Waterveiligheid	€ 3,40	€ 3,90	€ 4,00	€ 4,10	€ 4,10
Waterketen	€ 28,00	€ 32,00	€ 32,80	€ 33,50	€ 34,10
Bedrijfsvoering	€ 1,36	€ 1,60	€ 1,60	€ 1,60	€ 1,70
Totaal	€ 44,16	€ 50,70	€ 51,80	€ 52,90	€ 53,80

Tabel 2 Indexering netto vaste investeringsvolumes per taak

Ad.1 In de cijfers van de voorliggende Kadernota is een jaarlijkse indexering opgenomen op basis van de verwachte inflatie zoals opgenomen in de financiële uitgangspunten (zie bijlage 1). Hierbij zijn alleen de vaste investeringsvolumes geïndexeerd. De investeringen in de regionale keringen, de inhaalslag baggeren vaarwegen en de jaarlijkse bijdrage HWBP zijn niet geïndexeerd.

Ad. 2 Het inhaaleffect is berekend op basis van een gewogen gemiddelde van de extra prijsontwikkeling voor de volgende uitgaven:

- Interne personeelskosten: de kosten van medewerkers (eigen personeel en inleen) die aan projecten werken, worden doorbelast aan de projecten. De cao-stijging was in 2022 hoger dan verwacht. De extra stijging is in de berekening van het inhaaleffect meegenomen.
- Opslag huisvesting/ICT: op ieder gewerkt uur voor projecten komt een opslag voor de kosten van huisvesting en ICT (overhead). De verwachte inflatie in 2022 is fors hoger dan in de begroting was meegenomen. De extra inflatie is meegenomen in de berekening van het inhaaleffect.
- De overige projectuitgaven zijn voornamelijk gerelateerd aan de GWW-index. De extra stijging van de GWW-index in één volledig jaar is meegenomen in de berekening.

Op basis van bovengenoemde methode komt het inhaaleffect van de extra prijsontwikkeling op 10%.

Ad. 3 Omdat er geen indicatie wordt afgegeven voor de verwachte ontwikkeling van de GWW-index, maar alleen voor de algemene inflatie, indexeren we de investeringsvolumes op basis van deze algemene, verwachte inflatie. Jaarlijks achteraf toetsen we - conform de methode genoemd onder 2 - wat de werkelijke prijsontwikkeling is geweest. Bij een significante afwijking zullen we een voorstel aan het algemeen bestuur voorleggen tot het toepassen van een inhaaleffect in de volgende Kadernota (dit kan zowel positief als negatief zijn).

Ad. 4 In 2018 is de Lange Termijn Asset Planning (LTAP) afgerond in combinatie met het traject 'Waterketen betrouwbaar in de basis'. Hierbij is modelmatig de vraag onderzocht welk investerings- en onderhoudsniveau noodzakelijk is om de assets voor de langere termijn in goede staat te houden. De volgende strategieën zijn hierbij te onderscheiden:

- Correctief (deze strategie is gehanteerd tot 2019/2020): bij de correctieve strategie worden de assets pas vervangen als ze echt stuk zijn. Dit is een goedkope strategie, waarbij relatief veel risico wordt gelopen. Ook treden er vaker verrassingen op (calamiteiten), die leiden tot onvoorziene kredietaanvragen met weinig bestuurlijke keuzeruimte. Het leidt tot een grillig en onvoorspelbaar investeringsverloop. Dit vraagt een flexibele en slagvaardige organisatie.
- Conditie gestuurd: bij deze strategie worden assets vervangen als de conditie onder een bepaalde waarde (onderhoudstoestand) zakt, waarbij er nog voldoende tijd is voor een planmatige vervanging. Deze strategie kent lage risico's, hogere kosten en een voorspelbaar en gelijkmatig investeringsverloop. Het bestuur heeft beslissruimte bij voorstellen. Voor de organisatie betekent dit een intensieve inspectie van de assets.
- Theoretisch optimum: bij deze strategie wordt continu het optimum gezocht tussen kosten en risico's. Het risiconiveau zit tussen correctief en conditie gestuurd in, evenals de beslissruimte voor het bestuur. Deze strategie vraagt van de organisatie zeer veel kennis en informatie van de assets, en de bijbehorende risico's die ze opleveren voor onze kerntaken. Randvoorwaarde voor deze strategie is dat de basis op orde is (dat is momenteel nog niet volledig het geval) én de bewuste keuze voor rest-risico's.

Voor de LTAP is vanaf 2022 rekening gehouden met extra investeringsruimte. De eerste vier jaar + € 8,7 miljoen per jaar (conditie gestuurd) en vanaf 2026 structureel +€ 2,2 miljoen per jaar (theoretisch optimum). Deze combinatie van strategieën is in januari 2019 afgestemd met het algemeen bestuur en met ingang van 2020 verwerkt in de investeringsvolumes.

De bedachte teruggang van de "conditie gestuurde" toestand naar het "theoretisch optimum" is in 2026 niet opportuun. Enerzijds vraagt het zowel vanuit exploitatie als instandhouding veel inspanning om te komen tot de "conditie gestuurde" toestand. Anderzijds dreigt bij verlaging van het investeringsvolume in 2026 een terugval naar het ongewenst "correctieve scenario", waar het waterschap juist vandaan komt. Kortom we zijn op de goede weg qua "conditie/risico gestuurd onderhoud" maar we zijn er nog niet.

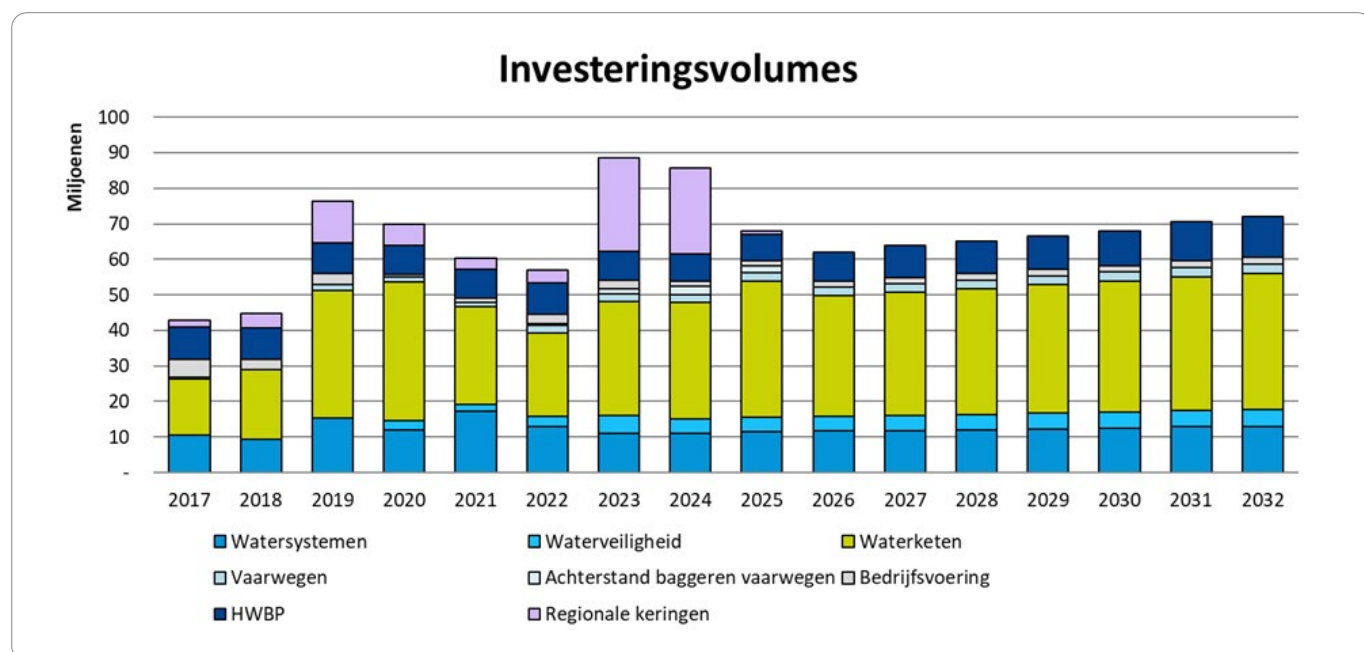
Zoals de LTAP ook al aangaf naderen vanaf 2040 grote delen van de assets het einde van hun levensduur en zijn forse vervangingsinvesteringen nodig. Met name voor de E-installaties en de civiele delen van de installaties is te zien dat deze golf zich al aandient in dit Investeringsprogramma (IP). Daarnaast is óók bij de LTAP onderkend dat er nieuwe uitdagingen op ons afkomen zoals energietransitie en circulariteit.

Dit leidt tot een huidig IP waar de programmering in 2023 sluitend is gemaakt met zeer stevige keuzes, met een verhoogd risicoprofiel tot gevolg. Er is enkel instandhouding opgenomen en geen ruimte voor ontwikkelingen, herontwerpen en verbeteringen. Het huidige investeringsvolume volstaat niet om de huidige prestaties te waarborgen in de toekomst en een terugval van het volume in 2026 is niet mogelijk. Met het nieuwe volume is op het vlak van investeringen de bedrijfszekerheid geborgd.

Samenvattend: Dankzij de ingezette verhoging van het investeringsvolume voor de periode 2022-2025 zijn goede stappen gezet van een "correctieve situatie" naar een veel meer "conditie/risico gestuurde situatie". Dit is ook goed waarneembaar in het veld en in de kengetallen. Dit neemt niet weg dat de infrastructuur enorm is (ruim >€ 1 miljard) en de uitdagingen groot. De onderhouds- en instandhoudingszorgen zijn zeker niet weg. Het vraagt veel inspanning om deze stap definitief te zetten en de basis op orde te krijgen en te houden. Tegelijkertijd doen zich alweer nieuwe uitdagingen voor, met name in de E-installaties en civiele delen van de installaties. Dit gecombineerd met de noodzaak om invulling te geven aan toekomstige ontwikkelingen zoals klimaat en duurzaamheid, innovatie, digitalisering maakt dat de oorspronkelijk verwachte terugval in investeringsvolume in 2026 niet haalbaar is, sterker nog ongewenst is. Gecombineerd met indexering ontstaat echter een reëel volume om de opgaven van de komende tijd te gaan invullen. Daarbij laat het 'Tactisch plan Waterketen' zien dat het tijdperk van het "verbeteren" eindig is en we de stap naar "veranderen" moeten zetten.

Investeringsvolumes 2023-2032

In onderstaande grafiek worden de investeringsvolumes weergegeven. De jaren 2017 tot en met 2021 betreft de gerealiseerde investeringsuitgaven en in 2022 de verwachte realisatie op basis van Managementletter 2022-3. Vanaf 2023 worden de afgesproken investeringsvolumes getoond inclusief de voorgestelde indexering.

Figuur 1: Netto investeringsvolumes per taak 2017-2032

Ten opzichte van de Kadernota 2022-2031 zijn de grootste wijzigingen in de volumes:

1. Op de investeringsvolumes van de programma's is vanaf 2023 een prijsindexering toegepast inclusief een inhaaleffect voor de huidige extreme prijsontwikkeling (zie de vorige paragraaf).
2. De investering in de regionale keringen is in tijd naar achteren geschoven en geeft nu een piek in 2023 en 2024.
3. Het investeringsvolume voor bedrijfsvoering is naar beneden bijgesteld om twee redenen:
 - Bedrijfsauto's worden voortaan geleased en niet meer in eigendom aangeschaft.
 - Bij het onderzoek naar de harmonisatie van de verslaggevingsvoorschriften voor waterschappen is door de werkgroep van de Unie beoordeeld dat het activeren van investeringen in cloud software niet is toegestaan

Per saldo is het standaard investeringsvolume bedrijfsvoering hierdoor gedaald van € 2,28 miljoen naar € 1,36 miljoen.

4. Op 14 juli 2021 heeft het AB ingestemd met de nota 'Afronding motie extra ambities' en daarmee met de mogelijkheid om indien (substantiële) projectuitgaven over de jaargrens heen schieten, dit in de jaarrekening te rapporteren en aan het AB voor te leggen deze uitgaven op te plussen bij het volume van de vastgestelde begroting. In 2021 zijn er uitgaven vertraagd en over de jaargrens heen geschoten. Omdat de verwachting was dat dit effect zich in 2022 zal doorzetten, is er niet voor gekozen om deze uitgaven op te plussen bij de investeringsvolumes 2022. De doorgeschoven uitgaven zijn echter wel hard nodig in het meerjarenperspectief van de programma's. In navolging van de werkwijze die in de Kadernota 2022-2031 is afgesproken met betrekking tot het verevenen van investeringsvolumes, wordt voorgesteld om de volgende volumes, die in 2021 niet zijn uitgegeven, door te schuiven naar volgende jaren:

Investerings 2021 begroot vs werkelijk - volumes die overgeheveld worden					
Programma (bedragen x € 1 mln.)	Begroot 2021	Werkelijk 2021	Verschil	Jaar overheveling	Bedrag overheveling
Waterketen	32,50	27,60	4,90	2025	4,90
Waterveiligheid	3,40	2,20	1,20	2023	1,20
Bedrijfsvoering	2,28	1,10	1,18	2023	0,78

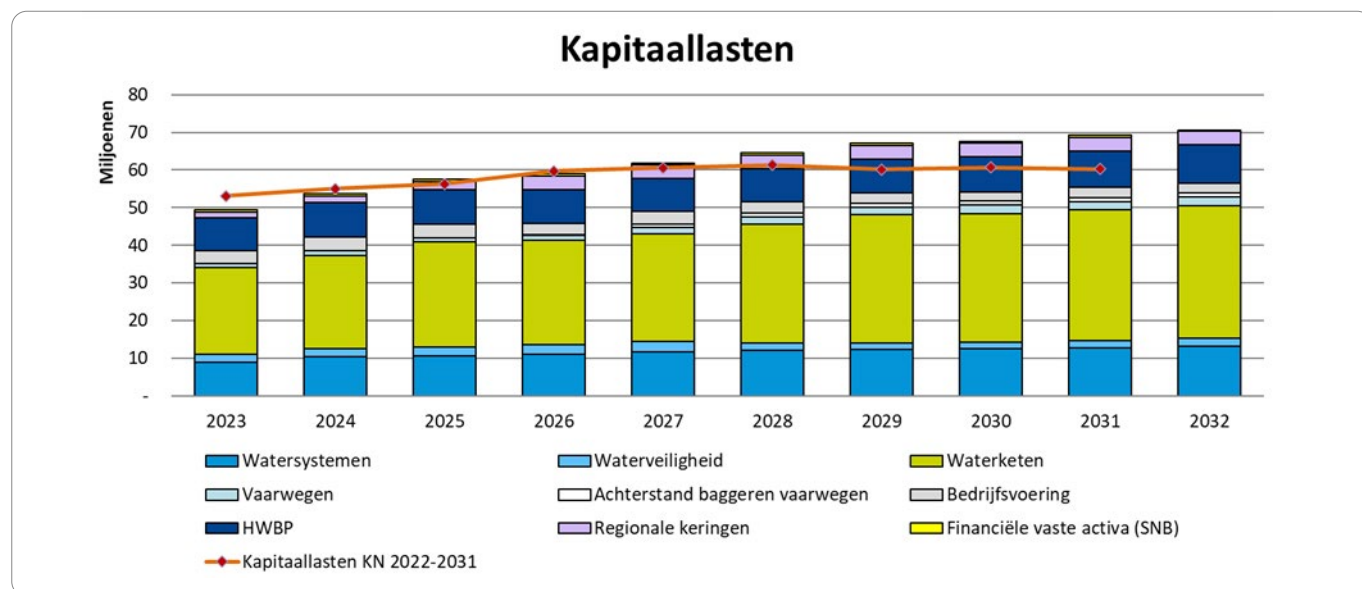
Bij de overheveling van bedrijfsvoering is rekening gehouden met de verlaging van het volume voor Bedrijfsvoering voor het niet meer mogen activeren van cloud software en de wijziging van investering naar lease voor de bedrijfsauto's.

Het waterschap hanteert een overprogrammering ten opzichte van de afgesproken investeringsvolumes. Dit is noodzakelijk om de afgesproken investeringsvolumes en opgaven te kunnen realiseren. Per taak is beoordeeld welke overprogrammering realistisch is voor de komende periode.

De investeringsvolumes brengen de financiële inzet van Brabantse Delta in beeld voor de realisatie van de watertaken. De totale omvang van de activiteiten en maatregelen is echter groter dan op basis van de netto investeringen kan worden geconcludeerd. Met name voor de programma's waterveiligheid en watersystemen wordt de omvang van de werkzaamheden voor een belangrijk deel bepaald door bijdragen van derden. Een overzicht van bruto en netto investeringen voor het komende jaar is opgenomen in de begroting en van het afgelopen jaar in de jaarrekening. De uitwerking van nationale en provinciale plannen rondom klimaat, stikstof en waterkwaliteit maken de omvang voor de bijdragen van derden voor de langere termijn op dergelijke thema's lastiger in te schatten.

Kapitaallasten

De kapitaallasten bestaan uit afschrijvingen van investeringen en rentelasten van (langlopende) leningen om de investeringen te financieren. Figuur 2 laat het verloop van de kapitaallasten zien.

Figuur 2: Opbouw kapitaallasten 2022-2031

De kapitaallasten nemen toe ten opzichte van de Kadernota 2022-2031, met name als gevolg van:

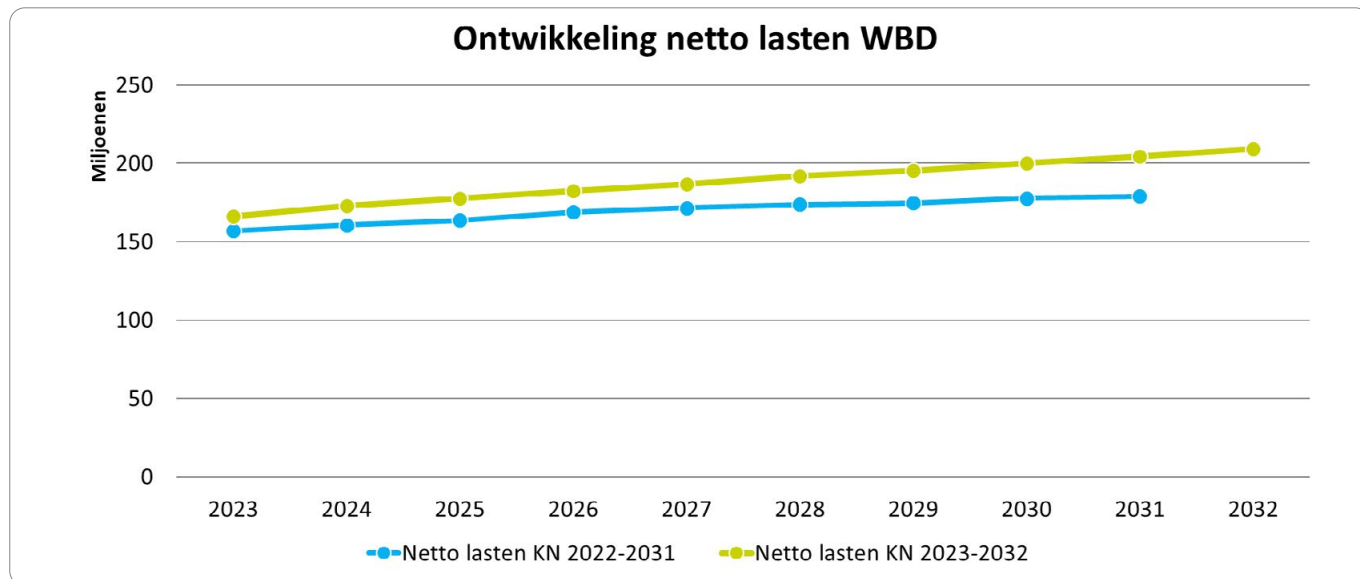
- De stijgende rente. Er is in de huidige Kadernota rekening gehouden met hogere, toekomstige rentetarieven: zie de rentevisie in bijlage 1 financiële uitgangspunten.
- Door de voorgestelde indexering van de investeringsvolumes nemen de investeringen en daarmee de afschrijvingen en financieringsbehoefte en rentelasten toe.

Verder zijn de volgende ontwikkelingen verwerkt:

- In maart 2022 zijn de nieuwe ramingen voor de solidariteitsbijdragen aan het hoogwater-beschermingsprogramma (HWBP) ontvangen. Deze is gebaseerd op de meeste recente, geactualiseerde cijfers over het in november 2021 vastgestelde HWBP-programma. De nieuwe ramingen zijn hoger dan de ramingen die vorig jaar zijn afgegeven.
- In 2022 is aanvullend uitvoeringskrediet aangevraagd voor het project Regionale keringen. Deze kredietaanvraag was bij het opstellen van de Kadernota 2022-2031 nog niet in beeld.
- In de Kadernota 2022-2031 was in het AWP project nog geen rekening gehouden met de investering voor persstation Moerdijk. Deze moest toen nog nader onderzocht worden. Hierdoor is de totale raming van AWP 2.0 gestegen.
- De kapitaallasten voor bedrijfsvoering zijn afgenomen door het overhevelen van de bedrijfswagens en cloud-software naar exploitatie.

3.2 NETTO LASTENONTWIKKELING

Figuur 3 laat de ontwikkeling zien van de totale netto lasten ten opzichte van de Kadernota 2022-2031. De extreme prijsontwikkeling van de afgelopen periode zorgt ervoor dat de verwachte netto lasten over de gehele periode hoger zijn dan vorig jaar. Gedurende de Kadernota periode verhogen we, waar nodig, het huidige prijspeil 2022 met de jaarlijks verwachte inflatie. Waar mogelijk is gekozen om een taakstellend budget op te nemen. Mocht het prijspeil weer normaliseren naar bijvoorbeeld het prijsniveau van 2021, dan zal dit worden meegenomen/gecorrigeerd in de volgende Kadernota. De belangrijkste financiële afwijkingen worden hieronder toegelicht.

Figuur 3: Vergelijking netto lastenontwikkeling Kadernota 2023-2032 / Kadernota 2022-2031

De kapitaallasten nemen in de kadernotaperiode toe als gevolg van de voorgestelde indexering van de investeringsvolumes. Voor de ontwikkeling van de kapitaallasten zie de paragraaf kapitaallasten hiervoor.

Ook de personeelskosten nemen toe, met name doordat de verwachte loonkostenontwikkeling voor de jaren 2023 en 2024 bij deze Kadernota hoger is dan bij de Kadernota van vorig jaar. Ook was de cao-stijging 2022 hoger dan verwacht.

Voor diverse goederen en diensten is er sprake van een prijsstijging hoger dan inflatie:

- De kosten voor **slibeindverwerking** – uitgevoerd door de SNB (N.V. Slibverwerking Noord Brabant) – zijn fors hoger. Doordat SNB nagenoeg elektriciteitsneutraal opereert, hebben de prijsstijgingen van gas en elektriciteit een beperkt direct effect. Er ontstaat een groter financieel effect doordat vanwege de hoge energieprijzen in 2023 en 2024 naar verwachting geen SDE-subsidie (Stimulering Duurzame Energieproductie en Klimaattransitie) wordt ontvangen. Vanaf 2025 is rekening gehouden met een SDE subsidie van 50%.
- De kosten van **chemicaliën** zijn de afgelopen periode fors toegenomen (zoals nantroloog). Door het opgelopen grondstoffentekort zijn de prijzen van metaalzouten toegenomen. De prijs voor polymeren is afhankelijk van de oliemarkt en eveneens fors toegenomen. Ook de transportkosten en de verwerkingskosten van reststoffen vallen hoger uit.
- De kosten voor **energie** zijn de afgelopen periode enorm gestegen. De verwachting is dat de hoge energieprijzen voorlopig zullen aanhouden. Dit vanwege de huidige geopolitieke situatie en de directe invloed daarvan op de energiemarkt. Het waterschap is in 2020 langdurige energie contracten aangegaan met betrouwbare grote leveranciers. Binnen deze contracten zijn de variabele kosten voor bepaalde tijd “vastgeklikt”. De gastarieven zijn vastgeklikt tot en met 2022. De elektriciteitsstarieven zijn 100% vastgeklikt in 2023 en 73% in 2024 en 30% in 2025. Hierdoor zijn forse meerkosten voorkomen. In de Kadernota is meegenomen dat vanaf 2024 de kosten van elektriciteit voor het waterschap sterk gaan stijgen. Dit ondanks de sterke inkoopstrategie van de Brabantse waterschappen en eventuele verlagingen van energiebelasting en/of btw. De gemiddelde prijzen op de termijnmarkt zijn simpelweg sterk aan het stijgen en zullen dus ook op het waterschap uiteindelijk effect gaan hebben. Dit is meegenomen in de huidige Kadernota.
- De prijzen voor **onderhoud en materialen** zijn met name gerelateerd aan de GWW-index. Deze laat een forse toename van het prijspeil zien. Hierdoor is het noodzakelijk om een inhaaleffect voor deze extreme prijsontwikkeling op te nemen.

Naast bovengenoemde forse prijsstijgingen werken de hogere energie-, materiaal- en loonkosten en de krapte op de arbeidsmarkt ook door in de prijzen van andere producten en diensten. Zo zijn de prijzen van bepaalde verzekeringen fors gestegen en nemen de kosten voor specialistische kennis al enige tijd toe, wat zich uit in hogere inleentarieven en prijzen van bepaalde diensten. Dit zijn zo maar twee voorbeelden. Het waterschap heeft geprobeerd deze kostenstijgingen zoveel mogelijk op te vangen (zie verder).

Andere ontwikkelingen die hogere kosten met zich meebrengen:

- Op basis van de wetgeving zijn de kosten van cloud software overgeheveld van projecten naar exploitatie. Doordat de contracten van een aantal grote software systemen op korte termijn aflopen, zijn de kosten voor 2023 en 2024 aanzienlijk.
- Er worden steeds hogere eisen gesteld aan de ICT-infrastructuur, de vraag naar en complexiteit van IT-oplossingen neemt toe, er is meer wetgeving (met name op het gebied van informatieveiligheid) en het aantal en de prijzen voor licenties stijgen.
- In afwachting van toekomstige keuzes worden de objecten in de waterketen steeds ouder. Voor deze ‘end of life’ objecten is meer preventief onderhoud, reparaties en vervanging nodig. Het waterschap wil voorkomen dat installaties uitvallen met overschrijding van vergunningseisen en hoge kosten tot gevolg. Het komende jaar wordt de toekomstvisie voor de diverse zuiveringskringen verder vormgegeven en besproken met het nieuwe bestuur.
- Er is meer geld nodig voor bijdragen aan/samenwerkingen met derden. Hiermee wordt invulling gegeven aan de doelstelling uit het bestuursakkoord om de samenwerking met de omgeving en partners te intensiveren en samen te werken aan gedeelde doelstellingen, zoals op het gebied van klimaatadaptatie.

Naast de toename in kosten zijn er ook financiële voordelen, zoals een hoger verwacht dividend van de Nederlandse Waterschapsbank, een lagere bijdrage aan de Belastingssamenwerking West-Brabant en een besparing op de energiekosten omdat er binnen het project AWP 2.0 energiezuinige pompen zijn geplaatst.

Maatregelen

Om de ontwikkeling van de voorbeeldaanslagen zo veel mogelijk binnen het afgesproken kader van het bestuursakkoord te krijgen zijn er waar mogelijk en verantwoord bezuinigingen, taakstellingen en versoberingen doorgevoerd.

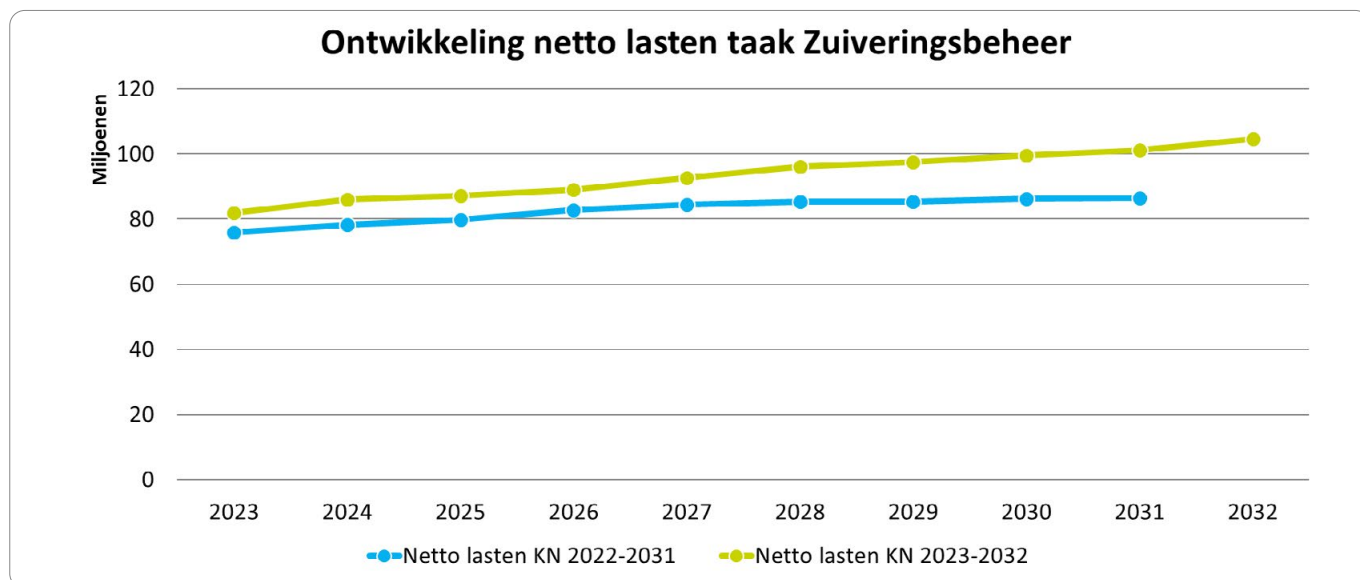
De afgelopen jaren laat de jaarrekening van het waterschap steeds een groot positief financieel resultaat zien ten opzichte van de laatste managementletter. Om dit voor 2022 te voorkomen heeft Financiën samen met de managers trendanalyses uitgevoerd op basis van de cijfers van de afgelopen 6 jaar. Het doel was specifieke trends en patronen te ontdekken, deze te beoordelen en zo scherp en realistisch mogelijk de prognoses voor de Kadernota op te stellen. Dit heeft geleid tot een aantal structurele bijstellingen/besparingen.

Daarnaast zijn er - waar het mogelijk en verantwoord is - taakstellingen verwerkt. Hierbij is het uitgangspunt altijd dat de verlagingen niet ten koste mogen gaan van de opgaven waar het waterschap voor gesteld staat. Zo is er bijvoorbeeld een taakstelling verwerkt op de personeelskosten en inleen. Het doel is om de huidige budgetten en personeel zo efficiënt mogelijk te benutten, waarbij prioriteiten integraal worden afgewogen. Hetzelfde geldt voor de overige budgetten, zoals onderhoud (optimaal benutten van de huidige investerings- en exploitatiebudgetten). Verder zijn de 'vrij besteedbare' budgetten, zoals advieskosten, niet verhoogd conform het huidige prijspeil, maar met een lager percentage of zelfs naar beneden bijgesteld. De verwachte uitgaven voor cloud software zijn naar beneden bijgesteld.

Tenslotte temporiseren we waar mogelijk werkzaamheden, zoals het doorvoeren van modificaties (nieuwe technieken), de veiligheidstoetsing voor keringen en (de analysekosten voor) het baggeren.

Zuiveringstaak

Uit figuur 4 komt naar voren dat de netto lasten voor de zuiveringstaak in alle jaren toenemen ten opzichte van de vorige Kadernota. Dit wordt vooral veroorzaakt door de toegenomen kosten voor energie, chemicaliën, onderhoud, materialen, slibeindverwerking en de in de kadernotaperiode oplopende kapitaallasten als gevolg van het indexeren van de investeringsvolumes.

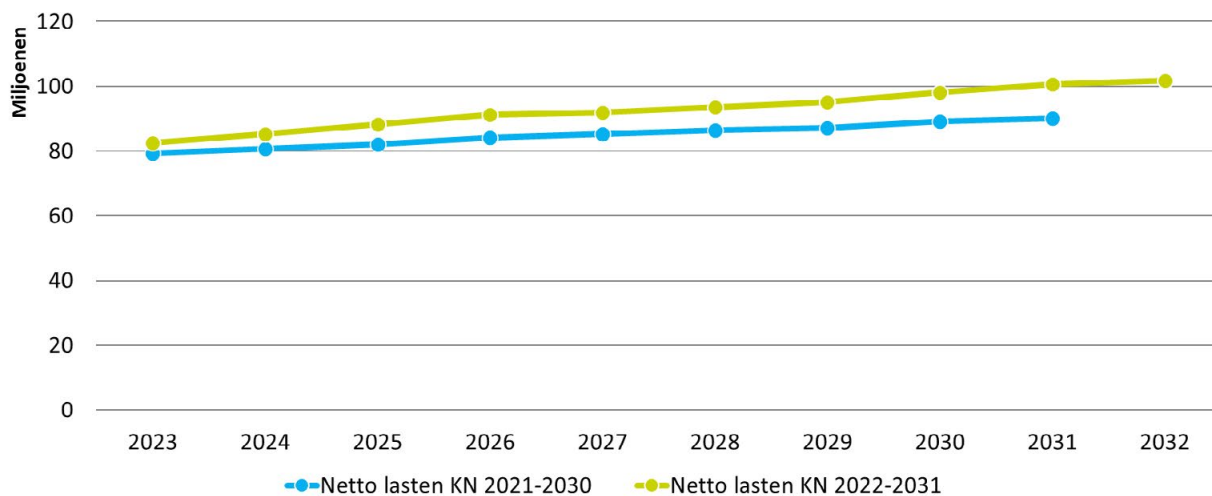

Figuur 4: Vergelijking netto lastenontwikkeling Zuiveringsbeheer Kadernota 2023-2032 / Kadernota 2022-2031

Watersysteemtaak

Uit figuur 5 komt naar voren dat de netto lasten voor de watersysteemtaak in alle jaren hoger dan de Kadernota 2022-2031. De oplopende trend wordt met name veroorzaakt door de oplopende kapitaallasten als gevolg van het indexeren van de investeringsvolumes.

Ontwikkeling netto lasten taak Watersysteembeheer

Figuur 5: Vergelijking netto lastenontwikkeling Watersysteembeheer Kadernota 2023-2032 / Kadernota 2022-2031

3.3 TARIEFONTWIKKELING

De tabellen 3 tot en met 6 laten de ontwikkeling van de te dekken netto lasten en de ontwikkeling van de belastingtarieven per taak zien van de Kadernota 2023-2032 ten opzichte van de Kadernota 2022-2031. De tabellen 4 en 6 laten zien dat de belastingtarieven stijgen ten opzichte van de Kadernota 2022-2031. Dit is nodig om de extra lasten te dekken. Voor een nadere specificatie van de lasten- en tariefontwikkelingen zie de bijlagen 1 en 2.

Zuiveringsbeheer	Begr. 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Netto lasten Kadernota 2022-2031	73.793	75.915	78.242	79.726	82.726	84.323	85.269	85.328	86.299	86.475	
		2,9%	3,1%	1,9%	3,8%	1,9%	1,1%	0,1%	1,1%	0,2%	
Netto lasten Kadernota 2022-2031	73.793	81.814	86.074	87.153	89.113	92.729	96.171	97.522	99.503	101.227	101.227
		10,9%	5,2%	1,3%	2,2%	4,1%	3,7%	1,4%	2,0%	1,7%	3,3%

Tabel 3: Lastenontwikkeling zuiveringstaak

Zuiveringsbeheer	Begr. 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Tarief per vervuilingseenheid	62,85	65,10	66,69	68,18	70,62	71,78	72,45	72,35	72,95	72,61	
Kadernota 2022-2031		3,6%	2,4%	2,2%	3,6%	1,6%	0,9%	-0,1%	0,8%	-0,5%	
Tarief per vervuilingseenheid	62,85	69,32	72,73	73,61	75,19	78,10	80,86	81,88	83,39	84,67	87,28
Kadernota 2023-2032		10,3%	4,9%	1,2%	2,1%	3,9%	3,5%	1,3%	1,8%	1,5%	3,1%

Tabel 4: Tariefontwikkeling zuiveringstaak

Watersysteembeheer	Begr. 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Netto lasten Kadernota 2022-2031	75.590	78.986	80.383	81.753	83.800	84.749	85.925	86.743	88.719	89.637	
		4,5%	1,8%	1,7%	2,5%	1,1%	1,4%	1,0%	2,3%	1,0%	
Netto lasten Kadernota 2023-2032	75.590	82.056	84.784	87.884	90.833	91.429	92.982	94.712	97.634	100.025	101.297
		8,6%	3,3%	3,7%	3,4%	0,7%	1,7%	1,9%	3,1%	2,4%	1,3%

Tabel 5: Lastenontwikkeling watersysteemtaak

Watersysteembeheer	Begr. 2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Ingezetenen (hoofdbewoner)											
Tarief Kadernota 2022-2031	66,54	69,07	71,56	72,79	74,31	74,92	75,62	76,18	77,73	77,74	
		3,8%	3,6%	1,7%	2,1%	0,8%	0,9%	0,7%	2,0%	0,0%	
Tarief Kadernota 2023-2032	66,54	70,45	73,07	75,80	78,82	79,65	80,75	82,14	84,43	86,31	87,04
		5,9%	3,7%	3,7%	4,0%	1,1%	1,4%	1,7%	2,8%	2,2%	0,8%
Gebouwd											
Tarief Kadernota 2022-2031	0,79	0,84	0,87	0,89	0,91	0,92	0,94	0,95	0,97	0,98	
		5,9%	4,3%	2,1%	2,5%	1,2%	1,3%	1,1%	2,4%	0,4%	
Tarief Kadernota 2023-2032	0,79	0,77	0,80	0,84	0,87	0,88	0,90	0,92	0,95	0,97	0,99
		-2,9%	4,4%	4,5%	4,4%	1,5%	1,8%	2,1%	3,2%	2,6%	1,2%
Natuur											
Tarief Kadernota 2022-2031	4,92	5,13	5,35	5,45	5,58	5,64	5,70	5,76	5,89	5,91	
		4,3%	4,2%	2,0%	2,3%	1,1%	1,2%	1,0%	2,3%	0,2%	
Tarief Kadernota 2023-2032	4,92	5,23	5,45	5,68	5,92	6,00	6,10	6,22	6,41	6,56	6,64
		6,3%	4,3%	4,3%	4,2%	1,3%	1,6%	2,0%	3,0%	2,5%	1,1%
Ongebouwd openbare wegen											
Tarief Kadernota 2022-2031	339,95	355,60	371,27	379,49	389,35	394,44	400,05	404,95	415,20	417,24	
		4,6%	4,4%	2,2%	2,6%	1,3%	1,4%	1,2%	2,5%	0,5%	
Tarief Kadernota 2023-2032	339,95	364,57	381,06	398,34	416,19	422,65	430,56	440,08	454,54	466,87	473,05
		7,2%	4,5%	4,5%	4,5%	1,6%	1,9%	2,2%	3,3%	2,7%	1,3%
Ongebouwd overig											
Tarief Kadernota 2022-2031	67,99	71,12	74,25	75,90	77,87	78,89	80,01	80,99	83,04	83,45	
		4,6%	4,4%	2,2%	2,6%	1,3%	1,4%	1,2%	2,5%	0,5%	
Tarief Kadernota 2023-2032	67,99	72,91	76,21	79,67	83,24	84,53	86,11	88,02	90,91	93,37	94,61
		7,2%	4,5%	4,5%	4,5%	1,6%	1,9%	2,2%	3,3%	2,7%	1,3%

Tabel 6: Tariefontwikkeling watersysteentaak

Ook in deze Kadernota is ervoor gekozen om de beschikbare egaliseringsreserve in te zetten om de belastingtarieven te dempen en zo een gelijkmatige tariefontwikkeling tot stand te brengen. In het reserve- en voorzieningenbeleid is als uitgangspunt opgenomen dat de egaliseringsreserve binnen de meerjarenraming wordt afgebouwd naar nul.

3.4 VOORBEELDAANSLAGEN

In bijlage 3 zijn de voorbeeldaanslagen opgenomen. Hierin is te zien hoe de ontwikkeling van de tarieven wordt doorberekend naar de belastingaanslag voor negen specifieke voorbeeldprofielen. Het waterschap hanteert het volgende uitgangspunt voor de tariefontwikkeling:

“De maximale tariefstijging komt voor alle voorbeeldprofielen in de planperiode gemiddeld niet boven 2,5% + inflatie, waarbij de voorbeeldprofielen voor huishoudens en bedrijven in geen enkel jaar boven dit percentage uitkomen. Hierbij is ruimte voor een hogere tariefontwikkeling bij van buiten komende, door het waterschap niet beïnvloedbare omstandigheden (tegenvallers). Indien de inflatie lager is dan 2%, rekenen we bij de vaststelling van tarieven toch met een vast percentage van 2%. Hiermee houden we ruimte om invulling te geven aan onze inhoudelijke ambities.”

Vanwege de extreme prijsontwikkeling die in 2021 al is ingezet, wordt het waterschap geconfronteerd met van buiten komende niet-beïnvloedbare (financiële) tegenvallers. We merken het allemaal om ons heen: de prijzen stijgen. In de supermarkt, bij het tankstation, de energierekening. Het waterschap heeft daar ook mee te maken. Door de oorlog in Oekraïne zijn de energie-, grondstof- en materiaalprijzen op sterk gestegen en nog verder aan het doorstijgen. De prijsontwikkeling en de leveringstermijnen zijn momenteel uitermate onvoorspelbaar. Daarnaast zijn de consequenties van de COVID-19 pandemie ook nog steeds duidelijk merkbaar. Door de wereldwijde coronamaatregelen is de productiecapaciteit van veel halffabricaten en toeleveranciers teruggeschoefd en is de aanwezige voorraad bij leveranciers geminimaliseerd.

Een groot deel van de uitgaven van het waterschap is gerelateerd aan de prijsontwikkeling in de Grond- Weg- en Waterbouw en dan met name aan de deelgebieden 'Civieltechnische werken en bouw', 'Waterbouwkundige werken en bouw' en 'Elektrische installaties'. Tot 2021 was de prijsontwikkeling voor deze deelgebieden gematigd en ongeveer gelijk aan de inflatie (2% per jaar of lager). In de periode 1 januari 2021 - 30 juni 2022 is er maar liefst een prijsstijging te zien van 19%. Ook de inflatie van de consumentenprijzen is in 2022 extreem hoog. Daarnaast was de cao-stijging in 2022 hoger dan waar in de begroting rekening mee was gehouden en is de rente voor langlopende leningen aan het stijgen.

Het waterschap is hierdoor genoodzaakt een inhaaleffect op te nemen voor de extreme prijsontwikkeling. Dit inhaaleffect is berekend op 3,4%⁵. Dit betekent dat de tariefstijging voor huishoudens en bedrijven (inclusief agrarische bedrijven) in 2023 maximaal 9,9% bedraagt (2,5% + inflatie 4% + inhaaleffect 3,4%). Voor 2024 geldt een maximale tariefstijging van 2,5% + 2,4% inflatie en voor de jaren daarna 2,5% + 2% inflatie. Voor een toelichting op de inflatiecijfers zie bijlage 1.

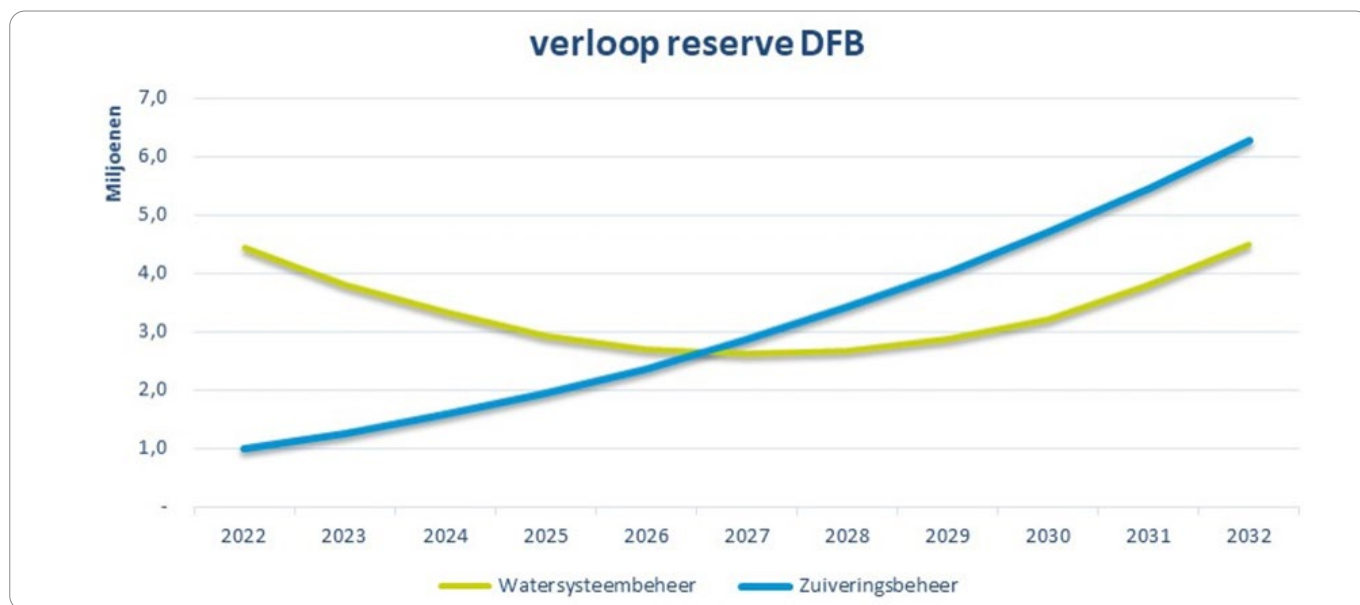
3.5 DUURZAAM FINANCIËEL BELEID

Het waterschap heeft in het verleden ambities geformuleerd ten aanzien van het verduurzamen van het financieel beleid. Hoofdpunten daarin zijn een beperking van de groei van de schulden, een passend risicoprofiel en het uitvoeren van taken en ambities tegen een maatschappelijk aanvaardbare tariefontwikkeling.

In de Kadernota 2017-2026 is afgesproken dat het waterschap de ontwikkeling van de schuldquote zodanig gaat ombuigen, dat deze vanaf 2022 daalt met 1% punt per jaar. Dit heeft geleid tot het nemen van maatregelen die leiden tot een reductie van de netto schuldquote. Door de genomen maatregelen worden er minder kosten naar de toekomst doorgeschoven, maar nemen de lasten in eerste instantie toe. De maatregelen leiden per direct tot een lagere schuld en lagere rentelasten en op langere termijn ook tot lagere netto lasten. Om de belastingdruk op de korte en middellange termijn acceptabel en binnen de afgesproken uitgangspunten voor tariefontwikkeling te houden, heeft het waterschap besloten (toekomstige) financiële meevallers in te zetten om de tariefontwikkeling te matigen. Deze financiële meevallers komen ten gunste van de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid. Hieruit worden de tijdelijke extra lasten als gevolg van de maatregelen gedekt. Het verder verduurzamen van het financieel beleid is opgenomen in het Bestuursakkoord 'Samen Beter' (2019). Hierin is afgesproken dat eventuele financiële meevallers gelijkmatig verdeeld worden ingezet: enerzijds op extra ambities zoals verwoord in het bestuursakkoord en anderzijds op duurzaam financieel beleid (terugdringen van de schulden).

In aanloop naar de Kadernota 2022-2031 is vanuit de motie 'Extra Ambities', opnieuw gekeken naar de streefwaarde van de netto schuldquote en is bezien of er nieuwe maatregelen mogelijk zijn om de schuld(quote) verder terug te dringen. Gezien de druk op de belastingtarieven en de nog in voorbereiding zijnde toekomstige wetswijziging in de verslaggevingsregels, is toen besloten om nog geen aanvullende maatregelen te treffen. Wel wordt er conform Bestuursakkoord gespaard voor Duurzaam Financieel Beleid. Dezelfde lijn wordt doorgezet in de huidige Kadernota, met als uitzondering dat de investeringen in cloud software overgeheveld zijn van de investeringsvolumes naar de exploitatie. Met ingang van 2021 is het niet meer toegestaan om deze investeringen te activeren. In de Kadernota 2024-2033 wordt samen met het nieuwe bestuur beoordeeld of er - ter voorbereiding op de nieuwe wetgeving - reeds maatregelen van duurzaam financieel beleid genomen kunnen worden.

⁵ Bij de berekening is de extra prijsontwikkeling boven op de reguliere inflatie/kostenstijging meegenomen voor de personeelskosten, directe kosten en rentekosten. Niet meegenomen is de stijging van de afschrijvingskosten als gevolg van het indexeren van de investeringsvolumes. Doordat de stijging geleidelijk ontstaat, wordt deze opgevangen door een gematigde jaarlijkse tariefstijging in de kadernotaperiode.

Figuur 6: Ontwikkeling van de reserve DFB

In figuur 6 wordt de ontwikkeling van de reserve duurzaam financieel beleid weergegeven. De reeds genomen maatregelen hebben meer betrekking op de taak Watersysteembeheer, zodat er aan deze reserve meer geld wordt onttrokken om de maatregelen te dekken. Hierdoor nemen de beschikbare middelen af tot 2027. Vanaf 2028 ontstaat er een omslagpunt. De toevoeging van financiële meevallers is dan hoger dan de benodigde onttrekking ter dekking van eerder genomen maatregelen. Doordat er aan de reserve Zuiveringsbeheer minder wordt onttrokken, nemen de beschikbare middelen jaarlijks toe.

De impact van de nieuwe wetgeving heeft naar verwachting eveneens meer betrekking op de taak Watersystemen. Bij de Kadernota 2022-2031 is er daarom voor gekozen om een extra storting te doen van € 3,5 miljoen in de bestemmingsreserve Watersystemen (vanuit de tariefegalisatiereserve Watersystemen). Bij Zuiveringsbeheer is de verwachting dat de impact minder groot is, terwijl er meer financiële middelen voorhanden waren. Omdat de egalisatiereserve van Zuiveringsbeheer zwaar onder druk stond en staat is er € 3,5 miljoen van de bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid (DFB) overgeheveld naar de tariefegalisatiereserve. Dit verklaart de hogere beginpositie van de Watersysteemreserve ten opzichte van de reserve Zuiveringsbeheer. De omvang van beide bestemmingsreserves is zo meer in lijn met elkaar gebracht, zodat het waterschap beter voorbereid is om nieuwe maatregelen te treffen.

Harmonisatie verslagleggingsvoorschriften

Naar verwachting komt er een nieuwe wetgeving op het gebied van de verslagleggingsvoorschriften voor waterschappen die vanaf 2025 gaat gelden. Deze wetgeving beperkt de activeerbaarheid en heeft hierdoor financiële consequenties voor het waterschap. Een positief neveneffect is een verbetering van de schuldpositie. Om de financiële effecten voor waterschappen beheersbaar te laten zijn komt er een overgangsbepaling. Daarnaast kan de inzet van de bestemmingsreserves DFB hier ook aan bijdragen. Gelet op de aankomende verkiezingen en daarmee een nieuw bestuursakkoord zal de vertaling van deze nieuwe wetgeving naar tariefscenario's pas bij de Kadernota 2024-2033 doorvertaald worden.

Cloud software

Binnen gemeenten en waterschappen wordt steeds meer gebruik gemaakt van cloud software (ook wel SaaS software genoemd). Dit is software die als online dienst wordt aangeboden. De afnemer schaft de software niet in eigendom aan, maar betaalt abonnementskosten voor het gebruik. Daarnaast worden er implementatiekosten gemaakt. Dit betreft vaak het grootste gedeelte van de investering. In de huidige regelgeving van gemeenten mogen investeringen in cloud software niet geactiveerd worden. De huidige accountant is op basis van de notitie Materiële Vaste Activa (MVA) tot de conclusie gekomen dat - hoewel harmonisatie nog geen feit is - de kosten voor cloud software ook door het waterschap met ingang van 2021 niet langer geactiveerd mogen worden.

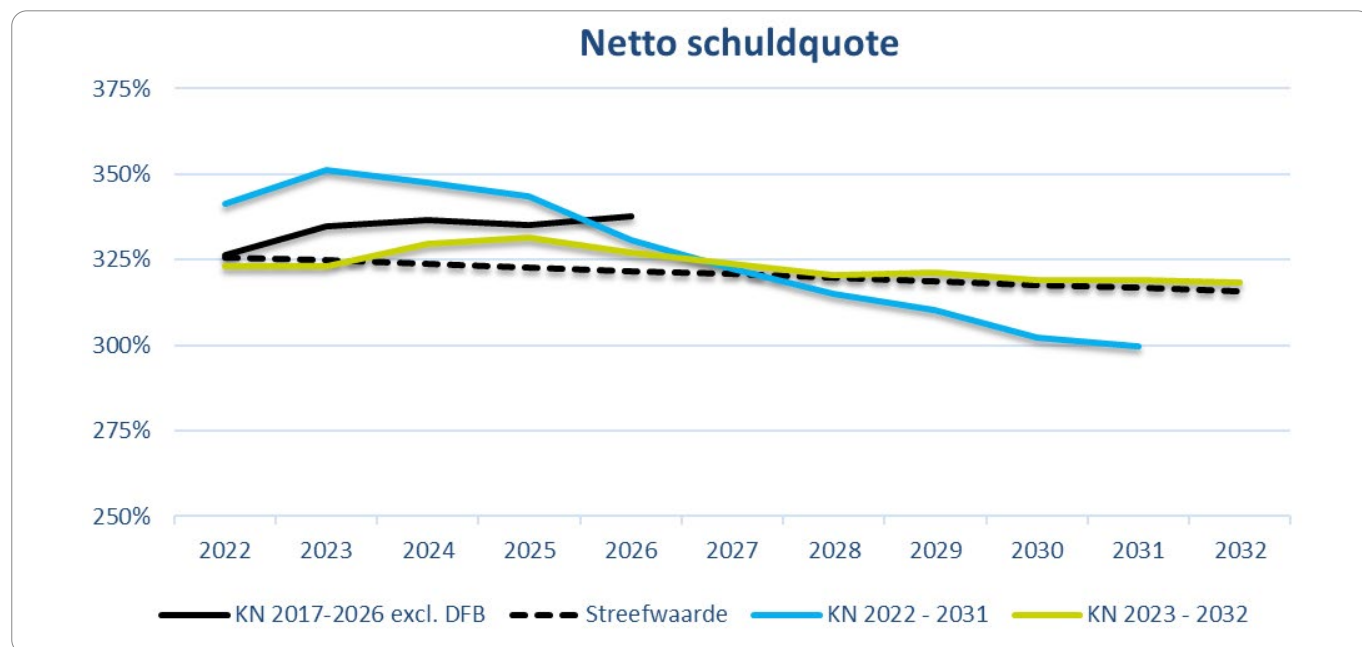
Complicerende factor daarbij is dat de commissie BBV nog met een uitspraak komt over de vraag vanuit de gemeenten of het toegestaan is de implementatiekosten van cloud software over meerdere jaren uit te smeren. De verwachting is dat de commissie BBV in het najaar 2022 hierover een uitspraak doet.

Voorzichtigheidshalve is in de huidige Kadernota uitgegaan van het scenario dat de implementatiekosten niet gespreid kunnen worden over meerdere jaren. De investeringen in cloud software zijn uit het investeringsplan gehaald en worden via de exploitatie verantwoord, waardoor de lasten direct in de waterschapsbelastingen worden verrekend. De reserve duurzaam financieel beleid is deels ingezet om deze extra exploitatielast te dekken. Ook is het investeringsvolume verlaagd met deze software-investeringen omdat deze daar geen deel meer van uitmaken.

3.6 SCHULDPOSITIE EN SCHULDQUOTE

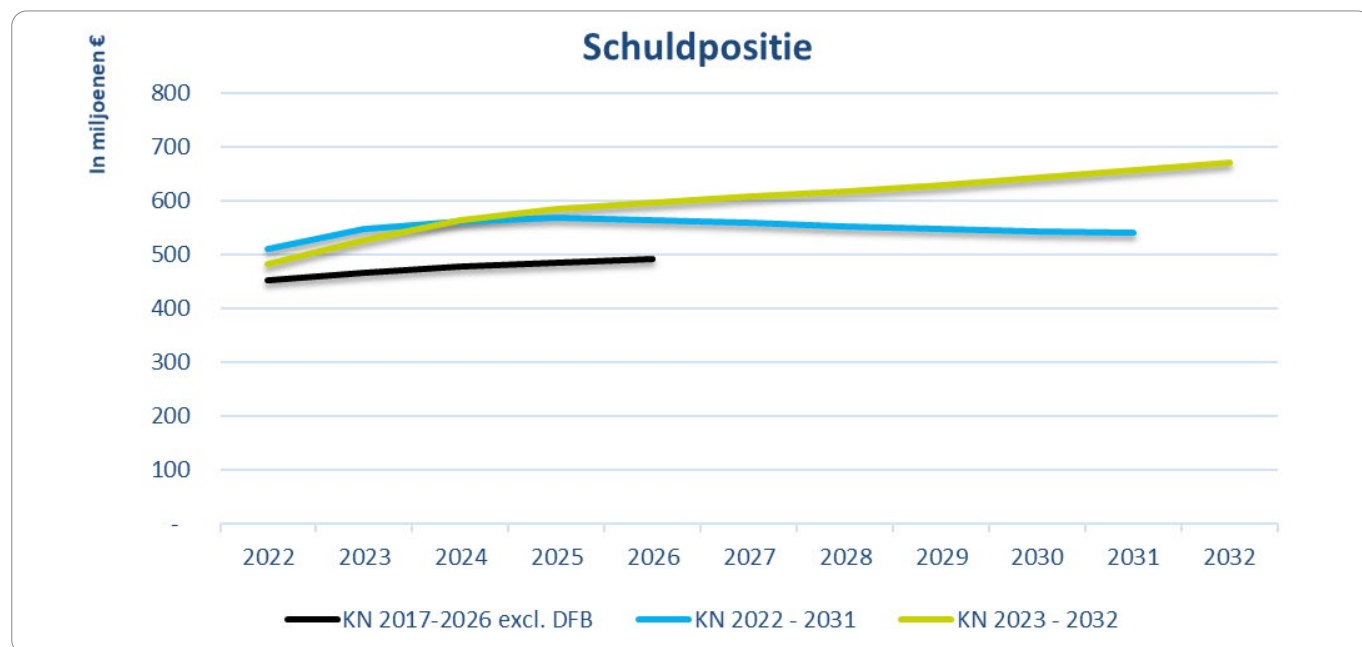
In figuur 7 wordt de ontwikkeling van de netto schuldquote weergegeven. De zwarte lijn geeft de verwachte ontwikkeling weer bij de Kadernota 2017-2026. Dit is exclusief de in 2017 genomen maatregelen van duurzaam financieel beleid (DFB). De zwarte stippellijn geeft de streefwaarde weer van de afgesproken min 1%-punt per jaar vanaf 2022. De blauwe lijn is de ontwikkeling van de schuldquote volgens de Kadernota 2022-2031 inclusief de maatregelen voor duurzaam financieel beleid. De groene lijn is de geactualiseerde lijn voor deze Kadernota.

In de eerste jaren ligt de netto schuldquote lager door een verschuiving in de tijd van investeringen. Dit effect wordt in de latere jaren ingelopen. Door de indexering van de vaste investeringsvolumes en het niet verlagen van het investeringsvolume Waterketen daalt de netto schuldquote niet zo sterk als bij de vorige Kadernota. De netto schuldquote beweegt in de planperiode naar 318% en ligt hiermee net boven de streefwaarde van 316% in 3032.

Figuur 7: Ontwikkeling van de netto schuldquote

Naast de ontwikkeling van de schuldquote kijkt het waterschap ook hoe de absolute schuldpositie zich ontwikkelt. Dit is weergegeven in figuur 8. Door de indexering van de vaste investeringsvolumes als gevolg van de extreme prijsontwikkeling en het aanvullend krediet voor het project Regionale keringen neemt de absolute schuld ten opzichte van de Kadernota 2022-2031 sterk toe.

Figuur 8: Ontwikkeling van de schuldpositie (absolute schuld)

PROGRAMMAPLANNEN 2023

VANUIT DE ONTWIKKELINGEN RONDOM PROGRAMMATISCH WERKEN IN BUITEN GEWOON DOEN EN DE VISIE OP RISICOMANAGEMENT IS EEN SPOOR GESTART VOOR DE VERBETERING VAN DE PLANNING EN CONTROL CYCLUS. EEN BELANGRIJKE STAP HIERIN IS HET VERHOGEN VAN DE KWALITEIT EN LEESBAARHEID VAN DE PROGRAMMAPLANNEN. BIJ DE KADERNOTA 2022-2031 EN DE BEGROTING 2022 ZIJN DEZE IN EEN NIEUWE FORM WEGGEZET.

OP BASIS VAN DE ONTVANGEN FEEDBACK IS DIT JAAR EEN EXTRA ONDERDEEL 'AANDACHTSPUNTEN EN RISICO'S' OPGENOMEN. DE PROGRAMMAPLANNEN LATEN ZIEN WAT DE KOMENDE JAREN OP HOOFDLIJNEN WORDT UITGEVOERD. ZE ZIJN INTEGRAAL OPGESTELD, IN LIJN MET DE DOELEN UIT HET WATERBEHEERPROGRAMMA.

KOSTEN ONTWIKKELPROGRAMMA'S

Voor de ontwikkelprogramma's zijn de kosten niet afzonderlijk in beeld gebracht. De activiteiten in deze programma's dragen altijd bij aan de drie waterprogramma's. De kosten voor deze activiteiten maken zodoende integraal onderdeel uit van de waterprogramma's. Een uitzondering hierop zijn de investeringen op bedrijfsvoering. Deze zijn gezien het geringe bedrag niet verder uitgesplitst naar de ontwikkelprogramma's, maar worden onder de 'Investerings 2023' verder toegelicht.

* De 193 lidstaten van de Verenigde Naties (VN) hebben een ontwikkelingsagenda voor 2015 – 2030 vastgesteld. De agenda bestaat uit 17 duurzame doelen. Deze Sustainable Development Goals (SDG's) gelden in alle landen en voor alle mensen. De 17 werelddoelen worden aangeduid met 'tegeltjes' die opgenomen zijn in de programmaplannen en staan vermeld en toegelicht op: <https://www.sdg-nederland.nl/sdgs/> en <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/ontwikkelingssamenwerking/internationale-afspraken-ontwikkelingssamenwerking/global-goals-wereld-doelen-voor-duurzame-ontwikkeling>

ZELFDE OPBOUW

De programma's zijn onderverdeeld in drie waterprogramma's (Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen) en drie ontwikkelprogramma's (Samen Werken, Digitaal Transformeren en Klimaat & Duurzaamheid). Het programma Veerkrachtig Organiseren is met ingang van 2023 als apart programma komen te vervallen. Elk programma heeft een programmaplan met dezelfde opbouw.

HOE ZIET DE OPBOUW ERUIT?

Op het eerste blad wordt het doel van het programma uitgelegd, wat het waterschap daarvoor doet (ons werk) en hoeveel dat kost (netto kosten en investeringen). Ook zijn de belangrijkste indicatoren voor het programma weergegeven en kort toegelicht. Tot slot is aangegeven aan welke duurzame ontwikkeldoelen* het programma bijdraagt.

Het vervolgblad begint met nieuwe inzichten die het programma raken en ambities, gevolgd door de aandachtspunten en belangrijkste risico's van het programma. Daaronder staan de concrete resultaten vermeld waar het waterschap op streekt om haar doelen te bereiken. Hierin is aangegeven wat het einddoel is en in welk jaar dat gerealiseerd moet zijn (laatste 2 kolommen) en wat er komend jaar, 2023, wordt gedaan om het einddoel te behalen. Tot slot is voor de waterprogramma's aangegeven wat voor soort verplichting het is conform de uitgangspunten in het waterbeheerprogramma (resultaatverplichting, inspanningsverplichting of een eigen wens).

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

DOEL

BESCHERMEN VAN ONS BEHEERGEBIED TEGEN OVERSTROMING. ZO KAN IEDEREEN RONDOM WATER VEILIG WONEN, WERKEN EN GENIETEN. DE PRINCIPES VAN MEERLAAGSVEILIGHEID (STERKE KERINGEN, RUIMTELIJKE INRICHTING MINDER KWETSBAAR MAKEN, EN CRISISBEHEERSING) ZIJN HIERTOEF DE BASIS.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

- Periodiek beoordelen van onze dijken en versterken als deze niet voldoen aan de landelijke en provinciale normen;
- Uitvoeren van de Zorgplicht, zoals het onderhouden van dijken en sluisen;
- We werken samen met de omgeving, gebiedspartners en het Hoogwaterbeschermingsprogramma;
- We versterken slim en doelmatig, voorbereid op klimaatverandering;
- Toepassen van assetmanagement, waarin de prestaties, risico's en kosten worden afgewogen.

WAT KOST HET?

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kosten	24.543	25.704	27.331	27.649	26.890	27.203	27.622	28.564	29.536	30.527
Netto investeringen*	39.581	35.716	12.371	12.100	13.200	13.500	13.800	14.300	15.800	16.200

* In 2023 bedragen de bruto investeringen € 43.438 (derden dragen € 3.857 bij aan de uit te voeren projecten).

Toelichting kosten: De lasten nemen in 2027 af, omdat het project 4e ronde veiligheidstoetsing primaire keringen dan volledig is afgeschreven. De kosten stijgen in 2024 en 2025 vanwege de ingebruikname Regionale keringen.

Toelichting investeringen: Het programma Waterveiligheid bevat de investeringsvolumes voor reguliere waterveiligheidsprojecten, project regionale keringen en de HWBP bijdragen. De uitgaven voor regionale keringen vallen in de jaren 2023 en 2024 met een kleine restpost in 2025. In 2025 is de investering waterveiligheid lager omdat regionale keringen is afgelopen. Met ingang van de kadernota 2023-2032 zijn de investeringsvolumes jaarlijks geïndexeerd.

132 km primaire keringen

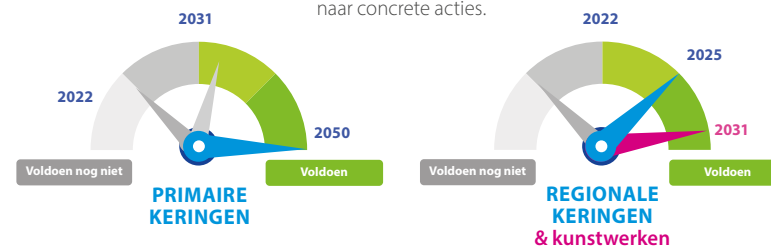
186 km regionale keringen

63 km compartimenterings keringen

129 km waterkerende kunstwerken

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

Van waterkeren naar waterveiligheid:
Uitwerken van de visie waterveiligheid
naar concrete acties.

TOELICHTING INDICATOREN

Naar aanleiding van de Eerste Beoordeling op Overstromingsrisico (LBO-1) blijkt dat 78 kilometer (59%) primaire waterkering voldoet aan de norm. In 2022 voldeed 122 km (66%) regionale keringen aan de norm.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

In 2022 heeft het waterschap een visie op het gebied van waterveiligheid geformuleerd. Die visie definieert een aantal sporen:

- het beperken van overstromingen;
- het verkleinen van de impact van een overstroming en;
- het herstel na een overstroming.

In 2023 worden deze sporen verder uitgewerkt. Het waterschap gaat daarnaast onverminderd door met het verbeteren van de primaire en regionale keringen, zodat deze aan de vastgestelde norm gaan voldoen. Tevens worden beheermaatregelen genomen om het risico van een overstroming verder te beperken, bijvoorbeeld door het nemen van preventieve maatregelen tegen graverij en het zorgen voor continu inzicht. Initiatieven en projectvoorstellen worden integraal beoordeeld, geprogrammeerd en uitgevoerd.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Doordat er geen direct gevaar dreigt, is het gevoel voor urgentie voor waterveiligheid een blijvend aandachtspunt. Het waterschap wordt hierdoor geconfronteerd met oneigenlijk gebruik van de waterkeringen (grootvee) en onwenselijke activiteiten. Actieve en gerichte communicatie op het gebied van waterveiligheid is essentieel en zal in 2023 verder vormgegeven worden.
- De nieuwe wettelijke veiligheidsnorm zorgt voor een basisveiligheid voor iedereen. De aangescherpte normering zorgt voor een uitdagende opgave.
- Veel kilometers dijk voldoen niet aan de norm. Het waterschap volgt bij het verbeteren van de primaire keringen in principe de prioritering en programmering van het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Dit programma is echter niet stabiel, waardoor maatregelen getroffen worden die van impact kunnen zijn op het waterschap, zoals voorfinancieren.
- In het kader van de klimaatontwikkelingen zien we op termijn grote uitdagingen op het gebied van Waterveiligheid, waaronder Zeespiegelstijging, hogere rivierafvoeren en veranderingen in het neerslagpatroon.
- Recente ontwikkelingen, waaronder bovenstaande punten, vragen om een duidelijke grondhouding en ambitie vanuit het waterschap op alle facetten van waterveiligheid.
- Deze punten zijn opgenomen in de opgestelde visie waterveiligheid. Het gaat naast "sterke dijken" ook om (de rol in de) ruimtelijke inrichting en crisismanagement. Dit is in lijn met de uitkomsten van evaluaties en adviezen naar aanleiding van het hoogwater in Limburg (2021).
- Het waterschap is op het gebied van waterveiligheid op dit moment vooral ingericht als een instandhoudingsorganisatie. De hoeveelheid expertise, capaciteit en middelen om de huidige doelen te realiseren is momenteel ontoereikend. De ambities vanuit de visie waterveiligheid zullen ervoor zorgen dat dit nog verder onder druk komt te staan.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERVEILIGHEID

RESULTATEN

	2023	Einddoel	Jaar
Assetmanagement			
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000 (status)	start	certificeerbaar	2024
Sterke waterkeringen			
Primaire keringen: (deel)trajecten Willemstad-Noordschans zijn in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	2028
Primaire keringen: versterking Standhazensedijk is in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	2024
Primaire keringen: (deel)trajecten Moerdijk-Drimmelen is in uitvoering (status)	voorbereiding	uitvoering	2031
Primaire keringen: doorlopen trajectaanpak en ingangstoets HWBP voor project GEA-WAD (status)	doorlopen	doorlopen	2023
Primaire keringen: doorlopen trajectaanpak voor 34-2 (omgeving Schipdiep) (status)	start	doorlopen	2025
Regionale keringen: project Verbeteren regionale keringen is afgerond (in %)	40%	100%	2025
Monitoring en beheer			
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen monitoring en beheer (status)	PvA opgesteld	ingeregeld	2030
Beoordeling primaire keringen LBO-2 (voortrollend) (status)	PvA opgesteld	rapportage	2035
Toetsing regionale keringen (voortrollend) (status)	PvA opgesteld	rapportage	2031
Keringen die nog niet worden versterkt, worden gemonitord (status)	loopt	ingeregeld	2024
Geen beweiding meer door groot vee op de kering (% keringen met groot vee beweiding)	0%	0%	2023
Muskusratten zijn teruggedrongen naar de landsgrenzen (status)	start	teruggedrongen	2035
Ruimtelijke inrichting minder kwetsbaar			
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen ruimtelijke inrichting (status)	PvA opgesteld	ingeregeld	2030
Besloten is hoe de compartimentskeringen bijdragen aan het verminderen van risico's (status)	start	besluit	2027
Risicobeheersing Waterveiligheid / Crisisbeheersing			
Visie waterveiligheid is vertaald in maatregelen crisisbeheersing en risico management (status)	PvA opgesteld	ingeregeld	2030
Aanbevelingen uit de peer review Zorgplicht zijn vertaald in maatregelen (status)	start	ingeregeld	2024
Actueel deelbestrijdingsplan Waterveiligheid crisisbeheersing (mate van actualiteit bestrijdingsplan in %)	100%	100%	continu
Alle medewerkers kennen het handelingsperspectief bij overstroming en dragen deze uit (% medewerkers wat het handelingsperspectief kent)	0-meting	100%	2024
Het waterschap kan real-time een inschatting geven van de overstromingskansen en -gevolgen (d.m.v. actuele scenario's) (status)	start	ingeregeld	2027
Systeemoefening op overstroming met alle partners is uitgevoerd (status)	uitgevoerd	ingeregeld	2023
Alle leerpunten uit de systeemoefening zijn opgelost (in %)	start	100%	2027

PROGRAMMA WATERKETEN

DOEL

DE WATERKETEN FLEXIBELER, DUURZAMER EN TOEKOMSTGERICHT MAKEN;
HIERBIJ BLIJVEND ZORGEND VOOR EEN GOEDE WATERKWALITEIT. WE VOEREN DE KERNTAKEN EFFICIËNTER UIT,
WERKEN INTENSIEVER SAMEN, ZIJN MEER OMGEVINGSGERICHT, HALEN MEER WAARDE UIT DATA EN
STELLEN HET BESTUUR BETER IN STAAT OP HOOFDLIJNEN TE STUREN.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

- Transporteren en zuiveren van afvalwater en het verwerken van slib volgens geldende normen en lokale kansen en ambities.
- Verder doorontwikkelen van assetmanagement.
- Implementeren van de lange termijn toekomstvisie.
- Inzet van innovaties en pilots voor verandering.
- Samenwerken met de omgeving, om de bronnen aan te pakken om de aanvoer kwaliteit te verbeteren, partners en overige programma's.
- Vooruitstrevend gebruik maken van data en technologie.

WAT KOST HET?

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kosten	81.814	86.074	87.153	89.113	92.729	96.171	97.522	99.503	101.227	104.604
Netto investeringen*	32.000	32.800	38.400	34.100	34.800	35.500	36.200	36.900	37.700	38.400

* In 2023 bedragen de bruto investeringen € 32.458 (derden dragen € 0,458 bij aan de uit te voeren projecten)

Toelichting kosten: De lasten van programma Waterketen stijgen in 2024 door ingebruikname van het (deel)project AWP 2.0 Moerdijk/Hoeven.

Toelichting investeringen: Met ingang van de kadernota 2023-2032 zijn de investeringsvolumes jaarlijks geïndexeerd.

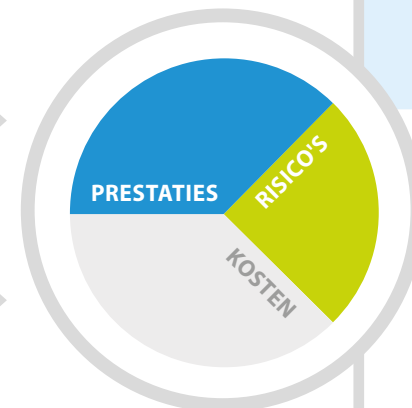
BELANGRIJKSTE INDICATOREN

In 2024 is assetmanagement doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000

30 % van de investeringsvoorstellen heeft (ook) een innovatieve oplossing die bijdraagt aan de visie waterketen.

TOELICHTING INDICATOREN

Assetmanagement helpt ons om betere keuzes te maken voor de transitie van de waterketen waarbij innovatie en samenwerken essentiële onderdelen zijn. Innovatie is essentieel voor de transitie van de waterketen.

PROGRAMMA WATERKETEN

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

Het programma heeft de ambitie om een duurzame, volhoudbare waterketen te realiseren die optimaal waarde toevoegt aan de samenleving en toekomstige generaties de ruimte biedt eigen keuzes te maken (uit visie waterketen). Dat vraagt om een compleet herontwerp van de waterketen op basis van waarde en gericht op de omgeving en de samenleving. Niet alleen technisch, maar ook organisatorisch.

Voor deze transitie is een apart budget nodig welke nu niet is voorzien. Mede aan de hand van het project AWP 2.0 hebben we ervaren dat het moeilijk is om keuzes te maken voor de komende 30 jaar. Er is een noodzaak tot het maken van scherpe keuzes. In 2023 ligt de focus op het verder uitwerken van de transitie en herontwerp van de waterketen en het door ontwikkelen van assetmanagement met als doel de bedrijfsvoering en de investeringsprojecten in control te hebben en te houden. De strakke financiële kaders geven op korte termijn beperkt ruimte om mede invulling te geven aan ambities die onder andere met de programma's Digitale Transformatie en Klimaat en Duurzaamheid worden ontwikkeld.

Met de huidige infrastructuur bereiken we goede resultaten, om dit te continueren zijn extra investeringen nodig. Om over 20 jaar nog steeds goed te presteren zullen we ook fors moeten inzetten op een herontwerp van het zuiveringssysteem.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Economische situatie (inflatie toenemende energie en grondstofprijzen, krapte op de arbeidsmarkt)
- Omdat de prioriteit (noodgedwongen) blijft liggen bij het instandhouden van de installaties, wordt het moeilijk om de transitie vorm te geven.
- Er is geen extra geld beschikbaar in de huidige kadernota om de transitie vorm te geven. Voor de transitie zijn extra investeringen nodig in onderzoek en innovatieve pilots.
- Lozingsnormen voor de RWZI's worden mogelijk, als gevolg van Europese regelgeving, aangepast en strenger. Dit kan forse consequenties hebben voor de zuivering.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERKETEN

RESULTATEN

Resultaat	2023	Einddoel	Jaar
Prestaties			
Voldoen aan lozingseisen (% wat voldoet)	99%	99%	continu
Voldoen aan gemaakte afnameafspraken (% wat voldoet)	99%	99%	continu
Realiseren stikstofverwijderingsrendement (% gerealiseerd rendement)	77%	77%	continu
Realiseren fosfaatverwijderingsrendement (% gerealiseerd rendement)	76%	76%	continu
Assetmanagement			
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau conform NEN ISO 55000 (status)	start	certificeerbaar	2024
We beschikken over actuele, betrouwbare en complete assetinformatie (basis op orde), inclusief een koppeling met de financiële boekhouding, en zorgen er ook voor dat we dit op orde houden (% op orde)	100%	100%	2023
Uitvoeren van het implementatieplan assetmanagement (status)	uitgevoerd	uitgevoerd	2023
Het bepalen van de einde gebruiksdatum van de assets (% van de assets waarvoor dit is bepaald)	100%	100%	2023
Innovatie / vernieuwing			
Knelpunten in hydraulische of vervuilingcapaciteit lossen we op met innovaties en pilots om de transitie in de waterketen vooruit te helpen (% knelpunten opgelost met innovaties en pilots)	50%	100%	2024
We maken gericht plannen waarbij we naast instandhouding ook tenminste mogelijke innovaties en herontwerp als alternatief meenemen (% plannen met herontwerp als alternatief)	80%	100%	2024
Jaarlijks worden minimaal 2 kansrijke innovatievoorstellen voorgelegd aan het bestuur (aantal)	minimaal 2	minimaal 2	jaarlijks

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

DOEL

HET WATERSCHAP INVESTEERT MET GEBIEDSPARTNERS EN WATER- EN BODEMGEBRUIKERS IN GRENDOVERSCHRIJDENDE KLIMAATROBUUSTE WATERLANDSCHAPPEN (HORIZON 2050). WE SLUITEN AAN BIJ NATUURLIJKE PROCESSEN EN WERKEN AAN GEZOND, VOLDOENDE EN BEVAARBAAR WATER ALS LEVENSADER VOOR BIODIVERSITEIT EN EEN AANTREKKELIJKE LEEFOMGEVING. HIERBIJ ZORGEN WE VOOR EEN GOEDE (WATER)BALANS BIJ ZOWEL DROGE, NORMALE EN NATTE SITUATIES.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

Samen met de omgeving voldoen aan vastgestelde doelen, normen en wettelijke verplichtingen door:

- Monitoren, onderhouden, bedienen en inrichten van het watersysteem;
- Beheren en reguleren van activiteiten in het watersysteem;
- Stimuleren en versterken van water-gerelateerde initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

WAT KOST HET?

Bedragen x € 1.000	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Kosten	59.720	61.366	63.028	65.759	67.265	68.594	70.049	72.097	73.585	73.947
Netto investeringen*	14.704	15.550	15.625	14.052	14.200	14.400	14.800	15.000	15.400	15.600

* In 2023 bedragen de bruto investeringen € 23.473 (derden dragen € 8.769 bij aan de uit te voeren projecten).

Toelichting investeringen:

Het programma Watersystemen bevat de investeringsvolumes van Watersystemen en Vaarwegen, waaronder ook de inhaalslag baggeren vaarwegen. Het programma inhaalslag vaarwegen loopt tot in 2026. Met ingang van de kadernota 2023-2032 zijn de investeringsvolumes jaarlijks geïndexeerd.

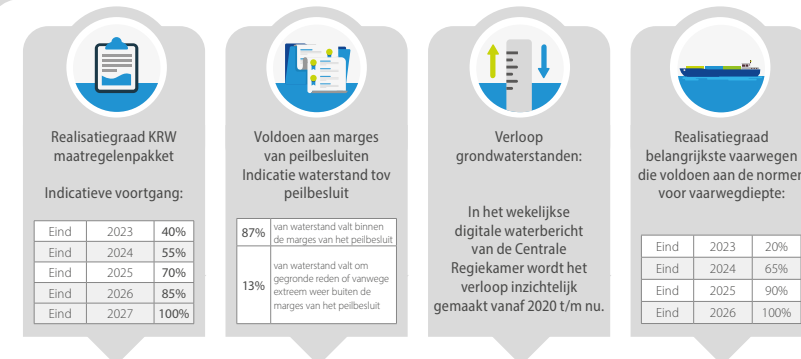
11073 km watergang in beheer (cat. a en b)

223 gemalen

2042 stuwen

77 km vaarwegen

254 km ecologische verbingszones in beheer en onderhoud

TOELICHTING INDICATOREN

In 2027 dient het waterschap het gehele KRW maatregelen-pakket benoemd in het waterbeheerprogramma uitgevoerd te hebben. Dit is een resultaatverplichting. Ook voldoen de belangrijkste vaarwegen door de 'inhaalslag Baggeren' in 2027 aan de normen voor vaarwegdiepte. Het waterschap streeft ernaar 87% van de tijd te voldoen aan de marges van het peilbesluit. De enige twee redenen die afwijking rechtvaardigen zijn extreem weer en gegronde afwijking. Tot slot wordt inzicht gegeven in de gemiddelde grondwaterstand in het peil gereguleerde (polder) en vrij afwaterende gebied vanaf 2020. Het streven is dit op gemiddeld niveau te houden. Neerslag heeft de meeste invloed op de grondwaterstanden.

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

We willen, met de Omgevingswet in de hand, meer invloed krijgen op ruimtelijke processen en daarin water en bodem leidend/sturend laten worden. We doen dit door middel van een gebiedsgerichte aanpak en geven zo invulling aan de wateropgaven als onderdeel van o.a. het Nationaal programma landelijk gebied (NPLG) en de verstedelijkingsagenda.

Er is extra aandacht voor veranderende wet- en regelgeving vanuit Europa in verband met eventuele nieuwe eisen die gesteld gaan worden aan water en bodem.

Constaterende dat niet alles meer kan in het watersysteem (maakbare maatschappij door middel van technische oplossingen) is de vraag hoe we hiermee omgaan. Daarmee samenhangend lijkt het einde van vrijwilligheid bij de realisatie van gestelde doelen voor ingelanden in beeld te komen.

We stellen een ambitie en bijbehorende strategie vast, waarin we aangeven hoe we willen omgaan met microverontreinigingen.

Conform de nota Biodiversiteit wordt in 2023 de praktische vertaling met bijbehorende planning geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Door middel van de uitgevoerde risicosessies voor watersystemen is inzicht verkregen in de belangrijkste risico's op het gebied van wateroverlast en watertekort. De belangrijkste restrisico's bij wateroverlast zijn klimaatverandering, personele bezetting en de ruimtelijke functie die conflicteert met de waterhuishoudkundige mogelijkheden. Bij watertekort zijn de belangrijkste restrisico's de klimaatverandering, detailontwatering die zorgt voor teveel verdroging en ontwerp- en aanlegfouten uit het verleden. In 2023 zal een risicodialoog worden gevoerd over de deelprogramma's vaarwegen en gezond water.
- Vanuit gehouden klimaattransitie/uitdaging sessies zijn veel aandachtspunten naar voren gekomen op het gebied van wateroverlast en watertekort. In 2023 zal (na ordening eind 2022) worden bepaald welke aandachtspunten al in andere kaders worden opgepakt en welke overblijven om verder te concretiseren qua aanpak.
- De grondwatervoorraad in Brabant staat al langere tijd onder druk. In het grondwaterconvenant werken we samen met alle betrokken partijen aan herstel en het bewaken van de grondwaterbalans in Brabant. Daarnaast zullen adviezen Commissie Droogte verder worden geconcretiseerd en zullen acties worden uitgevoerd naar aanleiding van leerpunten uit droogte periodes (2018-2022).
- Vervolg moet worden gegeven om deze aandachtspunten te borgen in zowel reguliere als projectwerkzaamheden.
- Is de personele bezetting, zeker ook kijkend naar de huidige arbeidsmarktkrapte, kwantitatief nog voldoende afgestemd op de gewenste werkwijze en capaciteit? En met name voor het omgevingsgericht werken via gebiedsgerichte aanpak (GGA) vraagt dit ook kwalitatief om een personele versterking en/of andere werkwijze.
- Om sneller te kunnen schakelen en zo meer veerkracht te krijgen is er bestuurlijke flexibiliteit benodigd vanuit het dagelijks en algemeen bestuur (besturen op hoofdlijnen en mandatering). Het rekenkamercommissierapport over de voortgang van de KRW maatregelen geeft aanleiding tot het nemen van maatregelen. Deze zullen in 2023 worden vormgegeven. Met de (mogelijke) inwerkingtreding van de Omgevingswet zullen een aantal projecten in 2023 worden opgestart met een projectbesluit.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

RESULTATEN

ALGEMEEN	Begroting 2023	Einddoel	Jaar einddoel
De watersystemen blijven aan de norm voldoen door risicogestuurd beheer en onderhoud (assetmanagement)* (in %)	100%	100%	continu
Onderhoud watersysteem wordt uitgevoerd conform AOWW 2020-2030 (% gewerkt conform AOWW)	100%	100%	continu
Kennisagenda voor zover geen KRW onderzoeken uitgevoerd, inclusief onderzoek naar broeikasgassen en periodieke update watersysteemanalyses (aantal onderzoeken uitgevoerd)	4	20	2027
GEZOND WATER			
Natuurlijk water			
Realisatie KRW-maatregelpakket* (% gerealiseerd)	40%	100%	2027
KRW waterlichamen met herziene peilafweging (waterlichamen Ligne, Gat van den Ham, Bavelse Leij en Markiezaatsmeer) (aantal herzien)	0	4	2027
Onderzoeken of kwaliteitsbaggeren (voedselrijke sliblaag verwijderen) kan leiden tot verbeterde waterkwaliteit (waterlichamen Gat van den Ham, Rietkreek-Langewater, Oude Maasje en Binnenschelde) (aantal onderzoeken uitgevoerd)	0	4	2027
Strategie en uitvoeringsagenda opgesteld voor vergroten waterbewustzijn en handelingsperspectief (2022) en uitvoeringsagenda uitgevoerd (2027 - voortgang in %)	10% uitgevoerd	100%	2027
Conform de nota Biodiversiteit wordt in 2023 de praktische vertaling met bijbehorende planning geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering (status)	geïntegreerd	geïntegreerd	2023
Alle vergunningen die de waterkwaliteit (blijvend) verslechteren worden geweigerd (% hieraan voldaan)	100%	100%	continu
Schoon water			
Onderzoek uitgevoerd naar doelmatige, aanvullende maatregelen voor het verbeteren van de effluentkwaliteit (RZWI's Halsteren, Rijen en Baarle-Nassau) (aantal onderzoeken uitgevoerd)	1	3	2027
Het waterschap monitort de voortgang van de genomen bovenwettelijke maatregelen conform Deltaplan Agrarisch Waterbeheer in het beheergebied (voortgang in % van het beheergebied)	20%	80%	2027
Onderzoek uitgevoerd met ketenpartners naar voorkomen, verspreiding van en behandelingsperspectief bij microplastics, medicijnresten en nieuwe stoffen (aantal onderzoeken uitgevoerd)	0	1	2027
Het waterschap zorgt jaarlijks voor betrouwbare, actuele waterkwaliteitsmetingen conform de landelijke voorschriften en regelgeving (% hieraan voldaan)	100%	100%	continu
Adviseren van gemeenten bij rioolverstoringen die een probleem vormen (in ieder geval bij de stroomgebieden Bavelse Leij, Zoom-Bleekloop en Donge) (aantal uitgebrachte adviezen)	0	3	2027
Aantrekkelijk water			
Officiële zwemwateren hebben altijd minstens de kwaliteitsklasse 'aanvaardbaar' (aantal wat hieraan voldoet)	18	18	continu
We stellen een ambitie en bijbehorende strategie vast, waarin we aangeven hoe we willen omgaan met microverontreinigingen (status)	vastgesteld	vastgesteld	2023
Van iedere prioritaire blauwalgoverlastlocatie is onderzocht wat oorzaken en mogelijke gebiedsspecifieke oplossingen zijn (aantal onderzocht)	8	31	PM
Beleid voor recreëren in niet-aangewezen zwemwateren is samen met medeoverheden en belanghebbenden ontwikkeld en vastgesteld (status)	in voorbereiding	vastgesteld	2027

*In bijlage VII is een nadere uitwerking van de maatregelen te vinden

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

RESULTATEN

VOLDOENDE WATER		Begroting 2023	Einddoel	Jaar einddoel
Ruimtelijke adaptie				
Als tussendoel is geformuleerd dat het DPRA de standaard moet zijn en dat in 2021 het beleid van alle overheden hierop aangepast moet zijn. Voor het waterschap is het waterbeheerprogramma het meeste centrale beleidsdocument waarin de verankering plaats vindt. Het gaat echter niet alleen om de overheid of het waterbeheerprogramma, maar om de manier van denken en doen van iedereen.	Er is een operationeel programma om burgers en ondernemers van informatie op maat te voorzien over de klimaatgevolgen in hun omgeving en de mogelijkheden die zij hebben om daar zelf iets aan te doen (status)	operationeel	operationeel	2023
	Met de gemeenten zijn een aantal knelpunten in stedelijk gebied aangepakt die ook leiden tot vermindering van hittestress (aantal aangepakt)	0	5	2027
	De waterschapsverordening is bijgewerkt, zodat deze klimaatadaptie ondersteunt waar dat kan (status)	n.v.t.	bijgewerkt	2024
Zoet water in de Zuid Westelijke Delta				
In 2027 willen we bereikt hebben dat we werken aan een klimaatrobuuste inrichting en zoetwatervoorziening in de polders van West-Brabant. Dit om ze weerbaarder te maken tegen zoetwater tekorten. Om dit te bereiken voeren we in de periode tot en met 2027 de maatregelen uit die zijn afgesproken in de Bestuursvereenkomst zoet water Zuidwestelijke Delta	De maatregelen afgesproken in de Bestuursvereenkomst zoet water Zuid Westelijke Delta zijn uitgevoerd* (aantal maatregelen uitgevoerd)	-	11 + PM	2027
	Voor het peilbesluitplichtige areaal is er een actueel peilbesluit (% van het areaal wat voldoet)	80%	80%	continu
Deltaplan Hoge Zandgronden				
Wij nemen de doelstelling van het Deltaplan Hoge Zandgronden over: in 2027 is Klimaatbestendig en waterrobuust inrichten 'het nieuwe normaal' en voldoet 20% van de Hoge Zandgronden in het beheergebied aan de ambitie voor 2050. Voor de waterlandschappen in het grensgebied met de provincie Antwerpen werken we ook samen met Vlaamse partners.	In de prioritaire gebieden Zundert en ABG-gebied (Alphen-Chaam, Baarle-Nassau, Gilze en Rijen) is een gebiedsgerichte aanpak uitgevoerd of in uitvoering (aantal in uitvoering)	1	2	2027
	Maatregelen om het watersysteem aan te passen aan de nieuwe omstandigheden en de grondwater voorraad op een efficiënte manier te beheren zijn uitgevoerd (in omvang geïnvesteerde €)	€ -	8,25 miljoen	2027
	Maatregelen voor aanpassing van het huidige gebruik om minder kwetsbaar te worden voor extreem weer zijn uitgevoerd (in omvang geïnvesteerde €)	€ -	2 miljoen	2027
Aanpak wateroverlast				
Om uiterlijk in 2050 te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van Midden- en West-Brabant dienen we wateroverlast in het landelijk en stedelijk gebied te beperken. Met het oog op klimaatverandering conform het Deltaplan ruimtelijke adaptatie plaatsen wij het bereiken van die klimaatrobuuste inrichting boven het halen van de toetsnormen.	Aandachtspunten uit NBW toetsing 2019 aangepakt* (aantal aangepakt)	5	110	2027

*In bijlage VII is een nadere uitwerking van de maatregelen te vinden

De Natura 2000-opgaven worden door de provincie en Rijkswaterstaat geformuleerd.

Eventuele aanpassingen zijn op dit moment niet bekend. De opgave kan daarmee nog veranderen.

PROGRAMMA WATERSYSTEMEN

RESULTATEN

	GGOR en verdrogingsbestrijding			
Om uiterlijk in 2050 te komen tot een klimaatrobuuste inrichting van Midden- en West-Brabant dienen we in elk geval de maatregelen voor hydrologisch herstel van Natura-2000 gebieden en natte natuurgebieden voor 2027 genomen	Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel N2000, Natte Natuurgebieden en overige verdroogde natuurgebieden* (in ha waar maatregelen zijn genomen)	506	3740	2027
	Streefpeilplannen zijn opgesteld voor ieder vrijafwaterend gebied, gecommuniceerd en goed vindbaar / raadpleegbaar (% van het vrijafwaterend oppervlak wat voldoet)	10%	100%	2027
	Knelpunten landelijk gebied uit de NBW/GGOR-toetsing 2019 zijn aangepakt in de 3 prioritaire gebieden waar een gebiedsgerichte aanpak wordt doorlopen (aantal knelpunten aangepakt)	0	24	2027
	Van tenminste 1 stroomgebied uit de prioritaire gebieden is een grens-ontkennende stroomgebiedbenadering uitgewerkt met Vlaamse partners, voor een samenhangende aanpak van voldoende en gezond water (aantal uitgewerkt)	0	1	2027
	Mogelijke acties vanuit Commissie Droogte (afhankelijk van bestuurlijk commitment waterschappen, nog te besluiten 2023)	pm	pm	pm
	Grondwater			
	Er is een nieuw grondwaterbeleid gemaakt en geoperationaliseerd waardoor de aanvulling en het gebruik van grondwater weer in evenwicht is (status)	in voorbereiding	operationeel	2027
	VAARWEGEN	Begroting 2023	Einddoel	Jaar einddoel
	Vaststellen nieuw nautisch beleid en volledige implementatie (2024) (status)	implementatie gestart	geïmplementeerd	2024
	De belangrijkste trajecten voldoen aan de diepte conform vaarwegklassen en BRTN-diepten (in %)	20%	100%	2027
	Het waterschap heeft het gegevensbeheer op orde (in %) om actuele risicoanalyse te maken	40%	100%	2025

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA KLIMAAT & DUURZAAMHEID

DOEL

WATERSCHAP BRABANTSE DELTA HEEFT EEN MAATSCHAPPELIJKE VERANTWOORDELIJKHEID OM ACTIEF EEN ROL TE PAKKEN IN HET VERDUURZAMEN VAN ONZE OMGEVING. WE WERKEN SAMEN MET PARTNERS AAN EEN VITALE REGIO DIE KLIMAATBESTENDIG, KLIMAATNEUTRAAL EN CIRCULAIR IS.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

Het programma Klimaat & Duurzaamheid draagt bij aan de ontwikkeling van het waterschap door:

- Het vergroten van het **bewustzijn** binnen en buiten de organisatie om duurzaam gedrag te bevorderen.
- Het vergroten van het **inzicht** in en kennis van de status, kansen en risico's rondom verduurzaming.
- Het formuleren van een **strategie** en handelingsperspectief om klimaat en duurzaamheid in de waterprogramma's vorm te geven. Waarbij de uitwerking afhankelijk van de zowel inhoudelijk als strategisch kan zijn.

WAT KOST HET?

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls en strategiebepaling op het gebied van Klimaat & Duurzaamheid in de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Bovenstaande geldt ook voor de investeringen. Aan dit programma zijn geen directe investeringen gekoppeld.

🔧 CO₂ uitstoot (verbruik 2018) = 110.200 ton

🔧 Energieverbruik = 7.900 ton

🔧 Waterketen 95.300

🔧 Assets 7.000 (Voor zover bekend)

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

TOELICHTING INDICATOREN

De indicatoren voor het programma Klimaat & Duurzaamheid komen voort uit wetgeving of akkoorden als de Klimaatwet, het Grondstoffenakkoord en het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie.

PROGRAMMA KLIMAAT & DUURZAAMHEID

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

Het aanscherpen van de ambities op het gebied van klimaatneutraliteit (Europa, Nederland, Unie van Waterschappen) heeft ook voor Brabantse Delta impact. Ambities die voorheen voor 2050 gesteld waren, worden nu al relevant voor 2035 (100% klimaatneutraal bedrijfsvoering). De ambitie voor 2030 wordt aangescherpt. Tevens laten de meest recente IPCC rapporten zien dat de klimaatopgave groot is. Deze ambities zijn verwerkt in de strategische doelstellingen.

De interbestuurlijke trajecten van de Verstedelijkingsakkoorden en het Nationaal programma landelijk gebied (NPLG) zijn op hoofdlijnen richtinggevend voor de ruimtelijke ontwikkelingen in het werkgebied. In het NPLG worden activiteiten rondom stikstof, natuur en waterkwaliteit gecoördineerd en voor verstedelijking gaat het om woningbouw. Deze trajecten zijn voor het realiseren van de wateropgaven van groot belang.

De afgelopen jaren is met het spoor vitaal ingezet op biodiversiteit, microverontreinigingen en verduurzaming vastgoed en pacht. De verdere ontwikkeling en uitvoering wordt opgepakt in de waterprogramma's.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Het programma loopt van bewustwording, inzicht naar handelings-perspectief. Een groot deel van het programma komt terecht in de concretiseringsfase. Dat vraagt een bestuurlijke, inhoudelijke, organisatorische en financiële uitwerking van complexe en integrale vraagstukken. Zoals hoe om te gaan met CO2 beprijzing of hoe landelijke doelstellingen en adviezen te vertalen naar het werkgebied. Dit vraagt een andere werkwijze dan dat we gewend zijn.
- De ambities, uitdagingen en ontwikkelingen op het vlak van energievoorziening (prijzen, uitstoot, netschaarste) zorgen voor een grote mate van onvoorspelbaarheid op doelrealisatie.
- De politieke druk en tijdsdruk die voor verschillende onderwerpen steeds groter worden (stikstof, waterkwaliteit) biedt realisatie kansen. Tegelijkertijd brengt dit risico's op het vlak van integrale doelrealisatie en draagvlak mee omdat draagvlak en uitwerking tijd kosten.
- Een circulair waterschap waarbij grondstoffen terug gewonnen worden kan alleen door samenwerking met partners.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA KLIMAAT & DUURZAAMHEID

RESULTATEN

	2023	Einddoel	Jaar
Algemeen (Medewerkers en bestuur werken aan de duurzame ontwikkelingsdoelen waar we de meeste impact hebben. De opgaven pakken we samen met onze partners aan)			
Bij alle op te starten grond-, weg- en waterbouw (GWW) projecten wordt de methodiek Duurzaam grond-, weg- en waterbouw (DGWW) toegepast (in %)	100%	100%	2023
Bewustwording en kennisbevordering onder medewerkers Stimuleren en faciliteren van het bijdragen aan de programmadoelstellingen en vertalen naar de processen. (aantal processen)	3	10	2024
Klimaatadaptatie* (In 2050 is ons werkgebied waterrobuust en klimaatbestendig ingericht)			
Het waterschap wordt gezien als een volwaardige klimaatpartner bij stedelijke en landelijke ontwikkelingen (impact in aantal strategische ruimtelijke trajecten als NPLG, Verstedelijking, RES, Samenwerking Groen Blauw, Grote Oogst)	3	5	2024
Inzicht in huidige klimaatbestendigheid en ontwikkelmogelijkheden voor de toekomst door gebiedsprofielen te maken (% van het beheergebied met gebiedsprofielen)	inhoudelijk voorbereiden en deelnemers	100%	2024
Er is een pakket stimulerende maatregelen dat inwoners en ondernemers in staat stelt in hun eigen omgeving aan klimaatadaptatie te werken (status)	operationeel	operationeel	2023
Klimaatneutraal			
Bedrijfsgebouwen (15 panden) naar minimaal energielabel C (aantal panden)	2 (Bouvine en Heerle)	15	2030
Alle bedrijfswagens zijn elektrisch (% elektrische bedrijfswagens van het totaal)	5%	90%	2028
Het energieverbruik van de gehele organisatie verminderen. Verkenning mogelijke extra besparingsmaatregelen. (energieverbruik organisatie in TJ)	337 TJ	300 TJ	2025
Vergroten duurzame opwek op assets (zowel eigen gebruik als voor derden) uitwerking projecten op diverse rww's (windmolens Waalwijk, Oosterhout, Breda) (duurzame opwek in TJ)	374 TJ	400 TJ	2030
Inzicht uitstoot oppervlakte water (in 2023 eerste inzicht bij Westelijke Langstraat)	eerste inzicht	nog onbekend	nog onbekend
Klimaatneutraal 2035, in 2023 vergroten inzicht uitstoot broeikasgassen + vertalen onderzoeksresultaten uit 2022 over lachgas Dongemond (% klimaatneutraal)	vergroten inzicht	100%	2030
Circulair in 2050			
Water uit de keten (gemaalpompen terugdraaien) (% regenwater in het riool)	voorstel geen hydraulische uitbreiding waterketen	0%	2040
Water uit de keten (% effluent hergebruik)	voorstel hergebruik effluent Bath bestuurlijke route in	50%	2025
Water uit de keten (stimuleren van waterneutrale nieuwbouw in Verstedelingsakkoorden, te beginnen met pilot 't Zoet als onderdeel van de stedelijke regio Breda-Tilburg) (status)	start pilot	afronding pilot	2024
Hergebruik materialen watersystemen (beschoeiingen, maaisel, bagger) (% hergebruik)	inzicht krijgen hoeveelheid huidig hergebruik	90%	2030
Terugwinnen van grondstoffen uit influent (% teruggewonnen CZV, fosfaat, stikstof)	- subsidie aanvraag Vivianet ingediend - voorbereiding pilot NH4 terugwinnen - eindrapport PHA demon opgeleverd	80% P (fosfaat) 80% N (stikstof) 80% CZV	2028 2045 2045
Vitaal (in de kerntaken dragen we bij aan een vitale leefomgeving)			
De afgelopen jaren is met het spoor vitaal ingezet op biodiversiteit, microverontreinigingen en verduurzaming vastgoed* en pacht. De verdere ontwikkeling en uitvoering wordt opgepakt in de waterprogramma's. *Deze actie wordt nog afgerond binnen het programma Klimaat & Duurzaamheid.	-	-	-

* Samenhang met resultaten ruimtelijke adaptatie programma watersystemen

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

DOEL

WE ONTWIKKELEN ONSZELF NAAR EEN DIGITAAL GEORIËNTEERDE ORGANISATIE WAARBIJ DE OMGEVING CENTRAAL STAAT. INFORMATIEGESTUURDER WERKEN LEIDT TOT SLIMMER STUREN, BETER VOORSPELLEN EN PREVENTIEF ACTEREN. ZO VOEREN WIJ ONS WERK BETER EN EFFICIËNTER UIT, ZIJN WE WENDBAAR EN VERBETEREN WE DE DIENSTVERLENING.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

ONS WERK

- Verder informatiseren van ons werk (investeren in assetmanagement, business intelligence).
- Vergroten van de meerwaarde uit beschikbare en nieuw te verzamelen data.
- Vergroten van bewustwording, kennis en digitale vaardigheden bij medewerkers en bestuur.
- Digitale dienstverlening verbeteren en uitbreiden
- Meer digitaal (samen) werken
- Vergroten van het innovatieklimaat
- Beheersen van de risico's van digitalisering (informatieveiligheid)

WAT KOST HET?

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op het gebied van Digitale Transformatie in de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

De investeringen die samenhangen met dit programma voor digitale transformatie maken onderdeel uit van het totale netto investeringsbudget voor bedrijfsvoering.

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

De mate van digitale vaardigheid van medewerkers

De mate van klanttevredenheid over de digitale dienstverlening, minimaal een voldoende

De mate waarin in de strategische personeelsplanning de digitale transformatie van functies zichtbaar is

Aantal digitale innovaties neemt zichtbaar toe via toepassing van de innovatiestrategie

TOELICHTING INDICATOREN

1. De meting digitale vaardigheden 2021 is de nul-meting. Jaarlijkse herhaling zal een stijgende lijn moeten laten zien. Cijfermatig nog verder onderzoeken.
2. Obv pilot bij onderhouden wordt breder. Extern KTO moet nog ontwikkeld worden.
3. Peildatum (0=meting) bepalen SPP
4. Peildatum (0-meting) bepalen

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

Digitale transformatie is een onderwerp dat de hele organisatie raakt. Een wendbare en lerende organisatie, data en nieuwe technologieën (augmentend reality, virtual reality, sensing en power BI) zijn de grondstoffen om de blijvende transformatie mogelijk te maken. Hiertoe zijn de afgelopen jaren succesvolle stappen gezet. De volgende fase in transformatie dient zich aan door een aantal aspecten: Kansen van algemeen naar concreter in waterprogramma's zien en te realiseren; nieuwe Europese regelgeving die in wording is (o.a. op het gebied van gebruik van data, dienstverlening en toegankelijkheid, privacy en veiligheid); een toenemende urgentie op risico's rondom informatieveiligheid en tot slot steeds belangrijker wordende kansen voor én afhankelijkheid van data. Van verzameling, beheer en analyse van data en het uiteindelijk pro-actiever benutten van de hierdoor ontstane informatie.

De noodzaak om de meerwaarde en rol van data in de organisatie te organiseren en te borgen vergt aandacht en inspanning. Daarnaast focust het programma zich onverminderd op het vergroten van bewustwording van de noodzaak tot transformatie, en deze als kans te benutten, binnen de hele organisatie en het bestuur. Ook het leren en blijvend ontwikkelen van medewerkers en bestuur is komende jaren een speerpunt. Om deze transformatie succesvol te laten zijn vraagt dit wendbaarheid, lef, tijd, strategisch verstandige formatieve keuzes en geld. De afronding van de visie op informatievoorziening en de implementatie ervan in 2023 is hierbij randvoorwaardelijk. Zowel in de exploitatie als in de investeringsfeer.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- De digitale transformatie biedt veel kansen en mogelijkheden om ons werk innovatiever, slimmer en handiger uit te voeren. De afhankelijkheid van systemen en informatie neemt hierdoor steeds meer toe. Informatieveiligheid en het borgen van de privacy wordt daardoor belangrijker. Wanneer we steeds digitaal worden is het (vroegtijdig) investeren in en borgen van die informatieveiligheid in alle processen van essentieel belang.
- Het is een gegeven dat de operationele kosten door alle ontwikkelingen zullen toenemen.
- Brabantse Delta is niet uniek qua digitale transformatie uitdagingen. Vele organisaties transformeren met ons mee. Dit brengt op de beschikbaarheid van de benodigde kennis en vaardigheden in een zeer krappe arbeidsmarkt extra risico's en uitdagingen met zich mee.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA DIGITALE TRANSFORMATIE

RESULTATEN

	2022	Einddoel	Jaar
Assetmanagement			
Er is een actueel, betrouwbaar en compleet assetregister met bijbehorende risico's en het beheer is geborgd in het proces (status)	integrale aanpak opgesteld	gerealiseerd	2024
Bewustwording			
Medewerkers en bestuurders hebben deelgenomen of gebruik gemaakt van minimaal één leeractiviteit om digitale vaardigheden te vergroten (in %)	100%	100%	2023
De medewerkertevredenheid is minimaal gelijk aan vóór de flexibele werksituatie (aantal onderdelen waarvan de score minimaal gelijk is gebleven aan het MO van 2019)	7 van 7	7 van 7	continu
Ieder proces heeft zicht op kansen en risico's digitale transformatie en heeft dit opgenomen in procesplan (aantal procesplannen waarin kansen en risico's zijn opgenomen)	7 van 11	7 van 11	2024
Innovatie			
We maken alle digitale innovaties intern en extern zichtbaar om te leren, samenwerken en inspireren (% digitale innovaties die intern en extern zichtbaar zijn gemaakt)	100%	100%	vanaf 2023
Business Intelligence (BI)			
Er wordt in processen aantoonbaar gebruik gemaakt van BI tools (in aantal processen)	11	11	2023
BI geeft mede invulling aan data gedreven besluitvorming, zichtbaar in aparte paragraaf in beleidsnota's (in % waarin dit zichtbaar is tov het totaal aantal beleidsnota's per jaar)	30%	100%	2025
Data			
Er is een duidelijke visie, strategie en beleid bepaald op het gebied van gegevensmanagement (status)	vaststellen	vaststellen	2023
Alle activiteiten rondom data komen samen in een datalab, waar data wordt omgevormd naar waardevolle informatie (fase)	datalab	operationeel	2024
Functioneel beheer wordt organisatiebreed georganiseerd (in % voldoen aan volwassenheidsniveau 2 o.b.v. Bisl)	100%	100%	2023
Dienstverlening			
Voldoen aan de nieuwe normen van de Omgevingswet op het gebied van dienstverlening (baseline basis op orde) (in % wat voldoet)	75%	100%	2025
Het meer dan in 2021 aan de omgeving beschikbaar stellen van open data én informatie op maat (in % meer beschikbaar gesteld tov 2021)	50%	100%	continu

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA SAMEN WERKEN

DOEL

DOOR SAMEN TE WERKEN MET PARTNERS WIL HET WATERSCHAP MEERWAARDE REALISEREN IN DE LEEFOMGEVING. HET PROGRAMMA FACILITEERT EN STIMULEERT DE ORGANISATIE HIERBIJ.

BIJDRAGE DUURZAME DOELEN

Op welke vlakken dragen we bij aan duurzame doelen?

Versterken van het (mondiaal) partnerschap om doelen te bereiken.

ONS WERK

- Bevorderen van de (interne) samenwerking waardoor de samenwerking met partners in de leefomgeving wordt waargemaakt;
- Ontwikkelen van een samenwerkingsagenda. Doel: Inzicht op samenwerkingsverbanden, sturing en afweging m.b.t. of en hoe samenwerking vormgegeven kan worden;
- Ontwikkelen van activiteiten die samen werken stimuleren (bijv. leerprogramma, internationale samenwerking).

WAT KOST HET?

De activiteiten die in dit programma plaatsvinden zorgen voor een impuls op het gebied van Samen Werken in de uitvoering van onze kerntaken die opgenomen zijn in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen. De kosten van de activiteiten van dit programma maken integraal onderdeel uit van de geraamde kosten voor de drie bovengenoemde programma's.

Bovenstaande geldt ook voor de investeringen. Aan dit programma zijn geen investeringen gekoppeld.

BELANGRIJKSTE INDICATOREN

1 TEVREDENHEID INTERNE SAMENWERKING TUSSEN PROCESSEN (MEDEWERKERSONDERZOEK)

2 NAZORGFASE OMGEVINGSWET

3 PLANNING ONTWIKKELEN SAMENWERKINGSAGENDA

TOELICHTING INDICATOREN

- Medewerkersonderzoek meet ook tevredenheid over samenwerking tussen interne processen. En daarmee ook over de samenwerking met en benadering van externe partners. MO vindt eind 2023 plaats.
- Afronden van de losse eindjes in 2023 is nodig t.b.v. borging in de processen.
- Samenwerkingsagenda groeit en is gereed eind 2023. Daar is de planning op afgestemd.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

PROGRAMMA SAMEN WERKEN

NIEUWE INZICHTEN EN AMBITIE

In de afgelopen jaren zijn de doelen van het programma gedeeltelijk behaald. De implementatie van de Omgevingswet is een belangrijke mijlpaal. Participatie maakt meer en meer vanzelfsprekend onderdeel uit van het werk, waarbij de afweging voor de vorm van participatie meer expliciet wordt gemaakt. Het realiseren van de overige doelen is veelal een samenspel met de verschillende processen in de organisatie en partners waarbij de voortgang niet in alle gevallen zichtbaar en meetbaar is. Door het opstellen van een samenwerkingsagenda brengen we in beeld waar de meeste toegevoegde waarde op het gebied van samenwerking te behalen valt.

Mede op basis hiervan worden samenwerkingskeuzes gemaakt. Uit het medewerkersonderzoek komt naar voren dat de interne samenwerking is verbeterd. Samenwerken is nooit af is en vraagt in- en extern blijvend de aandacht. We streven ernaar het programma samen werken eind 2023 af te sluiten endoelen en activiteiten rondom samenwerking structureel in de processen te borgen. Dit doen we o.a. via een van de stapstenen.

RISICO'S EN AANDACHTSPUNTEN

- Wanneer de kwartiermaker/programmaregisseur voor langere tijd ontbreekt ontstaat het risico dat de overdracht naar de processen en de borging niet goed verloopt. Dat leidt mogelijk tot vertraging van de realisatie van de waterdoelen en de samenwerkingsrelatie met onze partners.
- Aandachtspunt: Structurele borging is randvoorwaardelijk of cruciaal.
- Aandachtspunt: de samenwerking met partijen om doelen te bereiken zijn verbonden met de waterprogramma's.
- Het participeren van het waterschap in situaties waar opgaven van partners dominant zijn en water een meekoppelkans blijkt lastiger vanwege het ontbreken van tijd, prioriteit en financiële middelen.

PROGRAMMAPLANNEN 2023

RESULTATEN

	2022	Einddoel	Jaar
Omgevingswet			
Opstartproblemen en onvoorziene zaken rondom de implementatie van de Omgevingswet zijn opgelost (status)	opgelost	opgelost	2023
Implementatie Wet versterking participatie op decentraal niveau is gereed (status)	inregelen	gereed	2024
Interne samenwerking (t.b.v. samenwerking met externen)			
Methodiek om interne samenwerking tussen processen te versterken is ontwikkeld en wordt toegepast (status)	borgen	geborgd in de processen	2023
De ingeregelde dialoog met het bestuur leidt tot helderheid waar het waterschap zijn samenwerkingsactiviteiten op moet richten (status)	er is helderheid	er is helderheid	2023
Participatie is opgenomen in handboek projecten (status)	gereed	gereed	2023
Stimuleringsplan participatie is opgevolgd (status)	gereed	gereed	2023
Samenwerkingsagenda			
Afwegingskader om te beoordelen óf en in welke vorm kan worden samengewerkt is opgesteld (status)	opgesteld	opgesteld	2023
Inzicht en overzicht van de belangrijkste samenwerkingsverbanden (status)	gereed	gereed	2023
Het leerprogramma - de leeractiviteiten ter versterking van samenwerken (bewustwording, houding en gedrag) zijn doorontwikkeld op basis van behoefte (ook voor internationale samenwerking) (status)	doorontwikkeld	doorontwikkeld	2023
Methode van meten waardering en impact van samenwerking met partners is operationeel (status)	operationeel	operationeel	2023
Deelnemen aan de Blue Deal en internationale samenwerking waarbij hulp bieden én zelf leren/ontwikkelen (wederkerigheid) voorop staat (% deelnames internationale samenwerking met wederkerigheid)	100%	100%	continu

5. RISICO'S

In deze Kadernota en bijbehorende meerjarenraming zet het bestuur de koers uit voor de komende jaren. Deze koers bevat doelstellingen waaraan risico's verbonden zijn. Risicomanagement is een activiteit én een houding die ons kan helpen bij het bereiken van onze doelen. Het helpt te focussen op wat ertoe doet. Daarnaast stimuleert het een effectieve communicatie. Risicomanagement is geen doel op zich, het is een middel.

5.1 RISICOMANAGEMENT

Risicomanagement is verweven met alles wat we doen en besluiten, vaak zonder het te beseffen (houding) en geregeld ook expliciet (activiteit). Het wordt op alle niveaus van de organisatie ingezet: voor de beheersing van processen en projecten, voor de besturing van primaire taken en programma's en voor de besturing van het waterschap als geheel. Actief en expliciet risicogestuurd werken stimuleert het risicobewustzijn én kansenbewustzijn van alle medewerkers.

Conform de systematiek van voorgaande jaren zijn ook dit jaar de kansen en de mogelijke gevolgen van de grootste risico's in beeld gebracht en vastgelegd in een risicoregister. De totale impact van deze risico's wordt vergeleken met de bestuurlijk vastgestelde norm voor het weerstandsvermogen. Op die manier zorgt het waterschap ervoor dat het voldoende weerstandscapaciteit heeft om financiële tegenslagen op te vangen. Een overzicht hiervan is opgenomen in bijlage 4 Weerstandsvermogen.

5.2 GROOTSTE RISICO'S

De omvang van een risico wordt berekend met de formule 'Risico = Kans x Effect'. Dit leidt tot de volgende grootste operationele risico's in het risicoregister:

- 1) Breuk persleiding
- 2) Uitval zuiveringsinstallaties
- 3) Ontwikkelingen in uitvoering projectportfolio
- 4) Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door RWZI in de omgeving
- 5) Cybercriminaliteit en falende informatiesystemen

Van deze vijf risico's zijn er drie die toe te rekenen zijn aan Zuiveringsbeheer. Dit zijn (1) Breuk persleiding, (2) Uitval zuiveringsinstallaties en (4) Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door RWZI in de omgeving. De overige twee risico's zijn organisatie brede risico's en zijn derhalve van toepassing op zowel Zuiveringsbeheer als Watersysteembeheer.

De vijf grootste risico's uit 2022 waren ook de vijf grootste risico's in 2021. Echter, de volgorde binnen de top vijf is gewijzigd. Een breuk in de persleiding is in de huidige simulatie het risico wat het meeste bijdraagt aan de omvang van de risicoportefeuille. In de simulatie van 2021 stond dit risico op plaats 2. Het risico dat vorig jaar op nummer 1 stond (Ontwikkelingen in uitvoering projectportfolio) is gedaald naar de 3e plek.

Bij de overige risico's zijn de kans, impact en trendontwikkeling waar nodig geactualiseerd op basis van de externe ontwikkelingen en de interne beheersmaatregelen.

Bij de huidige identificatie en kwalificatie van risico's ligt de focus veelal op financiële gevolgen. Dit sluit aan bij de verplichtingen uit de Waterschapswet. De wet verlangt van waterschappen namelijk dat zij inzicht verkrijgen in hun risico's en hun financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken.

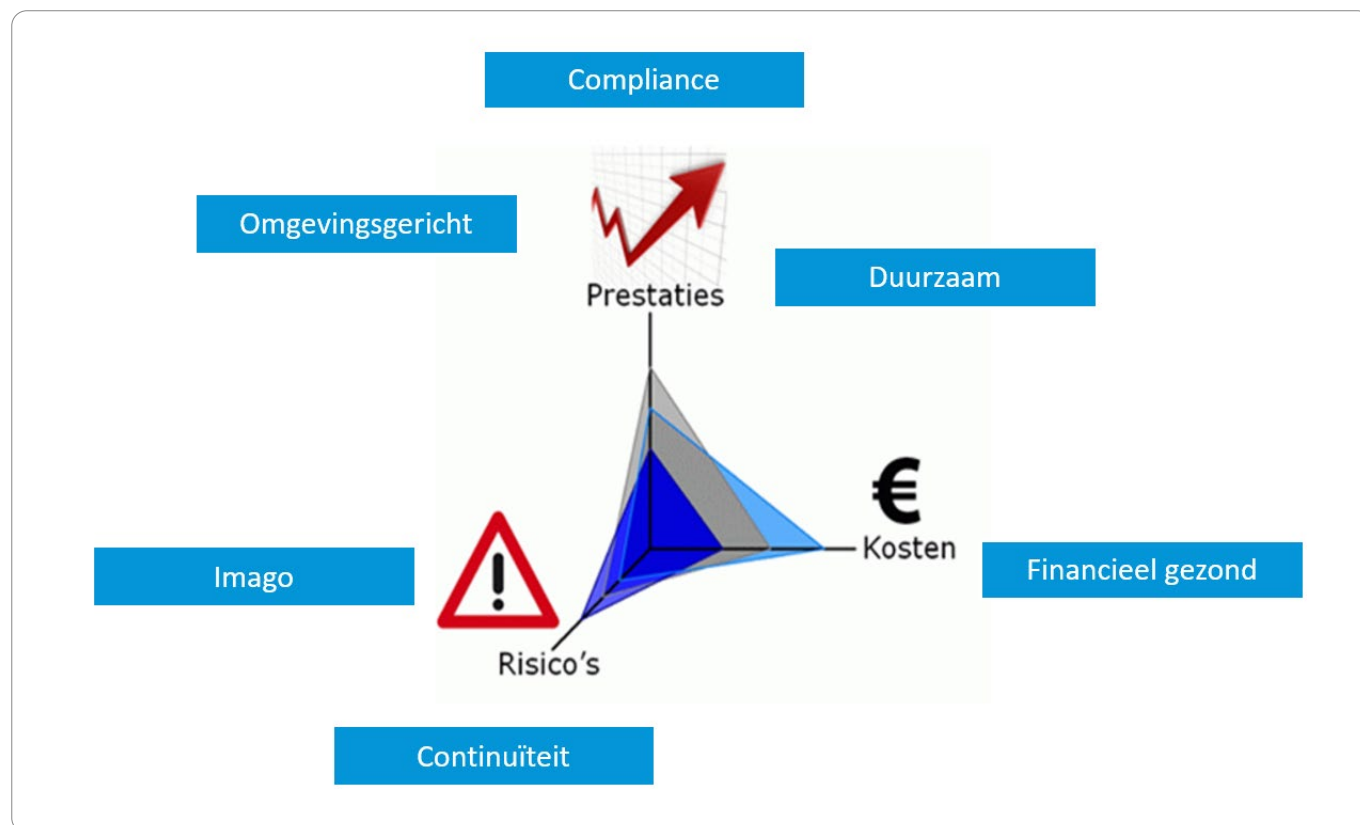
Bedrijfswaarden

Met behulp van de nieuwe bedrijfswaarden (zie tabel Bedrijfswaarden) is de ambitie om de grootste risico's op basis van meer facetten inzichtelijk te maken. In 2022 is daar een begin mee gemaakt door middel van de pilot risicodialogo bij het Programma Watersystemen (doel voldoende water) en het Proces Onderhouden. Om de geïdentificeerde risico's af te dekken worden maatregelen opgesteld. De werking van de belangrijkste maatregelen zal risicogestuurd getoetst worden door periodieke interne audits. Na evaluatie wordt in Q4 2022 gezien hoe dit voort te zetten bij de overige Programma's en Processen.

Zo zijn de bedrijfswaarden een kapstok voor strategische keuzes met bijbehorende investeringen en dragen ze bij aan een bewuste en transparante besluitvorming vanuit een dialoog. Daarnaast ondersteunen de bedrijfswaarden assetmanagement, het toetsen op doelmatigheid en besturen op hoofdlijnen.

Bedrijfswaarden	Gedefinieerd als ...
Compliance	Voldoen aan afspraken en wettelijke verplichtingen
Financieel gezond	Op orde hebben en houden van de financiën en hebben van lage maatschappelijke kosten
Continuïteit	Op orde hebben en houden van de bedrijfszekerheid
Imago	Een positief beeld hebben en houden bij belanghebbenden
Duurzaam	Een positieve impact op klimaat, milieu en biodiversiteit
Omgevingsgericht	De (leef)omgeving staat centraal

Tabel 7: Bedrijfswaarden

Figuur 9: Bedrijfswaarden

Top 5 Risico's

De top 5 grootste risico's zijn in deze paragraaf weergegeven.

1. Breuk persleiding

Een breuk van een persleiding heeft een lozing van afvalwater of slib tot gevolg. De kosten voor reparatie, noodmaatregelen, opruimen en claims van externen kunnen aanzienlijk zijn. Oorzaken van leidingbreuken zijn slijtage van binnenuit, verzakkingen of (graaf)werkzaamheden in de buurt van de leidingen. Om voldoende zicht te krijgen en te houden op de toestand waarin onze assets verkeren, worden periodieke inspecties uitgevoerd via de exploitatie en minder frequente, kostbare inspecties worden projectmatig uitgevoerd via het investeringsprogramma.

Het is onmogelijk om de persleidingen periodiek compleet te inspecteren aan de binnen- en buitenzijde. Inspecties worden uitgevoerd op basis van risicoanalyses en steekproeven. Door de toenemende leeftijd van de assets moet het waterschap steeds meer inspanning leveren om voldoende zicht te blijven houden, de risico's te bepalen en de vervangingsinvesteringen doelmatig te kunnen plannen. Deze inspanningen zullen via de meerjarenprogramma's van de exploitatie en de projecten in concrete aanvragen bij het bestuur voorgelegd worden.

Als AWP2.0 helemaal klaar is, is de kans op een breuk van deze persleiding vele malen lager.

2. Uitval zuiveringsinstallaties

Een afvalwaterzuiveringsinstallatie kan uitvallen als gevolg van technisch falen. Ondanks adequate procesvoering en preventief onderhoud is uitval van dergelijke omvangrijke en complexe infrastructuur niet altijd uit te sluiten. Slijtage van de installaties, in combinatie met een hoge belastinggraad en veroudering van de installaties, verhogen daarbij de kans op uitval. Daarnaast zijn er externe factoren, zoals een brand, cybercriminaliteit of extreem weer, die voor uitval kunnen zorgen. De (financiële) gevolgen van de uitval kunnen aanzienlijk zijn door herstelkosten, claims van derden, boetes van gemeente/EU, kosten lozingsheffing, milieuschade, imago schade, extra transportkosten en eigen schade.

Binnen ons waterschap naderen diverse assets het einde van hun technische levensduur en/of de grenzen van hun capaciteit. Zolang hier sprake van is, blijft de kans op negatieve gevolgen aanzienlijk en zal dit risico de komende jaren toenemen. Rekening houdend met de overige kerntaken en ambities van het waterschap plus de grenzen aan de financiële mogelijkheden, moeten met behulp van assetmanagement en risicomanagement goed onderbouwde keuzes gemaakt worden voor instandhouding en/of vernieuwing.

3. Ontwikkelingen in uitvoering projectportfolio

Onze projectenportfolio kent een grote diversiteit aan type projecten. Dat maakt ook dat er meerdere factoren meespelen bij de voorbereiding en realisatie van projecten, zoals de complexiteit van een project, aanbestedingstrajecten, marktwerking, grondverwerving, grondstofprijzen en levertijden van materialen. Bij de realisatie van projecten zien we dat twee risico's momenteel een prominente rol spelen. Deze risico's worden hieronder toegelicht.

Grondverwerving

Tijdig kunnen beschikken over gronden is essentieel voor de voortgang van projecten. Het uitgangspunt van het waterschap is om eerst te verkennen of eigenaren openstaan voor zelfrealisatie. Als een grondeigenaar daar geen mogelijkheden in ziet, gaat het waterschap in overleg met de eigenaar om deze gronden op vrijwillige basis te verwerven. We lopen inmiddels tegen de grenzen aan van grondverwerving op vrijwillige basis.

Een voorbereidingsteam heeft de focus op de grondverwerving om geprogrammeerde projecten voor 2027 tot uitvoering te brengen. Daarnaast gaat het om de anticiperende en strategische grondpositie te versterken. Naast een goede grondpositie zijn de mate van voortgang en draagvlak in integrale gebiedsprocessen (Gebiedsgerichte Aanpak) en beschikbare capaciteit bij marktpartijen belangrijke succesfactoren voor een voortvarende realisatie van KRW-maatregelen.

Marktontwikkelingen

Bij de realisatie van bouwprojecten merken we dat de prijzen voor grondstoffen, elektronica en bijvoorbeeld staal in de eerste helft van 2022 flink zijn gestegen. Dit leidt tot hogere kosten en ook in sommige projecten tot enkele maanden vertraging vanwege de levering en productie die nog op gang moet komen na COVID. Het werken met bouwteams in projecten zorgt er bijvoorbeeld voor dat eerder inzichtelijk wordt gemaakt welke alternatieven voor materialen voorhanden zijn, doordat marktpartijen meedenken.

De krapte op de arbeidsmarkt is afgelopen jaar zichtbaar toegenomen. Met name op het gebied van elektrotechniek en waterveiligheid ligt hier een opgave voor het gehele waterschap om voldoende kennis binnenshuis te halen en te houden. Door gebruik te maken van de nieuwe raamovereenkomst voor inleen worden echte knelpunten in capaciteit voorkomen. De raamovereenkomst voor Integrale Technische Adviesdiensten (ROK ITA) loopt inmiddels twee jaar, waarin duurzame samenwerking voorop staat. De aanbestedingskalender wordt goed benut en helpt adviesbureaus om te anticiperen op de capaciteitsvraag.

4. Cybercriminaliteit en falende informatiesystemen

Het profiel van (cyber)dreigingen (zoals verstoring, manipulatie, spionage) verandert continu en dreigingen nemen toe in omvang. Door de toenemende afhankelijkheid van ICT kan de procesvoering bij zuiveren en peilbeheer gedurende korte of langere tijd stil komen te liggen. Met lozingen van vuil water, hoog water, overstroming, onvoldoende stuurinformatie en maatschappelijke ontwrichting als mogelijke gevolgen. Bij een kwetsbaar gebied als bijvoorbeeld de stad Breda of industriegebied Moerdijk kan dit tot aanzienlijke kosten en commotie leiden. Door de implementatie van de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) en de aandacht voor informatieveiligheid in alle bedrijfsprocessen wordt er continu gewerkt aan beveiliging en wordt er regelmatig getoetst wat de status en effecten ervan zijn.

5. Illegale lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen

Illegale lozingen met onverwacht hoge concentraties giftige stoffen kunnen schade veroorzaken aan flora en fauna. Ook kan er schade ontstaan bij de zuiveringen door een verstoorde procesvoering (die niet direct tot uitval van de installatie leidt). Door onvoldoende zicht op en tijdige signalering van de illegale lozingen is tijdig ingrijpen niet altijd mogelijk. De financiële gevolgen kunnen aanzienlijk zijn, zeker indien die niet te verhalen zijn bij een dader. Bij de overige risico's zijn de kans, impact en trendontwikkeling waar nodig geactualiseerd op basis van de externe ontwikkelingen en de interne beheersmaatregelen.

BIJLAGE 1

FINANCIËLE UITGANGSPUNTEN

Het waterschap moet bij de berekening van inkomsten en uitgaven rekening houden met toekomstige financiële ontwikkelingen, die nu nog onzeker zijn. In deze bijlage staan de aannames die het waterschap als uitgangspunt heeft gekozen. De peildatum van de aannames is 1 augustus 2022. Op dat moment zijn de financiële uitgangspunten vastgezet en is het Kadernota traject verder ingegaan.

INFLATIE

Het beleid van de Europese Centrale Bank (ECB) richt zich op het handhaven van prijsstabiliteit. Als de prijzen met net iets minder dan 2% per jaar stijgen op de middellange termijn is er sprake van prijsstabiliteit.

In 2022 is de inflatie flink gestegen door de hoge energieprijzen en de economische effecten van de COVID-19 pandemie en de oorlog in Oekraïne. De onzekerheid bij de schatting van inflatie is groot. Publicaties van financiële instellingen (ABN AMRO, ING en Rabobank) laten een verwachte inflatie voor 2023 zien die varieert tussen de 2% en 5%. Bij de maartraming van het CPB is de verwachte inflatie voor 2023 en 2024 2,4%, mede als gevolg van de stijgende energieprijzen. De juni-raming van de DNB laat een stijging zien ten opzichte van de CPB raming. Zij verwacht een inflatie voor 2023 en 2024 zien van respectievelijk 3,9% en 2,4%. De verwachting van de markt is dat de inflatie langer hoog blijft en uiteindelijk onder invloed van de daling van de bbp-groei zal afnemen en normaliseren.

Het CPB heeft in 2022 geen juni-raming opgesteld. Voor de Kadernota komt de nieuwe prognose van CPB te laat. Daarom wordt ook gekeken naar DNB die in juli 2022 meerdere scenario's heeft opgesteld: een basisscenario, een zwaar scenario waar de oorlog met Oekraïne lang voortduurt en een zwaar plus scenario waarin tevens sprake is van een energiestop vanuit Rusland. De inflatie voor 2023 wordt in dit scenario geschat op 3,9%.

Prognose inflatie			
Instelling	2022	2023	2024
CPB maart basisscenario	5,2%	2,4%	2,4%
CPB maart somber scenario	7,9%	3,9%	
ABN 1 aug.	8,5%	4,3%	
ING 1 aug.	9,8%	3,9%	1,8%
Rabobank juli	8,5%	4,7%	Nb
DNB juli	8,7%	3,9%	2,4%
DNB juli zwaar (oorlog Oekraïne)	10,8%	5,1%	2,5%
DNB juli zwaar plus (energiestop)	10,8%	5,5%	2,3%
Europese commissie 14 juli	9,4%	3,3%	

Tabel 8: Prognose inflatie

Voorgesteld wordt om voor 2023 een inflatie van 4% te hanteren. Voor 2024 en 2025 wordt voorgesteld een inflatie van respectievelijk 2,4% en 2,0% te hanteren. Hiermee wijkt het inflatiepercentage voor het jaar 2023 en 2024 af van de Kadernota 2022-2031. Voor de jaren daarna is de inflatie weer gelijk aan Kadernota 2022-2031.

RENTEVISIE

De rentestanden hangen sterk af van de economische situatie en het ECB-beleid. Het jaar 2021 stond in het teken van de coronacrisis en de oplopende inflatie. Het CPB raamt voor 2022 en 2023 een economische groei van respectievelijk 3,6% en 1,7%.

Om de economie te stimuleren in het corona-tijdperk hebben de ECB en de overheden hun beleid aangepast. De ECB heeft in 2020 en 2021 meerdere malen het opkoopprogramma aangepast. Eind 2021 is de ECB gestart met het afbouwen van het coronasteunpakket. In maart 2022 heeft de ECB aangekondigd het opkoopprogramma sneller af te bouwen. In juli heeft de ECB haar rente voor het eerst sinds lange tijd verhoogd met 0,5%. Tevens heeft de ECB een uitbreiding van haar instrumentarium aangekondigd in strijd tegen de hoge inflatie.

Na een periode van lage rentes kenmerkt begin 2022 zich door een stijging van de rente. Deze stijging heeft onder andere te maken met de oplopende inflatie en de afbouw van het opkoopprogramma door de ECB.

Het waterschap heeft voor de inschatting van de rente contact gezocht met andere waterschappen, de Nederlandse Waterschapsbank, Thésor en gebruik gemaakt van rentevisies van andere financiële instellingen. De verwachting van de financiële markt is dat de rente in 2023 en verder weer gaat stijgen. In de periode 2021-2022 schommelde de rente voor een langlopende lening tussen de 0% en 2,7%. Voor 2023 wordt voorgesteld om de rente op 2,0% te zetten. Voor de jaren na 2022 loopt de rente geleidelijk op tot aan de meerjarige rente van 2,5%. In onderstaande tabel is voor de Kadernota 2023-2032 de actualisatie van de meerjarenraming van de rente weergegeven.

Verwachte rente	2023	2024	2025	2026	vanaf 2027
Kadernota 2022-2031	1%	1,25%	1,5%	1,75%	2,5%
Kadernota 2023-2032	2%	2,25%	2,5%	2,5%	2,5%

Tabel 9: verwachte rente per jaar ten behoeve van af te sluiten nieuwe leningen

De tabel laat zien dat de rente in de jaren 2023 tot en met 2026 hoger wordt ingeschat dan de rente die in de Kadernota 2022-2031 is gehanteerd. Hierdoor ontstaat een financieel nadeel ten opzichte van de Kadernota 2022-2031.

LOONKOSTENONTWIKKELING

De ontwikkeling van de loonkosten bestaat uit een aantal componenten: een indexering als gevolg van nieuwe cao-afspraken, premieontwikkelingen en een autonome component door toekenning van reguliere salarisverhogingen (zoals voorgeschreven in de cao). Voor 2023 is een verwachte cao-stijging van 3,5% meegenomen. Voor de autonome verhoging is jaarlijks 0,1% opgenomen. De cao-verhoging is gebaseerd op de vastgestelde cao Werken voor Waterschappen 2022 en de oplopende inflatie. Kanttekening hierbij is dat de huidige inflatie en de geopolitieke ontwikkelingen er mogelijk voor zorgen dat de loonkosten meer zullen stijgen dan verwacht.

ENERGIEKOSTEN

Het waterschap wekt conform doelstelling momenteel ongeveer 40% van het totale energieverbruik (elektriciteit, warmte, aardgas en olie) zelf op. Het grootste gedeelte van deze geproduceerde energie is afkomstig van de opwekking van biogas uit het slib van het afvalwater op de rwzi's. De energievolumes met bijbehorende bedragen welke worden ingekocht voor de komende jaren zijn geïndexeerd. Vanaf 1 januari 2022 koopt het waterschap duurzame elektriciteit in van Nederlandse bodem (Nederlandse windenergie certificaten) om zo de ontwikkeling van nieuwe duurzame bronnen en dus de energietransitie in Nederland en de regio verder te stimuleren.

De kosten voor energie zijn de afgelopen periode enorm gestegen. De verwachting is dat de hoge energieprijzen voorlopig zullen aanhouden. Dit vanwege de huidige geopolitieke situatie en de directe invloed daarvan op de energiemarkt. Het waterschap is in 2020 langdurige energie contracten aangegaan met betrouwbare grote leveranciers. Binnen deze contracten zijn de variabele kosten voor bepaalde tijd "vastgeklikt". De elektriciteitsstarieven zijn 100% vastgeklikt in 2023, 73% in 2024 en 30% in 2025. Hierdoor zijn forse meerkosten voorkomen. In 2024 zullen de kosten van elektriciteit voor het waterschap sterk gaan stijgen (de verwachting is 50%) op basis van de huidige prijzen en het nog in te kopen volume, aangezien de huidige prijzen op de energie termijnmarkt fors hoger zijn en sterk fluctueren. Dit ondanks de sterke inkoopstrategie van de Brabantse waterschappen en eventuele verlagingen van energiebelasting en/of btw. Dit is meegenomen in de huidige kadernota.

Het volume gas is relatief laag t.a.v. de totaal ingekochte energie en dus de impact een stuk kleiner. Echter ook hier zijn de prijzen op de termijnmarkt enorm aan het stijgen en gaat het waterschap met een nieuwe leverancier en de nog in te kopen volumes een onzekere periode tegemoet. De impact is momenteel slecht voorspelbaar aangezien de situatie van dag tot dag wijzigt. Er worden in 2022 en 2023 vanuit het Kabinet maatregelen genomen om de sterk gestegen energieprijzen te compenseren via belastingverlaging/compensatie in het energiestelsel (en dus op de factuur). De effecten hiervan zullen de prijs op de facturen deels verlagen maar kunnen de gemiddelde prijs per kWh Elektriciteit of NM3 gas ten opzichte van aantal jaren geleden niet in zijn geheel terugdringen op de facturen.

RESERVES

In het reserve- en voorzieningenbeleid is vastgelegd dat de benodigde omvang van de algemene weerstandsreserve wordt bepaald op basis van een risicoanalyse. Het waterschap streeft naar een weerstandscapaciteit van 1,2 maal de omvang van de risicoportefeuille: zie bijlage 4 voor een uitgebreide toelichting en de ontwikkeling van de algemene reserve/calamiteitenreserve. Het eventuele surplus vormt de egalisatiereserve, die in de planperiode steeds wordt ingezet om een gelijkmatige tariefontwikkeling te bewerkstelligen. Het uitgangspunt is, dat de egalisatiereserve aan het eind van de planperiode steeds volledig is ingezet. Daarmee zijn de lasten gelijk aan de heffing (sluitende begroting).

Taak	Verwachte stand per 1-1-2023	Streefwaarde einde planperiode
Watersysteembeheer	5.919	0
Zuiveringsbeheer	728	0

Tabel 10: Ontwikkeling tariefegalisatiereserves

GRONDSLAGEN TARIEF WATERSYSTEEMBEHEER EN ZUIVERINGSHEFFING

De tarieven voor watersysteembeheer zijn gebaseerd op het aantal inwoners (categorie 'ingezetenen'), de economische waarde (categorie 'gebouwd') en de belastbare hectaren (categorieën 'ongebouwd' en 'natuur'). Het tarief voor de zuiveringsheffing hangt af van het aantal vervuilingseenheden.

KOSTENTOEDELINGSVERORDENING

De Waterschapswet verplicht het waterschap tenminste eenmaal in de vijf jaar de kostentoedelingsverordening te herzien. Hier gaat meestal een kostentoedelingsonderzoek aan vooraf. Het vorige kostentoedelingsonderzoek is in 2018 uitgevoerd en de daaruit voortvloeiende kostentoedelingsverordening 2019 is van kracht voor de begrotingsjaren 2019–2023.

De Kadernota 2023-2032 is gebaseerd op de gewijzigde kostentoedeling 2019. De verdeling van de kosten van het Watersysteembeheer is voor 2023 als volgt vastgesteld:

Categorie Watersysteembeheer	Verdeling 2023
Ingezetenen	30,0%
Gebouwd	58,1%
Ongebouwd	11,7%
- Verharde openbare wegen	2,9%
- Overig ongebouwd	8,8%
Natuur	0,2%

Tabel 11 Verdeling kosten watersysteembeheer

a. Ingezetenen

Ingezetenen nemen 30% van de watersysteemheffing voor hun rekening. Dit aandeel hangt samen met de gemiddelde inwonersdichtheid (het aantal inwoners per vierkante kilometer). Het waterschap gaat ervan uit dat het aantal ingezetenen in 2023 met ongeveer 3.150 stijgt, in 2024 en 2025 met 2.500. Voor de jaren daarna wordt rekening gehouden met 1.500 per jaar. Naar verwachting zullen ongeveer 25.000 ingezetenen geen heffing betalen, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de aanslag oninbaar is.

b. Gebouwd

De heffing die de categorie 'gebouwd' betaalt, hangt samen met de economische waarde van het gebouwde goed (WOZ-waarde). De heffing is een vast percentage van de WOZ-waarde. Het waterschap heeft voor de WOZ-waarde 2023 rekening gehouden met een gemiddelde stijging van 10%. Daarna is er van uitgegaan dat de WOZ-waarde constant blijft.

c. Ongebouwd

De heffing die de categorie 'ongebouwd' betaalt, hangt samen met de onbebouwde hectares grond. Voor openbare wegen geldt een tariefdifferentiatie van 400%. Voor het jaar 2023 wordt rekening gehouden met een daling van 189 hectare. Vanaf 2024 wordt rekening gehouden met een daling van 100 hectare per jaar, als gevolg van nieuwbouw en natuurontwikkeling.

d. Natuur

Onder natuurterreinen worden onbebouwde onroerende zaken verstaan, waarvan de inrichting en het beheer (nagenoeg) geheel en duurzaam zijn afgestemd op het behoud of de ontwikkeling van de natuur. Ook bossen en open wateren met een oppervlakte van tenminste één hectare behoren tot de natuurterreinen. Voor het jaar 2023 is uitgegaan van ruim 30.000 hectare natuur. Aangenomen is dat deze oppervlakte in de komende jaren toeneemt met 50 hectare per jaar.

e. Vervuilingseenheden zuiveringsheffing

Voor 2023 is een toename in de vervuilingseenheden huishoudens voorzien van ruim 4.600. In 2024 en 2025 is de aanname dat het aantal verder stijgt met ongeveer 4.000 eenheden per jaar. Voor de jaren daarna wordt rekening gehouden met een stijging van ongeveer 3.000 v.e.'s.

Bij de berekening van het aantal vervuilingseenheden voor bedrijven wordt rekening gehouden met alle bekende nieuwe ontwikkelingen. Er is een lichte stijging voorzien voor de jaren 2023 en 2024.

Sommige huishoudens en bedrijven betalen geen heffing, omdat zij in aanmerking komen voor kwijtschelding of omdat de heffing oninbaar is. Bij de berekening van de heffing wordt het totale aantal vervuilingseenheden daarom in 2023 met ongeveer 47.500 verminderd, oplopend tot bijna 49.000 aan het einde van de planperiode.

f. Verontreinigingsheffing

Deze belasting heeft als doel het tegengaan van verontreiniging van het oppervlaktewater, als gevolg van het direct lozen vanuit woon- en bedrijfsruimten op het oppervlaktewater. Voor de komende jaren is uitgegaan van 6.000 vervuilingseenheden.

EMU-SALDO

Binnen de Europese Unie zijn het EMU-saldo en de EMU-schuld de belangrijkste indicatoren voor de gezondheid van de overheidsfinanciën. EU-lidstaten mogen een begrotingstekort van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP) hebben en een maximale overheidsschuld van 60% BBP.

De meest recente raming van het BBP en de vastgestelde verdeelsleutel 'geraamde netto-exploitatiekosten van het voorgaande jaar' leidt tot een EMU-referentiewaarde voor de waterschappen. De Unie van Waterschappen heeft voor de jaren 2022 tot en met 2027 een schatting van deze waarden afgegeven. Een referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een waterschap in de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden heeft.

Bij het niet nakomen van de afspraken bestaat de mogelijkheid om maatregelen op te leggen aan de decentrale overheden, zoals het faseren van investeringen. Dit correctiemechanisme treedt alleen in werking als decentrale overheden gezamenlijk het EMU-saldo meerjarig overschrijden en pas nadat op basis van bestuurlijk overleg is geprobeerd tot een verbetering van het EMU-saldo te komen. In de macro-economische verkenning voor 2023 verwacht de Nederlandse overheid als geheel binnen de normen voor het EMU saldo te blijven.

In april 2020 maakten de Europese ministers van Financiën een aantal afspraken om de negatieve gevolgen van het coronavirus op de Europese economieën te beperken. Een van deze afspraken is dat lidstaten de begrotingsregels tijdelijk niet toe hoeven te passen, zodat extra uitgaven en investeringen gedaan kunnen worden om coronamaatregelen te financieren.

In onderstaande tabel zijn de verwachte EMU-saldi voor de periode 2023-2027 opgenomen.

(Bedragen x € 1 miljoen)	2023	2024	2025	2026	2027
EMU-saldo Brabantse Delta	-46,7	-39,1	-20,0	-11,1	-9,0
Referentiewaarde WBD	-23,2	-23,4	-23,7	-24,0	-24,3
Verschil(-/- is een overschrijding)	-23,5	-15,7	3,7	12,9	15,3

Tabel 14: verwacht EMU-saldo waterschap Brabantse Delta

De referentiewaardes voor de periode vanaf 2028 zijn nog niet bepaald.

MEERJARENRAMING LASTEN EN BATEN 2022-2031

Overzicht lasten en baten	Begroting 2023	Kadernota 2024	Kadernota 2025	Kadernota 2026	Kadernota 2027
LASTEN (alle bedragen x € 1.000)	192.198	199.480	203.939	209.065	213.489
I. kapitaallasten (rente en afschrijving)	53.806	57.566	59.059	61.894	64.590
II. personeelslasten	62.032	62.919	63.648	64.905	66.200
III. goederen en diensten van derden	73.540	76.222	78.620	79.558	80.069
IV. toev. voorzieningen/onvoorzien/stelpost	2.819	2.774	2.611	2.708	2.629
V. stelpost nog niet verwerkte bezuinigingen					
BATEN (alle bedragen x € 1.000)	192.198	199.480	203.939	209.065	213.489
I. rentebaten	2.100	2.100	2.100	2.100	2.100
II. personeelsbaten	10	10	11	11	11
III. goederen en diensten aan derden	8.474	8.514	8.886	8.621	8.786
IV. waterschapsbelastingen	161.159	169.259	174.228	180.127	185.153
V. onttrekkingen voorz./res. en geact. lasten	20.454	19.596	18.714	18.206	17.439

BIJLAGE 2 FINANCIËLE SPECIFICATIE PER WATERSCHAPSTAAK

De onderstaande tabellen geven een financiële specificatie per waterschapstaak. Voor het vaarwegbeheer is een apart scenario opgenomen, omdat het waterschap deze taak in opdracht en voor rekening van de provincie uitvoert.

Kadernota 2023-2032 taak Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	KN 2023	KN 2024	KN 2025	KN 2026	KN 2027	KN 2028	KN 2029	KN 2030	KN 2031	KN 2032
TOTAAL netto lasten programma's	75.967	82.472	85.220	88.326	91.284	91.898	93.467	95.203	98.134	100.533	101.821
Opbrengst verontreinigingsheffing	-377	-416	-436	-442	-451	-469	-485	-491	-500	-508	-524
TOTAAL te dekken netto	75.590	82.056	84.784	87.884	90.833	91.429	92.982	94.712	97.634	100.025	101.297
Opbrengst heffingen	-73.898	-79.130	-82.642	-86.322	-90.120	-91.447	-93.085	-95.067	-98.115	-100.695	-101.948
TOTAAL opbrengst heffingen	-73.898	-79.130	-82.642	-86.322	-90.120	-91.447	-93.085	-95.067	-98.115	-100.695	-101.948
Voorgestelde resultaatbestemming											
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.106	1.051	1.030	955	953	930	911	892	869	862	866
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-1.385	-1.679	-1.514	-1.348	-1.184	-1.020	-856	-693	-532	-372	-214
Mutatie algemene/calamiteiten reserve	73	48	72	48	144	108	48	156	144	180	0
Onttrekking (-) / toevoeging (+) egalisaties.	-1.487	-2.347	-1.730	-1.217	-626	0	0	0	0	0	0
TOTAAL dekking	-75.590	-82.056	-84.784	-87.884	-90.833	-91.429	-92.982	-94.712	-97.634	-100.025	-101.297

Opbrengst Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	KN 2023	KN 2024	KN 2025	KN 2026	KN 2027	KN 2028	KN 2029	KN 2030	KN 2031	KN 2032
TOTAAL te dekken netto lasten	75.311	81.476	84.372	87.539	90.746	91.447	93.085	95.067	98.115	100.695	101.948
splitsing over belanghebbenden:											
ingezetenen: 30%	22.593	24.443	25.312	26.262	27.224	27.434	27.926	28.520	29.434	30.208	30.584
gebouwd: 58,1%	43.756	47.338	49.020	50.860	52.723	53.130	54.082	55.234	57.005	58.504	59.232
natuur: 0,2%	151	163	169	175	181	183	186	190	196	201	204
ongebouwd: 11,7%	8.811	9.533	9.871	10.242	10.617	10.699	10.891	11.123	11.479	11.781	11.928
Uitwerking per onderdeel:											
TOTAAL netto lasten ingezetenen	22.593	24.443	25.312	26.262	27.224	27.434	27.926	28.520	29.434	30.208	30.584
- aantal bruto ingezetenen	358.835	361.992	364.492	366.992	368.492	369.992	371.492	372.992	374.492	375.992	377.492
- oninbaar	2.518	2.366	2.383	2.399	2.409	2.419	2.428	2.438	2.448	2.458	2.468
- kwijtschelding	23.161	22.656	22.813	22.969	23.063	23.157	23.251	23.345	23.439	23.533	23.627
- aantal netto ingezetenen	333.156	336.969	339.296	341.624	343.020	344.416	345.813	347.209	348.605	350.002	351.398
- lasten per ingezetene	67,88	72,54	74,60	76,87	79,36	79,65	80,75	82,14	84,43	86,31	87,04
omslag per ingezetene	66,54	70,45	73,07	75,80	78,82	79,65	80,75	82,14	84,43	86,31	87,04
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar	+3,3%	+5,9%	+3,7%	+3,7%	+4,0%	+1,1%	+1,4%	+1,7%	+2,8%	+2,2%	+0,8%
- opbrengst omslag totaal	22.169	23.739	24.793	25.897	27.036	27.434	27.926	28.520	29.434	30.208	30.584
- onttrekking egaliseringsreserve	-424	-704	-519	-365	-188	0	0	0	0	0	0

Opbrengst Watersysteembeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	KN 2023	KN 2024	KN 2025	KN 2026	KN 2027	KN 2028	KN 2029	KN 2030	KN 2031	KN 2032
Totaal netto lasten gebouwd	43.756	47.338	49.020	50.860	52.723	53.130	54.082	55.234	57.005	58.504	59.232
- eenheid economische waarde (x 2.500) (x 1.000)	54.502	60.158	60.158	60.158	60.158	60.158	60.158	60.158	60.158	60.158	60.158
- oninbaar	36	106	106	106	106	106	106	106	106	106	106
- kwijtschelding	0	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
- aantal netto econ.waarde	54.466	60.048	60.048	60.048	60.048	60.048	60.048	60.048	60.048	60.048	60.048
- lasten p/eenh. econ.waarde (x 2.500)	0,816	0,79	0,82	0,85	0,88	0,88	0,90	0,92	0,95	0,97	0,99
omslag p/eenh. econ.waarde (x 2.500)	0,788	0,766	0,800	0,835	0,872	0,885	0,901	0,920	0,949	0,974	0,986
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar	-4,0%	-2,9%	+4,4%	+4,5%	+4,4%	+1,5%	+1,8%	+2,1%	+3,2%	+2,6%	+1,2%
- opbrengst omslag totaal	42.935	45.974	48.015	50.153	52.360	53.130	54.082	55.234	57.005	58.504	59.232
- onttrekking egaliseringsreserve	-821	-1.363	-1.005	-707	-363	0	0	0	0	0	0
TOTAAL netto lasten natuur	151	163	169	175	181	183	186	190	196	201	204
- aantal bruto belastbare ha	30.063	30.326	30.376	30.426	30.476	30.526	30.576	30.626	30.676	30.726	30.776
- oninbaar	14	45	45	45	45	45	45	46	46	46	46
- aantal netto belastbare ha	30.049	30.281	30.331	30.381	30.431	30.481	30.530	30.580	30.630	30.680	30.730
- lasten per belastbare ha.	5,02	5,38	5,56	5,76	5,96	6,00	6,10	6,22	6,41	6,56	6,64
omslag per belastbare ha.	4,92	5,23	5,45	5,68	5,92	6,00	6,10	6,22	6,41	6,56	6,64
- stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar	+3,7%	+6,3%	+4,3%	+4,3%	+4,2%	+1,3%	+1,6%	+2,0%	+3,0%	+2,5%	+1,1%
- opbrengst omslag totaal	148	158	165	173	180	183	186	190	196	201	204
- onttrekking egaliseringsreserve	-3	-5	-3	-2	-1	0	0	0	0	0	0
TOTAAL netto lasten ongebouwd	8.811	9.533	9.871	10.242	10.617	10.699	10.891	11.123	11.479	11.781	11.928
- aantal bruto belastbare ha verharde openbare wegen	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224	6.224
- aantal bruto belastbare ha overig ongebouwd	96.153	96.053	95.953	95.853	95.753	95.653	95.553	95.453	95.353	95.253	95.153
- oninbaar overig ongebouwd	111	200	200	199	199	199	199	199	198	198	198
- aantal netto belastbare ha	102.266	102.077	101.978	101.878	101.778	101.678	101.578	101.479	101.379	101.279	101.179
- lasten per belastbare ha. verharde openbare wegen	346,80	375,38	389,03	403,95	419,08	422,65	430,56	440,08	454,54	466,87	473,05
- lasten per belastbare ha. overig ongebouwd	69,36	75,08	77,81	80,79	83,82	84,53	86,11	88,02	90,91	93,37	94,61
omslag per belastbare ha. wegen	339,95	364,57	381,06	398,34	416,19	422,65	430,56	440,08	454,54	466,87	473,05
omslag per belastbare ha. overig ongebouwd	67,99	72,91	76,21	79,67	83,24	84,53	86,11	88,02	90,91	93,37	94,61
- wegen t.o.v. voorgaand jaar wegen	+4,9%	+7,2%	+4,5%	+4,5%	+4,5%	+1,6%	+1,9%	+2,2%	+3,3%	+2,7%	+1,3%
- overig ongebouwd t.o.v. voorgaand jaar	+4,9%	+7,2%	+4,5%	+4,5%	+4,5%	+1,6%	+1,9%	+2,2%	+3,3%	+2,7%	+1,3%
- opbrengst omslag verharde openbare wegen	2.116	2.269	2.372	2.479	2.590	2.630	2.680	2.739	2.829	2.906	2.944
- opbrengst omslag overig ongebouwd	6.530	6.989	7.297	7.620	7.954	8.069	8.211	8.384	8.650	8.876	8.984
- opbrengst omslag totaal	8.646	9.258	9.669	10.100	10.544	10.699	10.891	11.123	11.479	11.781	11.928
- onttrekking egaliseringsreserve	-165	-275	-202	-142	-73	0	0	0	0	0	0
TOTAAL opbrengst watersysteembeheer	73.898	79.130	82.642	86.322	90.120	91.447	93.085	95.067	98.115	100.695	101.948

KN 2023-2032 taak Zuiveringsbeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	KN 2023	KN 2024	KN 2025	KN 2026	KN 2027	KN 2028	KN 2029	KN 2030	KN 2031	KN 2032
Te dekken netto lasten KN 2023-2032	73.793	81.814	86.074	87.153	87.153	92.729	96.171	97.522	99.503	101.227	104.604
Opbrengst heffingen	-73.461	-81.614	-86.181	-87.465	-87.465	-93.238	-96.763	-98.220	-100.263	-102.049	-105.436
Opbrengst heffingen voorgaande jaren											
TOTAAL opbrengst heffingen	-73.461	-81.614	-86.181	-87.465	-87.465	-93.238	-96.763	-98.220	-100.263	-102.049	-105.436
Voorgestelde resultaatbestemming											
Toevoeging bestemmingsreserve DFB	1.186	1.123	1.099	1.036	1.036	1.007	983	960	941	935	938
Onttrekking bestemmingsreserve DFB	-664	-859	-771	-683	-683	-510	-428	-346	-266	-185	-106
Mutatie algemene/calamiteiten reserve	-52	24	-108	-24	-24	12	36	84	84	72	0
Toevoeg. (+)/onttrekking (-) egal.reserve	-803	-489	-114	-18	-18						
TOTAAL dekking	-73.793	-81.814	-86.074	-87.153	-87.153	-92.729	-96.171	-97.522	-99.503	-101.227	-104.604
Vervuilingseenheden											
Bruto op te leggen v.e.'n huishoudens	849.638	854.257	858.257	862.257	862.257	868.257	871.257	874.257	877.257	880.257	883.257
Bruto op te leggen v.e.'n bedrijven	372.932	375.267	379.127	378.627	378.627	378.627	378.627	378.627	378.627	378.627	378.627
Oninbaar v.e.'n huishoudens	5.670	4.722	4.744	4.766	4.766	4.799	4.816	4.833	4.849	4.866	4.882
Kwijtschelding v.e.'n huishoudens	43.345	43.805	44.010	44.215	44.215	44.523	44.677	44.831	44.985	45.138	45.292
Oninbaar v.e.'n bedrijven	4.718	3.639	3.677	3.672	3.672	3.672	3.672	3.672	3.672	3.672	3.672
Kwijtschelding v.e.'n bedrijven	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
Netto op te leggen aantal v.e.'n	1.168.828	1.177.347	1.184.942	1.188.220	1.188.220	1.193.879	1.196.709	1.199.538	1.202.368	1.205.198	1.208.027
Lasten per v.e.	63,54	69,74	72,83	73,63	73,63	78,10	80,86	81,88	83,39	84,67	87,28
Heffing per v.e. in euro's	62,85	69,32	72,73	73,61	73,61	78,10	80,86	81,88	83,39	84,67	87,28
Stijging (+) /daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+10,3%	+4,92%	+1,21%	+2,15%	+3,86%	+3,54%	+1,27%	+1,84%	+1,54%	+3,08%

KN 2023-2032 taak Vaarwegenbeheer (alle bedragen x € 1.000)	Begroting 2022	KN 2023	KN 2024	KN 2025	KN 2026	KN 2027	KN 2028	KN 2029	KN 2030	KN 2031	KN 2032
TOTAAL te dekken netto lasten	1.643	1.791	1.850	2.033	2.124	2.258	2.329	2.468	2.527	2.587	2.653
stijging (+) / daling (-) t.o.v. voorgaand jaar		+9,0%	+3,3%	+9,9%	+4,5%	+6,3%	+3,1%	+5,9%	+2,4%	+2,4%	+2,5%
Dekking											
Bijdrage provincie Noord Brabant		-1.791	-1.850	-2.033	-2.124	-2.258	-2.329	-2.468	-2.527	-2.587	-2.653

BIJLAGE 3

VOORBEELDAANSLAGEN

In onderstaande tabel worden de belastingtarieven voor de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing weergegeven:

Tarieven (in euro's)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Watersysteembeheer											
Ingezetenen	66,54	70,45	73,07	75,80	78,82	79,65	80,75	82,14	84,43	86,31	87,04
		5,9%	3,7%	3,7%	4,0%	1,1%	1,4%	1,7%	2,8%	2,2%	0,8%
Gebouwd	0,79	0,77	0,80	0,84	0,87	0,88	0,90	0,92	0,95	0,97	0,99
		-2,9%	4,4%	4,5%	4,4%	1,5%	1,8%	2,1%	3,2%	2,6%	1,2%
Natuurterreinen	4,92	5,23	5,45	5,68	5,92	6,00	6,10	6,22	6,41	6,56	6,64
		6,3%	4,3%	4,3%	4,2%	1,3%	1,6%	2,0%	3,0%	2,5%	1,1%
Ongebouwd wegen	339,95	364,57	381,06	398,34	416,19	422,65	430,56	440,08	454,54	466,87	473,05
		7,2%	4,5%	4,5%	4,5%	1,6%	1,9%	2,2%	3,3%	2,7%	1,3%
Overig ongebouwd	67,99	72,91	76,21	79,67	83,24	84,53	86,11	88,02	90,91	93,37	94,61
		7,2%	4,5%	4,5%	4,5%	1,6%	1,9%	2,2%	3,3%	2,7%	1,3%
Zuiveringsbeheer											
v.e.-tarief	62,85	69,32	72,73	73,61	75,19	78,10	80,86	81,88	83,39	84,67	87,28
		10,3%	4,9%	1,2%	2,1%	3,9%	3,5%	1,3%	1,8%	1,5%	3,1%

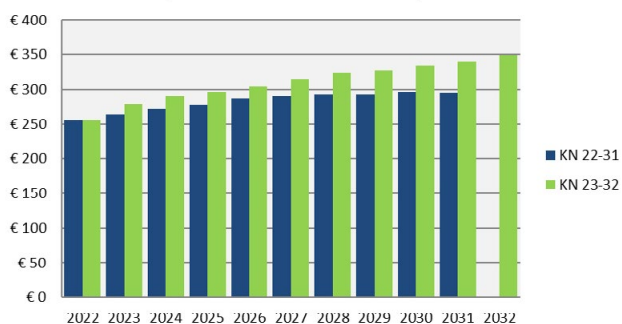
Op basis van bovenstaande belastingtarieven is de totale belastingdruk per voorbeeldprofiel als volgt:

Voorbeeldaanslagen (in euro's)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Huishoudens											
Meerpersoonshuishouden huurwoning, 3 ve	255,09	278,41	291,26	296,63	304,39	313,94	323,33	327,78	334,60	340,33	348,88
		9,1%	4,6%	1,8%	2,6%	3,1%	3,0%	1,4%	2,1%	1,7%	2,5%
Eenpersoonshuishouden huurwoning, 1 ve	129,39	139,77	145,80	149,41	154,01	157,75	161,61	164,02	167,82	170,98	174,32
		8,0%	4,3%	2,5%	3,1%	2,4%	2,4%	1,5%	2,3%	1,9%	1,9%
Meerpersoonshuishouden koopwoning € 250.000, 3 ve	333,92	354,97	371,22	380,16	391,59	402,42	413,39	419,77	429,53	437,76	447,52
		6,3%	4,6%	2,4%	3,0%	2,8%	2,7%	1,5%	2,3%	1,9%	2,2%
Eenpersoons huishouden koopwoning € 250.000, 1 ve	208,22	216,33	225,76	232,94	241,21	246,23	251,68	256,01	262,76	268,41	272,96
		3,9%	4,4%	3,2%	3,5%	2,1%	2,2%	1,7%	2,6%	2,2%	1,7%
Bedrijven											
Natuurterreinen 1000 ha	4.918,58	5.226,38	5.449,39	5.682,68	5.922,97	6.000,32	6.097,85	6.217,49	6.406,38	6.564,15	6.635,05
		6,3%	4,3%	4,3%	4,2%	1,3%	1,6%	2,0%	3,0%	2,5%	1,1%
Agrarisch bedrijf € 500.000, 50 ha grond, 3 ve	3.745,88	4.006,82	4.188,67	4.371,23	4.561,87	4.637,74	4.728,32	4.830,36	4.985,47	5.117,54	5.189,63
		7,0%	4,5%	4,4%	4,4%	1,7%	2,0%	2,2%	3,2%	2,6%	1,4%
Gemeente 600 ha wegen	203.972,94	218.743,87	228.633,35	239.001,54	249.713,94	253.589,60	258.337,15	264.045,19	272.726,48	280.119,48	283.830,64
		7,2%	4,5%	4,5%	4,5%	1,6%	1,9%	2,2%	3,3%	2,7%	1,3%
Groothandel € 2.600.000, 7 ve	1.259,77	1.281,50	1.340,71	1.383,90	1.433,18	1.466,87	1.502,69	1.529,80	1.571,01	1.605,98	1.636,83
		1,7%	4,6%	3,2%	3,6%	2,4%	2,4%	1,8%	2,7%	2,2%	1,9%
Productiebedrijf voedingsmiddelen € 13.000.000, 300 ve	22.954,09	24.777,29	25.977,01	26.426,15	27.091,48	28.029,88	28.940,61	29.347,49	29.952,83	30.468,59	31.313,32
		7,9%	4,8%	1,7%	2,5%	3,5%	3,2%	1,4%	2,1%	1,7%	2,8%

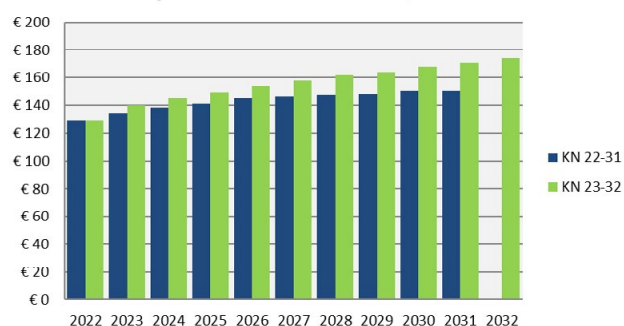
Extra voorbeeldaanslagen huishoudens met realistische WOZ-waarde	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Huishoudens met koopwoning											
Meerpersoonshuishouden, koopwoning € 400.000 (2022) en € 442.280 (2023) , 3 ve	381,22	413,80	432,72	444,40	458,65	470,48	482,66	490,51	502,55	512,70	523,39
		8,5%	4,6%	2,7%	3,2%	2,6%	2,6%	1,6%	2,5%	2,0%	2,1%
Eenpersoonshuishouden, koopwoning € 400.000 (2022) en € 442.280 (2023) , 1 ve	255,52	275,20	287,26	297,18	308,27	314,28	320,95	326,75	335,77	343,35	348,83
		7,7%	4,4%	3,5%	3,7%	2,0%	2,1%	1,8%	2,8%	2,3%	1,6%

In onderstaande tabellen is de belastingdruk per voorbeeldprofiel afgezet tegen de kadernota van vorig jaar:

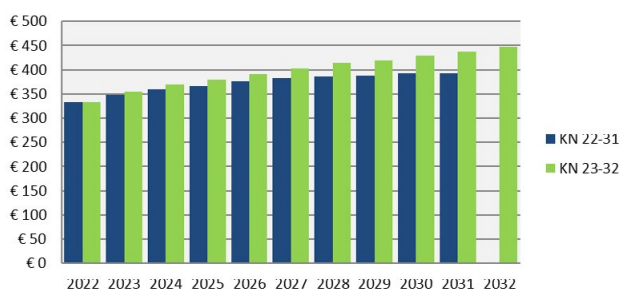
Meerpersoonshuishouden, huurhuis

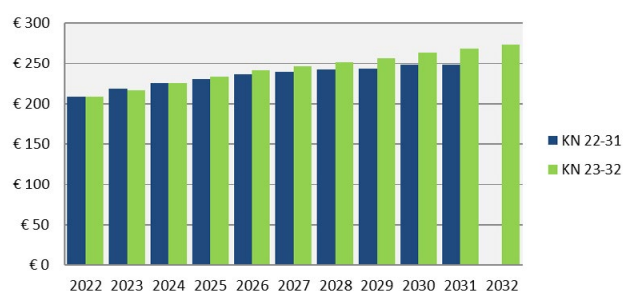
Eenpersoonshuishouden, huurhuis

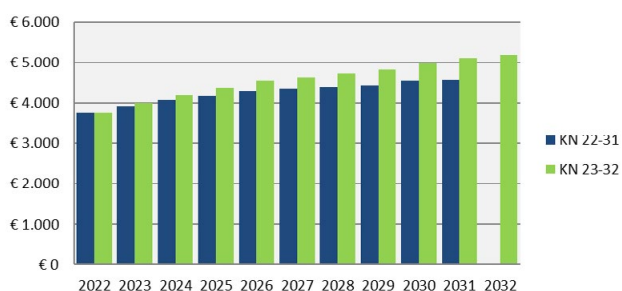
**Meerpersoonshuishouden, eigen woning
WOZ € 250.000**

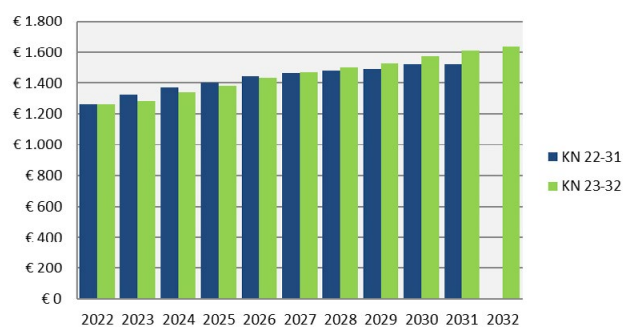
**Eenpersoonshuishouden, eigen woning
WOZ € 250.000**

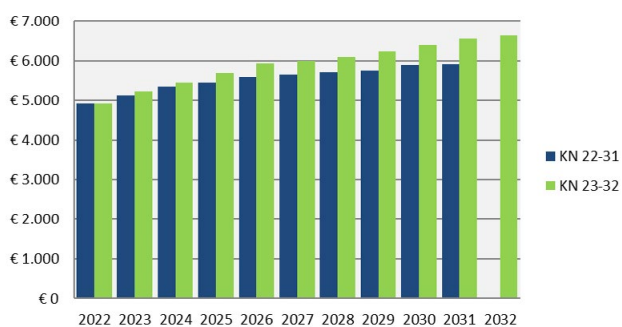
**Agrarisch bedrijf WOZ: € 500.000 + 50 ha
+ 3 v.e.**

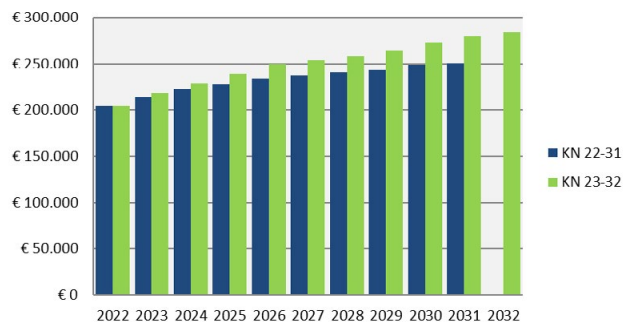
Groothandel WOZ: € 2.600.000 + 7 v.e.

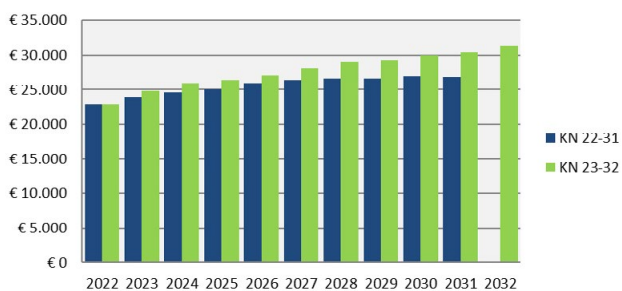
Natuurterreinen 1.000 ha

Gemeente 600 ha wegen

Productiebedrijf voedingsmiddelen WOZ: 13 miljoen + 300 v.e.

BIJLAGE 4

WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen van het waterschap is het vermogen om onvoorziene financiële tegenslagen op te vangen, rekening houdend met de risico's die het waterschap loopt. Waterschap Brabantse Delta beoordeelt ieder jaar opnieuw de kansen en de gevolgen van de belangrijkste risico's en vergelijkt de uitkomst daarvan met de bestuurlijk afgesproken norm voor het weerstandsvermogen.

Het is van belang hier te benoemen dat het gaat om de restrisico's na het treffen van beheersmaatregelen. Alles wat is afgedekt door beheersmaatregelen (waaronder de verzekeringen) vormt geen (rest-)risico meer. Op deze manier houdt het waterschap zicht op de benodigde weerstandscapaciteit en voldoet het aan de verplichting uit de Waterschapswet. De Waterschapswet verlangt namelijk van waterschappen dat zij inzicht hebben in hun (rest-)risico's en de financiële middelen om deze risico's af te kunnen dekken.

De onderstaande rapportage is opgesteld op basis van de concept-cijfers van de Kadernota voor wat betreft de omvang van de egalisereserves.

AANPAK

Net als voorgaande jaren heeft het waterschap de omvang van het weerstandsvermogen geactualiseerd. De resultaten komen in 3 stappen tot stand:

Stap 1 – Update van de risico's

Waterschap Brabantse Delta heeft met intern betrokken medewerkers een update gedaan van de risico's inclusief de kans en impact plus de trendontwikkelingen. Dit door middel van individuele sessies door de Strategisch Adviseur Risicomanagement met Managers en Programmadirecteuren. Ten slotte is het overall beeld collectief besproken en akkoord bevonden in het MT/PD-overleg.

Stap 2 – Simulatie

Om de totale omvang van de risico's te bepalen is er, evenals voorgaande jaren, een 'Monte Carlo Simulatie' uitgevoerd. Voor deze simulatie is gebruik gemaakt van de in de vorige stap gemaakte update van de risico's. Met behulp van dit model is de verwachte totale omvang van de risico's bepaald. Voor de bepaling van deze omvang is het gebruikelijk om uit te gaan van een betrouwbaarheidsniveau van 90%. Dit betekent dat de gevonden waarde naar verwachting eens in de 10 jaar overschreden kan worden.

Stap 3 – Weerstandscapaciteit & weerstandsvermogen

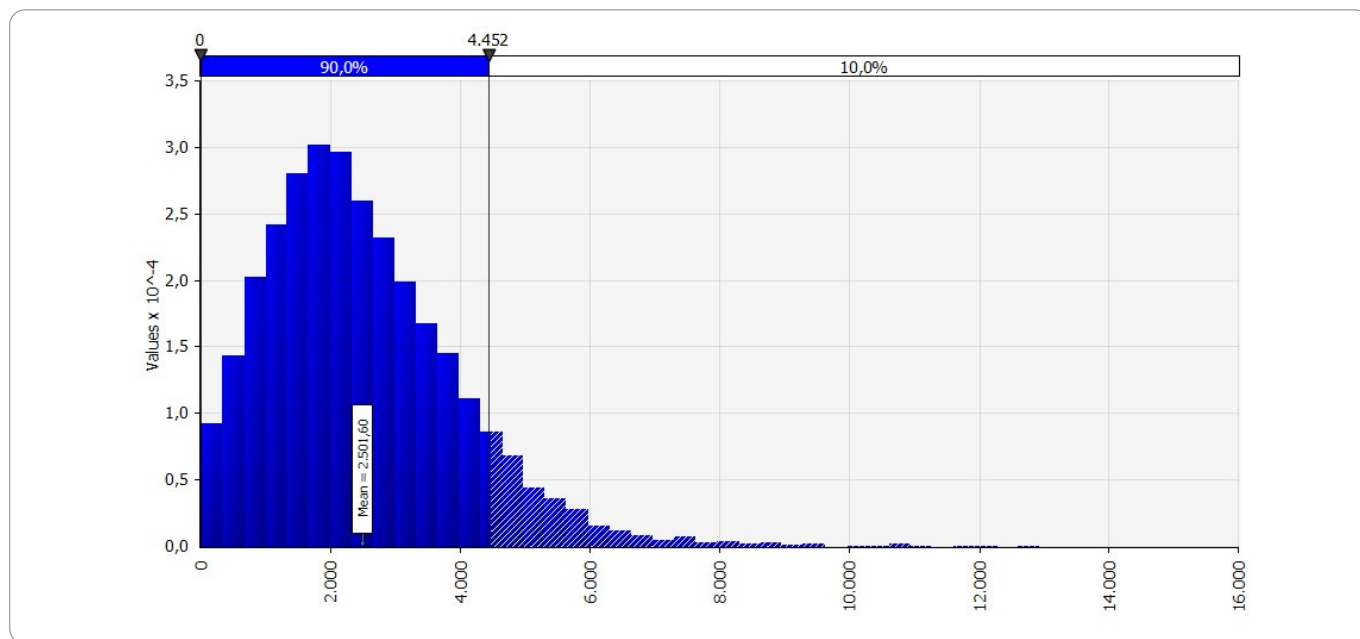
Ten slotte is de impact uit de voorgaande stap afgezet tegen de financiële weerbaarheid van de organisatie. Dit wordt voor de totale planperiode in beeld gebracht en afgezet tegen de bestuurlijk afgesproken norm voor het weerstandsvermogen. De gehanteerde cijfers sluiten aan op de cijfers van de concept Kadernota 2023-2032.

RESULTATEN

In hoofdstuk 5 zijn de grootste risico's nader toegelicht. In deze paragraaf volgen de uitwerkingen van de 'Monte Carlo Simulatie' door Marsh met een nadere analyse door de Strategisch Adviseur Risicomanagement.

OVERALL RESULTATEN

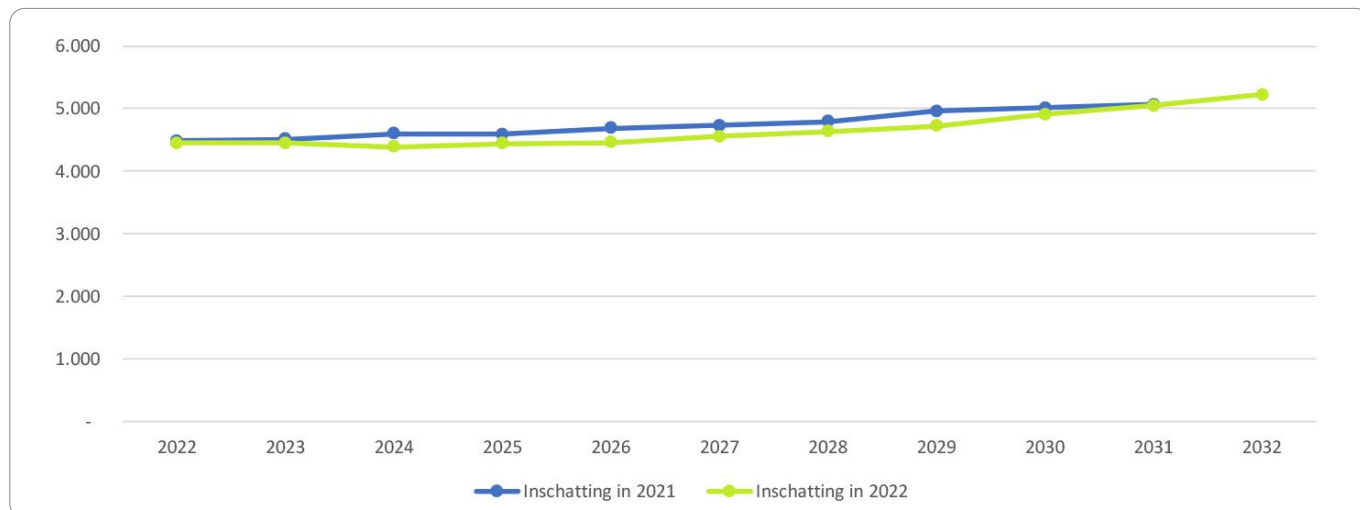
In de kansverdeling in bijgaande figuur 1 zijn de uitkomsten van de simulatie weergegeven. De gemiddelde verwachte omvang van de geïdentificeerde risico's in 2022 bedraagt EUR 2,5 miljoen. Bij een betrouwbaarheidsniveau van 90% is de te verwachten schadelast als gevolg van de risico's EUR 4,452 miljoen. Dit houdt in dat de schadelast gemiddeld 9 van de 10 jaar gelijk of minder is dan dit bedrag.

Figuur 1: Resultaat simulatie (in € 1.000)

Tijdens het inventariseren van risico's is ook gekeken naar hoe deze risico's zich naar verwachting zullen ontwikkelen. In de simulatie is op basis van deze inschatting voor elk van de aankomende jaren een nieuwe simulatie uitgevoerd. In onderstaande figuur 2 is de risico-omvang met een betrouwbaarheidsniveau van 90% weergegeven zoals in 2022 vastgesteld. Ter vergelijking ook de data zoals vastgesteld in 2021.

Omvang risico's	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Inschatting in 2021	4.482	4.510	4.597	4.586	4.684	4.730	4.790	4.955	5.014	5.063	
Inschatting in 2022	4.452	4.450	4.390	4.440	4.460	4.550	4.630	4.720	4.910	5.050	5.220

Figuur 2 Verloop totale risicoprofiel (in € 1.000)

De omvang van de risico's tot en met 2031 is ongeveer in lijn met de omvang van de risico's zoals vastgesteld in 2021. De lichte daling van de omvang in 2022 ten opzichte van 2021 komt met name door het wegvallen in zowel kans als impact van risico "Compensatieverzoek of claim met precedent werking" en de afname van de kans van risico "Technische storing of botsing met schepen bij bruggen en sluizen". De risico-omvang stijgt de komende jaren licht met circa 1,6% per jaar.

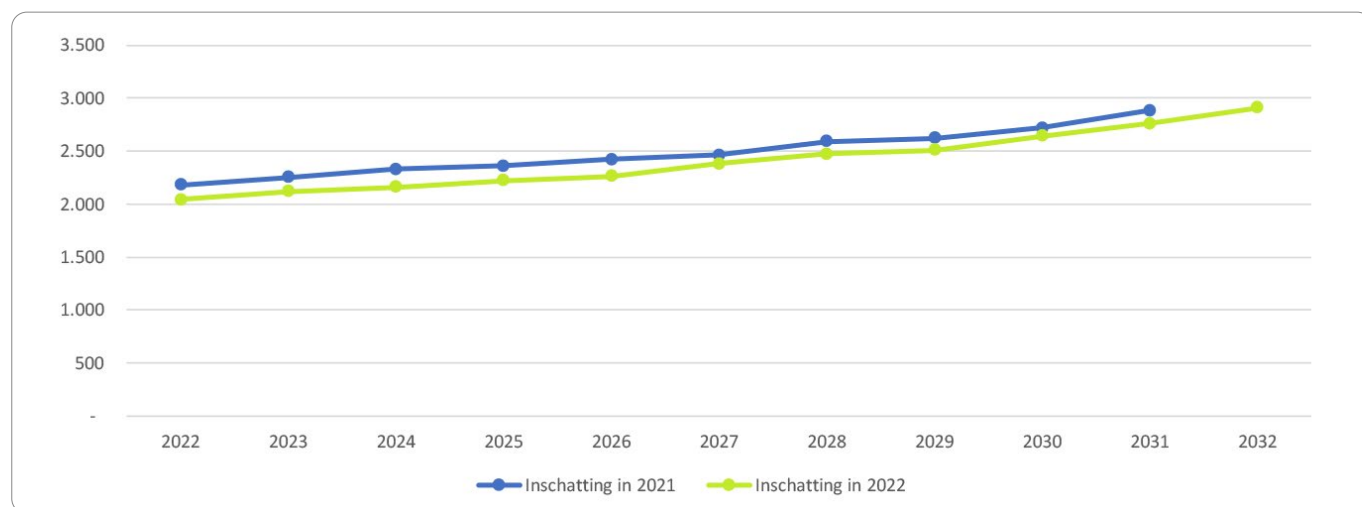
SPLITSING VAN DE RISICOPORTEFEUILLE

Naast het totaal is er een splitsing gemaakt van de risicoportefeuille. Achtergrond hierbij is dat de reserves die ter dekking dienen van de risico's ook toegerekend zijn, en blijven, naar de bijhorende taak. De algemene risico's zijn hierbij gelijk verdeeld naar Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer. Feitelijk is de totaalregel voor de beeldvorming over het geheel. In de praktijk werkt het waterschap namelijk met de cijfers en uitkomsten per taak.

Het risicoprofiel voor de verschillende taken ziet er als volgt uit.

Watersysteembeheer

Omvang risico's	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Inschatting in 2021	2.180	2.250	2.330	2.360	2.420	2.460	2.590	2.620	2.720	2.880	
Inschatting in 2022	2.040	2.120	2.160	2.220	2.260	2.380	2.470	2.510	2.640	2.760	2.910

Figuur 3 Verloop risicoprofiel Watersysteembeheer (in € 1.000)

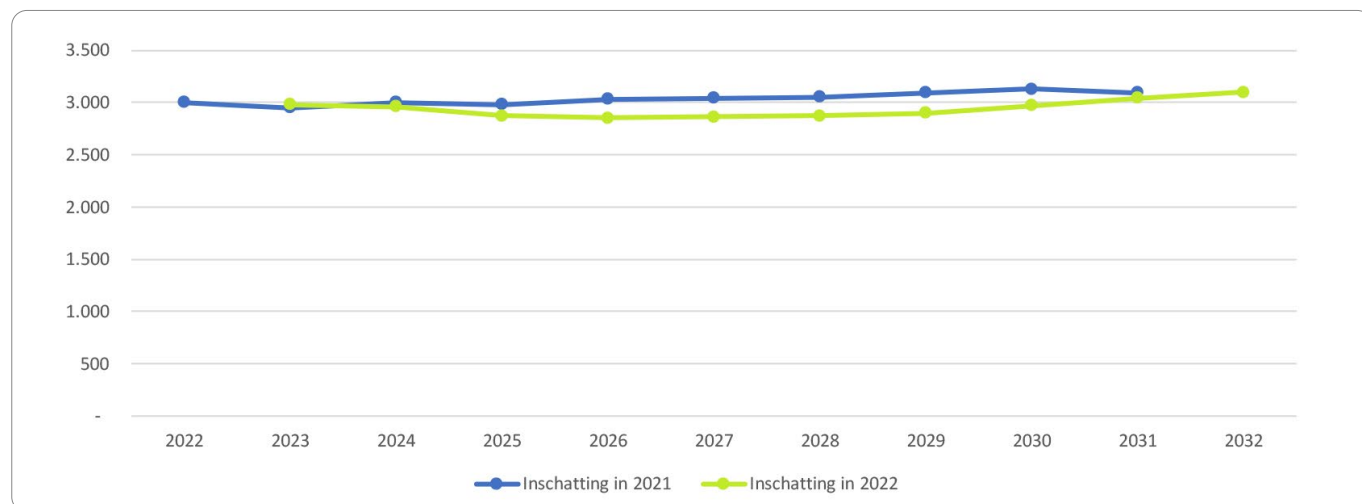
Bij een betrouwbaarheidsniveau van 90% is de te verwachten schadelast als gevolg van de risico's EUR 2,04 miljoen.

Er is een geringe daling van het risicoprofiel voor Watersysteembeheer ten opzichte van vorig jaar ondanks de toevoeging van het nieuwe taakspecifieke risico "Dijkdoorbraak". Deze daling valt met name te verklaren in de afname van de kans van twee taakspecifieke risico's: "Technische storing of botsing met schepen bij bruggen en sluizen" en "Schade aan keringen".

Net als in 2021, kent het risicoprofiel voor Watersysteembeheer een stijgende trend over de komende 10 jaar. Deze stijgende trend valt met name te verklaren door een toename in de verwachte toekomstige omvang van de risico's: "Cybercriminaliteit en falende informatiestroom/-systeem" en "Saneringsplicht bij vervuiling".

Zuiveringsbeheer

Omvang risico's	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Inschatting in 2021	3.000	2.950	3.000	2.980	3.030	3.040	3.050	3.090	3.130	3.090	
Inschatting in 2022		2.980	2.960	2.870	2.850	2.860	2.870	2.900	2.970	3.040	3.100

Figuur 4 Verloop risicoprofiel Zuiveringsbeheer (in € 1.000)

De omvang van de risico's voor Zuiveringsbeheer zijn de komende jaren redelijk stabiel rond EUR 3 miljoen. Alhoewel de trend redelijk stabiel blijft, is er sprake van een toename in de verwachte toekomstige omvang van de risico's "Uitval Zuiveringsinstallaties" en "Lozing met onverwacht hoge concentratie giftige stoffen door RWZI in de omgeving". Dit wordt teniet gedaan door het afnemen van de verwachte toekomstige omvang van risico "Breuk persleiding". De afname van de verwachte toekomstige omvang van het risico op een breuk in een persleiding is het gevolg van een sterk dalende trend in de kans op dit risico als gevolg van het gereed komen van AWP2.0.

WEERSTANDSCAPACITEIT & WEERSTANDSVERMOGEN

In deze paragraaf is de weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen opgenomen.

Weerstandscapaciteit

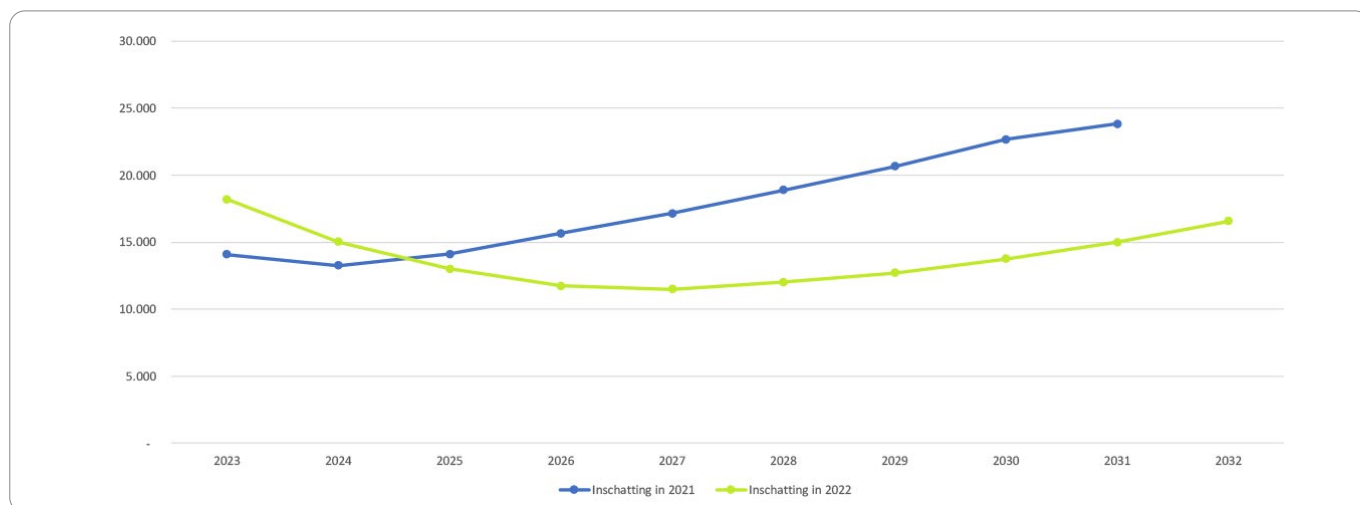
De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken (artikel 4.8a. Waterschapsbesluit). In artikel 4.19a. van het Waterschapsbesluit is deze definitie verder uitgewerkt door te vermelden dat een inventarisatie van de algemene reserves en de voorzieningen dient te worden gemaakt.

Deze definitie geeft beleidsvrijheid aan waterschappen om hun weerstandscapaciteit vorm te geven. In de praktijk zien we dan ook dat waterschappen het begrip weerstandscapaciteit op verschillende manieren invullen. Onder andere bestemmingsreserves, stille reserves en verhoging heffingen kunnen deel uit maken van de weerstandscapaciteit. Anderen kiezen ervoor om alleen de algemene reserves hierin op te nemen. Binnen ons waterschap is de weerstandscapaciteit de optelling van de algemene / calamiteitenreserve, egaliseringsreserve en bestemmingsreserve duurzaam financieel beleid.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Watersysteembeheer										
Algemeen / calamiteitenreserve	2.544	2.592	2.664	2.712	2.856	2.964	3.012	3.168	3.312	3.492
Egalisatiereserve	5.919	3.572	1.842	626	-	-	-	-	-	-
Bestemmingsreserve duurzaam fin beleid	4.445	3.817	3.333	2.939	2.708	2.617	2.672	2.871	3.208	3.792
Subtotaal	12.908	9.981	7.839	6.277	5.564	5.581	5.684	6.039	6.520	7.284
Zuiveringsbeheer										
Algemeen / calamiteitenreserve	3.576	3.552	3.444	3.420	3.432	3.444	3.480	3.564	3.648	3.720
Egalisatiereserve	728	239	125	107	107	107	107	107	107	107
Bestemmingsreserve duurzaam fin beleid	989	1.254	1.583	1.936	2.368	2.864	3.420	4.034	4.710	5.460
Subtotaal	5.293	5.045	5.152	5.463	5.907	6.415	7.007	7.705	8.465	9.287
Totaal	18.201	15.026	12.991	11.740	11.471	11.996	12.691	13.744	14.985	16.571

Tabel 12: Weerstandscapaciteit (in € 1.000)

	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Weerstandscapaciteit										
Inschatting in september 2021	14.085	13.253	14.103	15.641	17.145	18.892	20.646	22.647	23.825	
Inschatting in september 2022	18.201	15.026	12.991	11.740	11.471	11.996	12.691	13.744	14.985	16.571

Figuur 5: Verloop weerstandscapaciteit (in € 1.000)

Bovenstaande figuur 5 toont de totaal beschikbare weerstandscapaciteit over de jaren van de planperiode. Tevens is de inschatting weergegeven van de vorige studie uit 2021 (Kadernota 2022-2031).

In figuur 5 is te zien dat de weerstandscapaciteit vanaf 2025 lager is dan ingeschat in 2021. Dit wordt met name veroorzaakt doordat het niveau van de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB) lager is dan vorig jaar. De DFB reserve wordt gebruikt om kosten van te nemen maatregelen over de planperiode te kunnen opvangen. De volgende mutaties zijn verwerkt:

- In de huidige Kadernota is verwerkt dat het niet meer toegestaan is om cloud-software te activeren. Het investeringsvolume van Bedrijfsvoering is verlaagd en overgeheveld naar de exploitatie. Dit leidt in eerste instantie in de planperiode tot hogere kosten. De bestemmingsreserve DFB is ingezet om deze hogere kosten te dekken.
- In de Kadernota 2022-2031 was een financieel voordeel verwerkt als gevolg van het fors dalen van de rente voor nieuwe langlopende geldleningen. Dit voordeel was voor 50% meegenomen in de bestemmingsreserve DFB. In de huidige kadernota is de verwachting dat de rente de eerste jaren fors hoger is. Hiermee is de financiële meevaller komen te vervallen.

Weerstandsvermogen

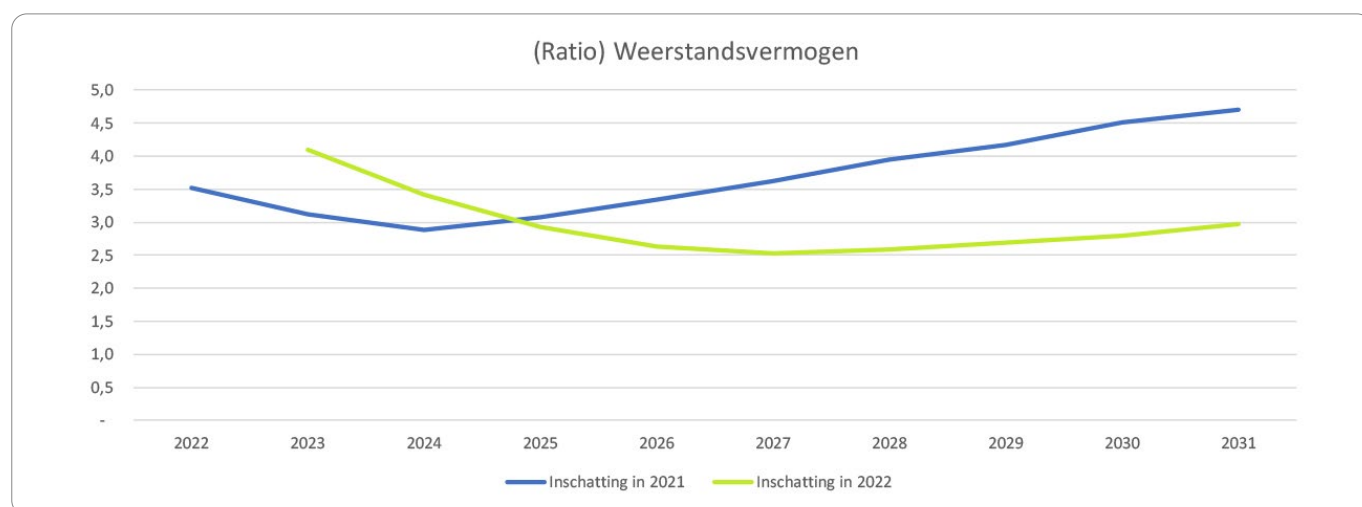
Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de materiële risico's. In een formulevorm kan dit als volgt worden weergegeven:

$$(\text{Ratio}) \text{ Weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Beschikbare}) \text{ weerstandscapaciteit}}{(\text{Rest}) \text{ risico's}}$$

Binnen waterschap Brabantse Delta wordt het weerstandsvermogen gestuurd naar een omvang binnen de bandbreedte van 'Voldoende' zoals gedefinieerd door de Technische Universiteit Twente. Dit betekent dat de weerstandscapaciteit een factor 1,2 hoger zou moeten zijn dan de omvang van de risicoportefeuille. In de verdere sturing ten aanzien van de reserves is hiermee rekening gehouden.

In onderstaande figuur 6 een overzicht van de verwachte ontwikkeling van het totale weerstandsvermogen in de komende jaren:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Weerstandsvermogen										
Inschatting in 2021	3,5	3,1	2,9	3,1	3,3	3,6	3,9	4,2	4,8	4,7
Inschatting in 2022		4,1	3,4	2,9	2,6	2,5	2,6	2,7	2,8	3,0

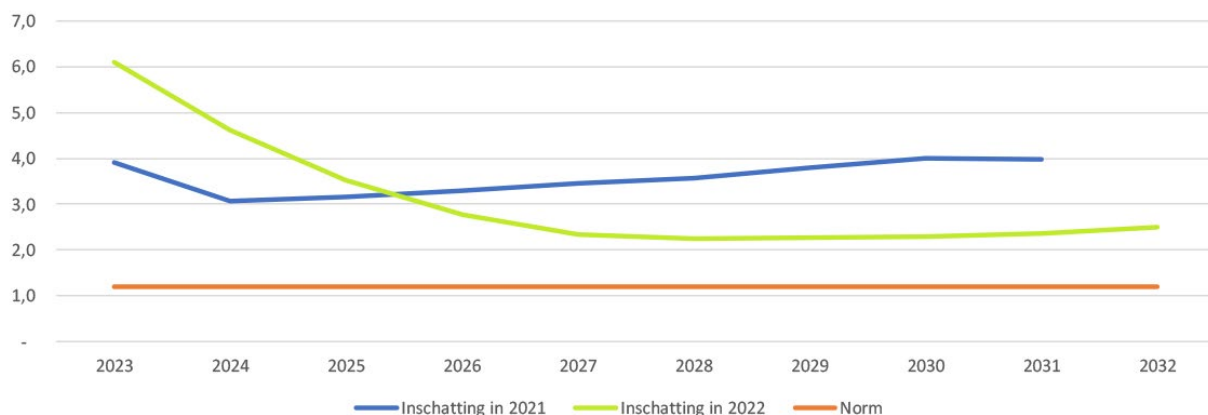
Figuur 6 Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen – Overall (in € 1.000)

Op basis van de verschillende taken ziet dit beeld er als volgt uit:

Watersysteembeheer

Weerstandsvermogen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Weerstandscapaciteit	8.757	7.163	7.456	7.974	8.504	9.258	9.967	10.873	11.476	
risico-omvang	2.246	2.327	2.359	2.425	2.458	2.594	2.622	2.724	2.877	
Inschatting in 2021	3,9	3,1	3,2	3,3	3,5	3,6	3,8	4,0	4,0	
Weerstandscapaciteit	12.908	9.981	7.839	6.277	5.564	5.581	5.684	6.039	6.520	7.284
risico-omvang	2.120	2.160	2.220	2.260	2.380	2.470	2.510	2.640	2.760	2.910
Inschatting in 2022	6,1	4,6	3,5	2,8	2,3	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5

(Ratio) Weerstandsvermogen Watersystemen

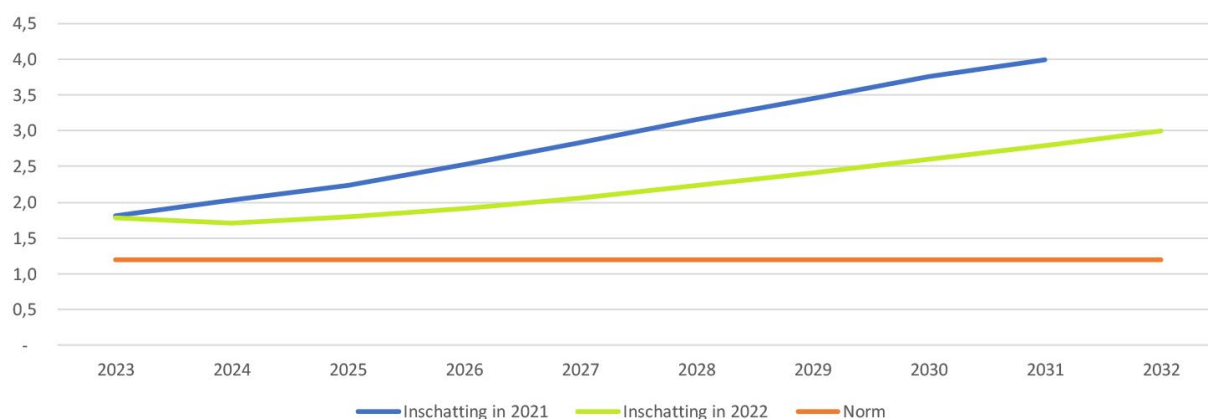

Figuur 7 Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen - Watersystemen (in € 1.000)

Zuiveringsbeheer

Weerstandsvermogen	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Weerstandscapaciteit	5.327	6.090	6.647	7.667	8.641	9.634	10.678	11.774	12.349	
risico-omvang	2.950	3.000	2.980	3.030	3.040	3.050	3.090	3.130	3.090	
Inschatting in 2021	1,8	2,0	2,2	2,5	2,8	3,2	3,5	3,8	4,0	
Weerstandscapaciteit	5.293	5.045	5.152	5.463	5.907	6.415	7.007	7.705	8.465	9.287
risico-omvang	2.980	2.960	2.870	2.850	2.860	2.870	2.900	2.970	3.040	3.100
Inschatting in 2022	1,8	1,7	1,8	1,9	2,1	2,2	2,4	2,6	2,8	3,0

(Ratio) Weerstandsvermogen Zuiveringsbeheer

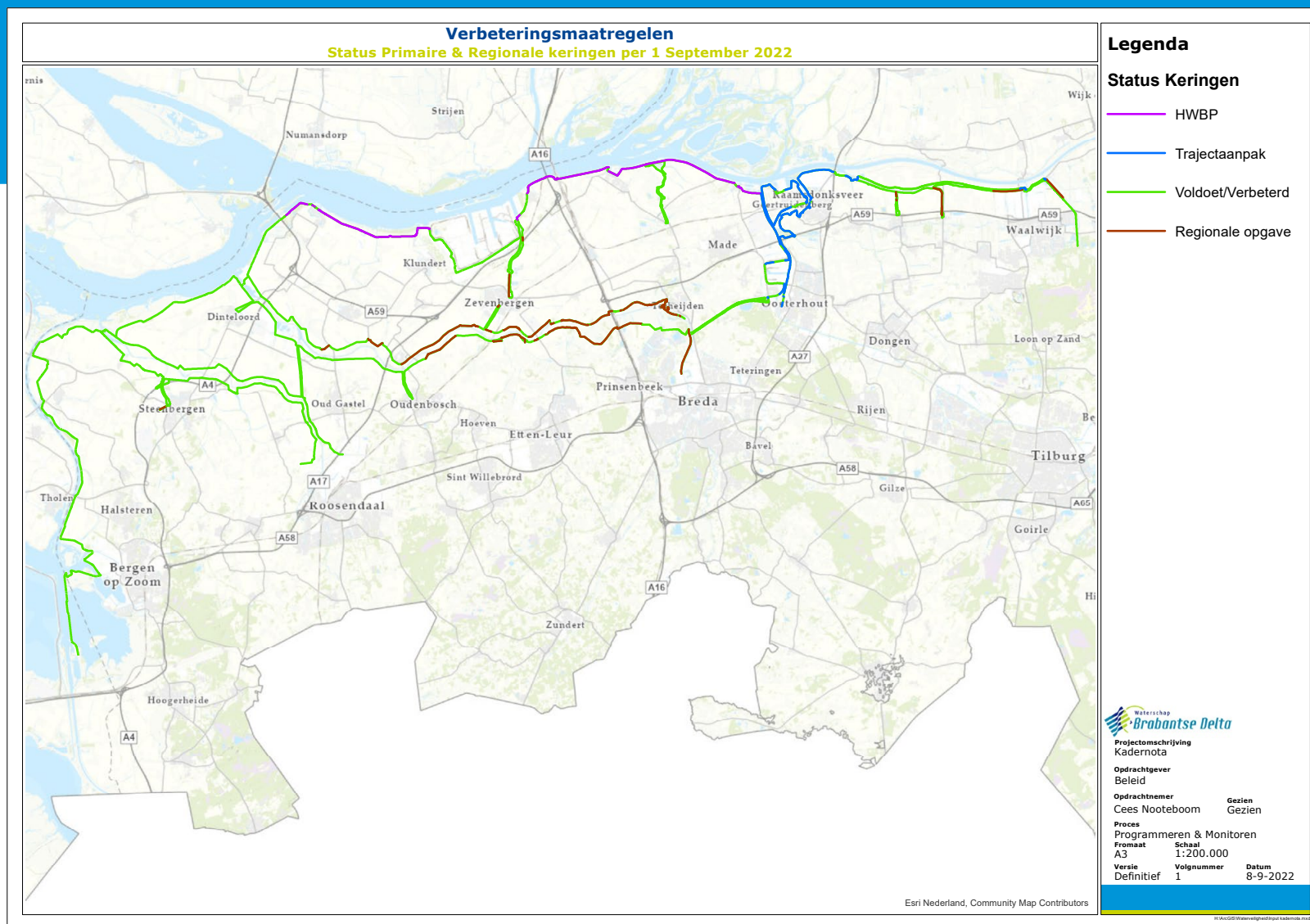
Figuur 8 Ontwikkeling ratio weerstandsvermogen - Zuiveringsbeheer (in € 1.000)

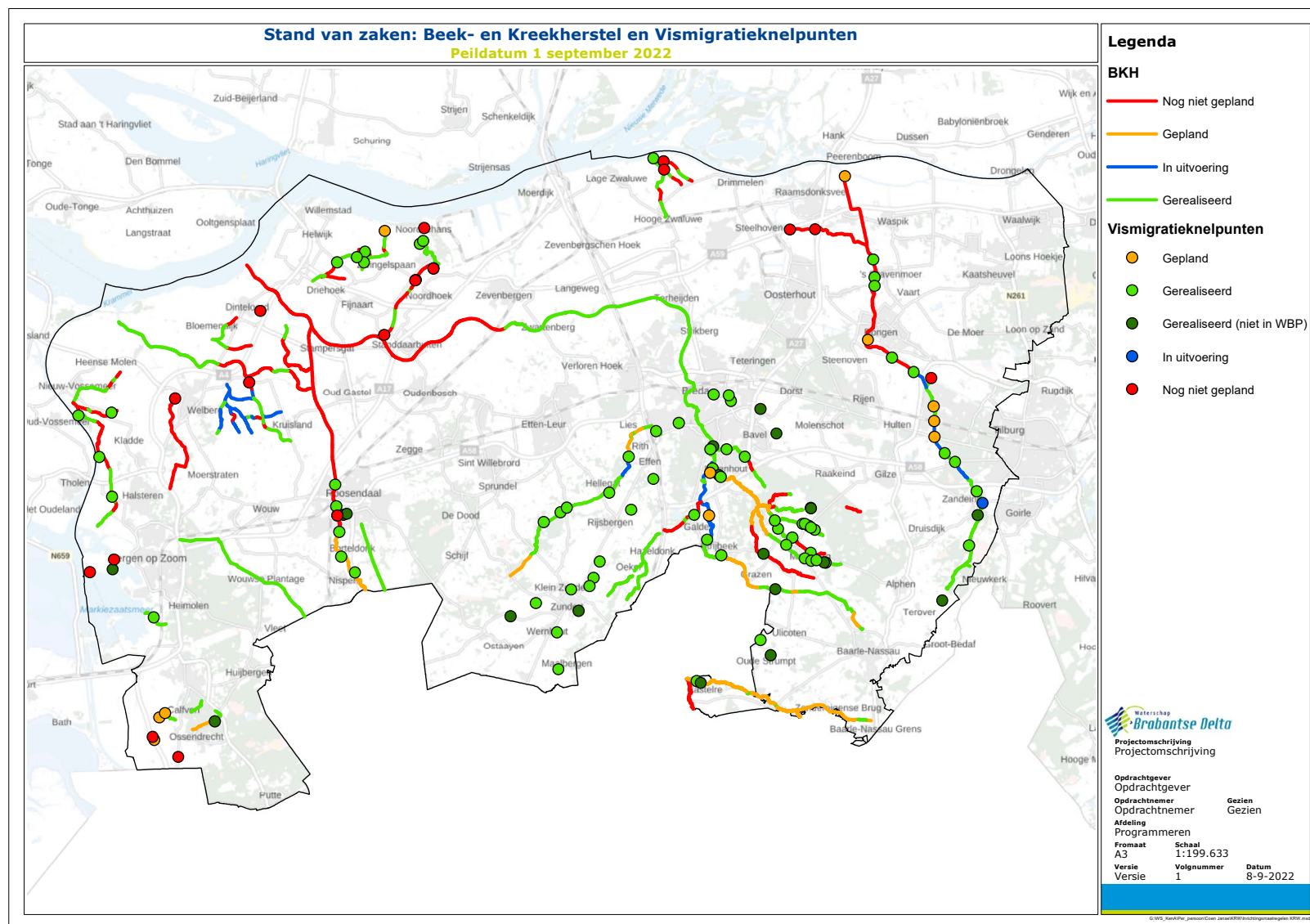
Conclusie

Voor de twee afzonderlijke taken en het totaal geldt dat het weerstandsvermogen boven de gestelde norm van 1,2 blijft over de planperiode. Het weerstandsvermogen daalt in de eerste jaren door een afname van de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid naar een lager niveau dan ingeschat in 2021. Ondanks de licht stijgende risico-omvang volgt uiteindelijk wel weer een (lichte) toename van het weerstandsvermogen mede dankzij de opbouw van de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid.

BIJLAGE 5

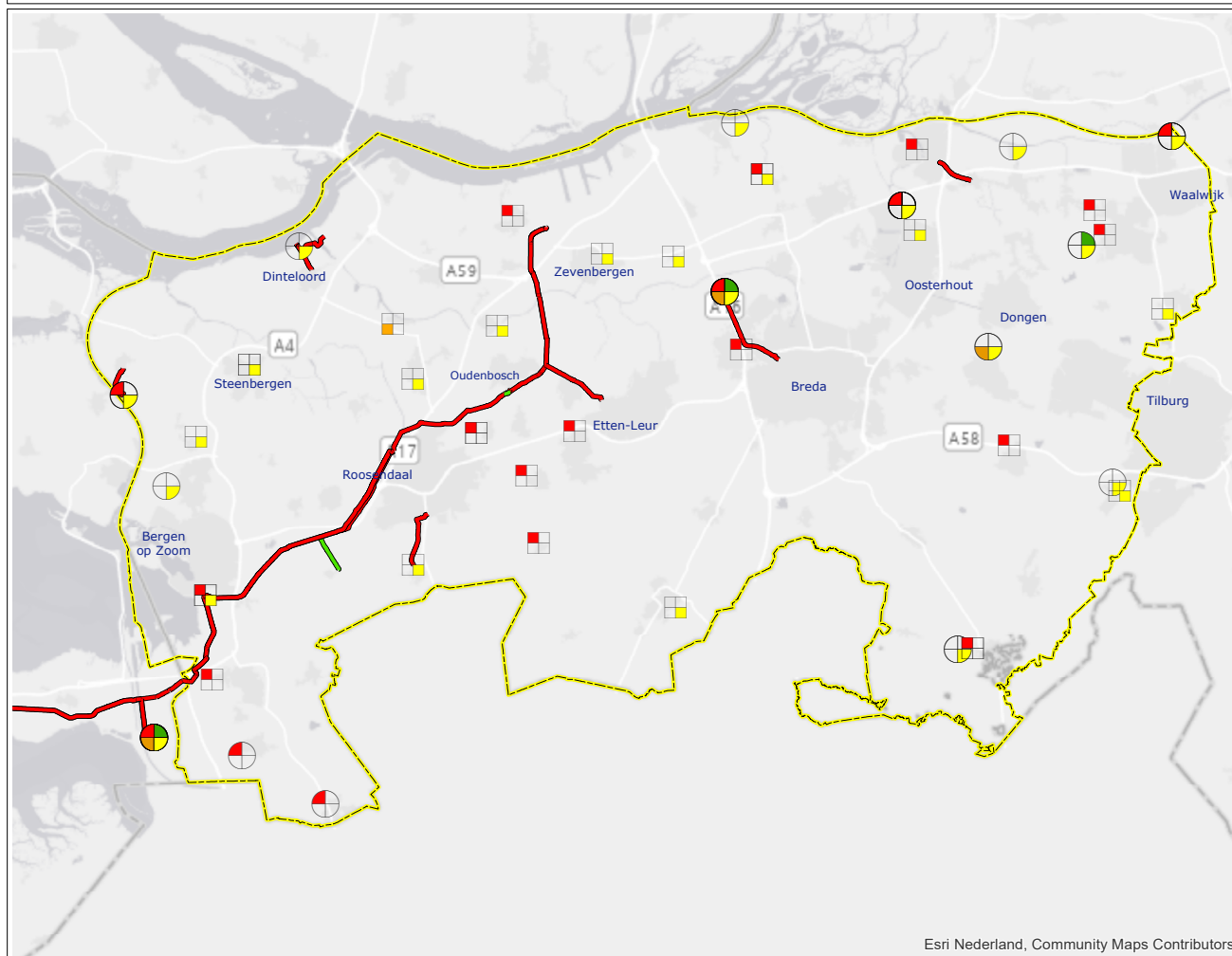
KAARTEN MET PROGRAMMERING VAN MAATREGELEN

Actuele programmering renovatie zuiverings objecten
Rioolgemalen, RWZI's, persstations en transportleidingen per 1 oktober 2022

- Rioolgemaal/Persstation
- RWZI
- Transportleiding

Status renovatie objecten

- Afgerond 2022
- Gepland t/m 2027
- Gepland vanaf 2028
- In uitvoering

Projectomschrijving
Kadernota 2023 - 2032
Renovatie ZB objecten

Opdrachtgever
Bouwen

Opdrachtnemer
P & M

Gezien
Team: Gegevens

Afdeling
Programmeren & Monitoren

Formaat
A4

Schaal
1:300.000

Versie
1.0

Volgnummer
1

Datum
18-10-2022

Esri Nederland, Community Maps Contributors

BIJLAGE 6 VERLOOP VAN BESTEMMINGSRESERVE DUURZAAM FINANCIËEL BELEID PER TAAK

Verloop reserve DFB (x € 1.000)	Verloop reserve DFB (x € 1.000)	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Watersysteembeheer											
Reserve DFB-WS per 1/1	4.758	4.445	3.817	3.333	2.939	2.708	2.617	2.672	2.871	3.208	3.792
Toevoegingen reserve DFB-WS boekjaar	1.072	1.051	1.030	955	953	930	911	892	869	862	866
Dividend NWB	616	611	611	611	611	611	611	611	611	611	611
Rentevoordeel herstructurering I	273	251	231	158	154	133	112	92	71	66	72
Rentevoordeel herstructurering II	183	190	187	186	188	185	187	189	187	185	183
Onttrekking DFB-WS boekjaar	-1.385	-1.679	-1.514	-1.348	-1.184	-1.020	-856	-693	-532	-372	-214
Dekking DFB maatregelen 2017	-1.385	-1.254	-1.125	-999	-876	-753	-631	-511	-394	-279	-166
Dekking DFB maatregelen 2022		-426	-388	-349	-308	-267	-225	-182	-138	-93	-48
Reserve DFB-WS per 31/12	4.445	3.817	3.333	2.939	2.708	2.617	2.672	2.871	3.208	3.792	4.491
Zuiveringsbeheer											
Reserve DFB-ZB per 1/1	479	989	1.254	1.583	1.936	2.368	2.864	3.420	4.034	4.710	5.460
Toevoegingen reserve DFB-ZB boekjaar	1.174	1.123	1.099	1.036	1.026	1.007	983	960	941	935	938
Dividend NWB	695	689	689	689	689	689	689	689	689	689	689
Rentevoordeel herstructurering I	246	212	190	129	126	109	92	75	58	54	58
Rentevoordeel herstructurering II	233	222	220	218	211	209	203	197	195	193	190
Onttrekking DFB-ZB boekjaar	-664	-859	-771	-683	-595	-510	-428	-346	-266	-185	-106
Dekking DFB-maatregelen 2017	-664	-598	-533	-469	-406	-346	-290	-235	-181	-128	-77
Dekking DFB-maatregelen 2022		-261	-238	-214	-189	-164	-138	-111	-85	-57	-29
Reserve DFB-ZB per 31/12	989	1.254	1.583	1.936	2.368	2.864	3.420	4.034	4.710	5.460	6.292
Reserve DFB-Totaal WBD per 31/12	5.434	5.071	4.916	4.876	5.075	5.482	6.092	6.905	7.918	9.251	10.783

Het niveau van de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid is lager dan vorig jaar. De volgende mutaties zijn verwerkt:

- In deze kadernota is verwerkt dat het niet meer toegestaan is om cloud software te activeren. Het investeringsvolume van Bedrijfsvoering is verlaagd en overgeheveld naar de exploitatie. Dit leidt in eerste instantie in de planperiode tot hogere kosten. De bestemmingsreserve DFB is ingezet om deze hogere kosten te dekken. Op de langere termijn zal er een financieel voordeel ontstaan. De financieringsbehoefte daalt en de rentekosten dalen.
- In de Kadernota 2022-2031 was een financieel voordeel verwerkt als gevolg van het fors dalen van de rente voor nieuwe langlopende geldleningen. Dit voordeel was voor 50% meegenomen in de bestemmingsreserve DFB. In de huidige kadernota is de verwachting dat de rente de eerste jaren fors hoger is. Hiermee is de financiële meevaller komen te vervallen.

BIJLAGE 7 NADERE UITWERKING MAATREGELEN WATERSYSTEMEN

Resultaat	Einddoel	Jaar	% geprogrammeerd in 2023*	% in voorbereiding gedurende 2023*	% in uitvoering gedurende 2023*	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd*
KRW-maatregelenpakket						
Realisatie KRW-maatregelenpakket* (% gerealiseerd)	100%	2027				40%
Natte natuurparels (aantal ha gerealiseerd)	2240	2027	Voor de voortgang van de 812 ha N2000 en 1428 ha primaire natte natuurparels wordt verwezen naar de GGOR maatregelen			
Beek en kreekherstel (aantal km gerealiseerd)	61	2027	100%	20%	15%	10%
Bouwen met Natuur (aantal km gerealiseerd)	83	2027	100%	25%	0%	0%
Ecologische verbindingzones (aantal km gerealiseerd)	67	2027	100%	20%	50%	5%
Vispassages (stuks gerealiseerd)	16	2027	100%	30%	0%	55%
Onderzoeken/pilots (stuks uitgevoerd)	20	2027	100%	45%	10%	15%
Akkerrandenbeheer (aantal km met overeenkomst)	999	jaarlijks	100%	10%	100%	100%
Extensief onderhoud (aantal km extensief onderhouden)	467	jaarlijks	100%	-	100%	100%
Aanpak wateroverlast						
Eenvoudige aandachtspunten in het landelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	36	2027	50%	-	0%	0%
Reguliere aandachtspunten in het landelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	48	2027	50%	10%	0%	0%
Aandachtspunten in het stedelijk gebied uit de NBW-toetsing 2019 aangepakt (aantal knelpunten aangepakt)	26	2027	50%	10%	0%	0%
Zoet Water in de Zuidwestelijke Delta						
Afgesproken maatregelen 'slimmer regionaal waterbeheer' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	10	2027	80%	10%	0%	0%
Afgesproken maatregelen 'hergebruik effluent' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	pm	2027	0%	0%	0%	0%
Afgesproken maatregelen 'monitoren en modelleren' zijn uitgevoerd (aantal maatregelen uitgevoerd)	1 + pm	2027	20%	0%	0%	0%
Maatregelen voor hergebruik water aan de voet van de Brabantse Wal (samen met Zeeland)	pm	2027	0%	20%	0%	0%
Optimaliseren zoetwatervoorziening in de polders langs het Volkerak-Zoommeer (Prins Hendrikpolder, Auvergnepolder en polders van Nieuw-Vossemeer)	pm	2027	0%	0%	0%	0%
Freshem (eenmalige bijdrage)	€ 25.000	2022	-	0%	-	100%
GGOR en verdrogingsbestrijding						
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel N2000-gebieden (aantal ha gerealiseerd)	812	2027	100%	-	0%	50%
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel van de primaire natte natuurparels (aantal ha gerealiseerd)	1428	2027	100%	40%	5%	5%
Maatregelen genomen voor hydrologisch herstel van overige verdroogde natuurgebieden (aantal ha gerealiseerd)	1500	2027	10%	0%	0%	0%
Mogelijke acties vanuit Commissie Droogte (afhankelijk van bestuurlijk commitment waterschap-pen, nog te besluiten en evt. concretiseren in 2023)						
Watersysteem ombouwen naar een watervasthouden systeem	pm	pm	pm	0%	pm	pm
Toevoegen meer grondwater door meer infiltratie in zowel landelijk als stedelijk gebied	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Eventueel extra zuiveren effluent in verband met hergebruik	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Nemen van vernattingsmaatregelen in bufferzones rondom natuurgebieden	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Gebiedsgerichte strategieën opstellen voor invullen van opgaven met andere partijen	pm	pm	pm	pm	pm	pm

Resultaat	Einddoel	Jaar	% geprogrammeerd in 2023*	% in voorbereiding gedurende 2023*	% in uitvoering gedurende 2023*	% cumulatief eind 2023 gerealiseerd*
Onderdelen risicogestuurd beheer en onderhoud						
Legger op orde - inclusief halfjaarlijkse update en uitgelijnd proces voor doorgeven wijzigingen	werkend	2023	werkend			
Assetmanagement is doorontwikkeld tot certificeerbaar niveau op NEN ISO 55000 (status)	certificeerbaar	2024	start			
Implementatie PA/PI (procesautomatisering en procesinformatisering)	gereed	2027	Uitrol van het integraal concept over meerdere locaties via andere projecten (o.a. RWZI Bath en een aantal rioolgemalen), daarnaast worden generieke bouwblokken ontwikkeld.			
Akkerrandenbeheer (aantal km met overeenkomst)	999	jaarlijks	100%			
Extensief onderhoud (aantal km extensief onderhouden)	467	jaarlijks	100%			

#Toelichting

Alle genoemde percentages zijn afgerond op (een veelvoud van) 5%.

% geprogrammeerd in 2023 =

% van het einddoel wat is opgenomen in het investeringsprogramma (concreet gekoppeld aan of gereserveerd voor projecten)/de exploitatie (financieel).

% in voorbereiding gedurende 2023 =

% wat in 2023 naar verwachting in voorbereiding is*.

% in uitvoering gedurende 2023 =

% wat in 2023 naar verwachting in uitvoering is*.

% cumulatief eind 2023 gerealiseerd =

% wat eind 2023 naar verwachting gerealiseerd is (van de totaalopgave).

* voorbereiding of uitvoering > keuze gemaakt op basis waar het zwaartepunt naar verwachting ligt in het lopende jaar

BIJLAGE 8 HARMONISATIE VERSLAGLEGGINGSVOORSCHRIFTEN

De Unie van Waterschappen heeft op verzoek van het Ministerie van IenW - samen met de waterschappen – onderzoek gedaan naar de consequenties indien de vergelijkbare regels voor gemeenten en provincies (het BBV) van toepassing zouden worden voor de waterschappen. Hierover heeft de Unie advies uitgebracht aan het Ministerie. Naar aanleiding hiervan komt er naar verwachting nieuwe wetgeving op het gebied van de verslagleggingsvoorschriften voor waterschappen die vanaf 2025 gaat gelden. Deze wetgeving beperkt de activeerbaarheid van investeringen en heeft hierdoor financiële consequenties voor het waterschap. Er worden minder kosten naar de toekomst doorgeschoven, waardoor op korte termijn de lasten stijgen. De maatregelen leiden tot een lagere schuld en lagere rentelasten. Om de extra lasten op de korte termijn te dekken – en daarmee een extra tariefstijging te voorkomen – wordt de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB) ingezet. Gelet op de aankomende verkiezingen en daarmee een nieuw bestuursakkoord zal de vertaling van deze nieuwe wetgeving naar tariefscenario's pas bij de Kadernota 2024-2033 gedaan worden.

In deze bijlage wordt een eerste grofmazig beeld gegeven van de maatregelen en extra kosten in relatie tot de beschikbare middelen in de bestemmingsreserve DFB. In onderstaande tabel worden de activa categorieën getoond waarvan het in de lijn der verwachting ligt dat deze met ingang van 2025 niet meer geactiveerd mogen worden:

Categorie	Ruwe schatting bedrag per jaar	Gemiddelde afschrijvingstermijn
Immateriële activa	€ 2 miljoen	5 jaar
Baggeren	€ 2 à € 2,5 miljoen	7 jaar
Groot onderhoud	P.M.	N.t.b.

De consequenties voor het mogelijk niet meer mogen activeren van groot onderhoud worden nog onderzocht. Er wordt momenteel een afwegingskader opgesteld. Bij de Kadernota 2024-2033 zullen de consequenties nader geduid worden. De grofmazige bedragen uit bovenstaande tabel voor de categorieën immateriële activa en baggeren leiden tot de volgende extra kosten. Vervolgens zijn de extra kosten afgezet tegen de verwachte beschikbare middelen in de bestemmingsreserve DFB. De kosten en beschikbare middelen zijn nog niet uitgesplitst naar de taken. Ook is er nog geen rekening gehouden met de rentecomponent. Ze zijn bedoeld om een eerste indicatie te geven.

Bedragen in € miljoenen	2025	2026	2027	2028	2029
Extra kosten maatregelen	€ 3,5	€ 2,8	€ 2	€ 1,35	€ 0,65
Beschikbare middelen DFB	€ 5	€ 1,6	€ 0,4	€ 0,6	€ 0,8
Tekort financiële middelen	geen	€ 1,2	€ 1,6	€ 0,75	geen

Vanaf 2030 zijn er geen extra kosten meer om te dekken, maar is er sprake van een structureel (rente)voordeel. Op de onderste regel is te zien dat het waterschap in de jaren 2026-2028 nog ongeveer € 3,5 miljoen te kort komt om de extra kosten te kunnen dekken. Hiervoor zal een andere dekking gevonden moeten worden (het reserveren van extra financiële meevallers, inzetten van de egalisatiereserves of het verhogen van de tarieven). Om de financiële effecten voor waterschappen beheersbaar te laten zijn komt er waarschijnlijk een overgangsbepaling. Hiermee is in de berekening nog geen rekening gehouden.

Waterschap Brabantse Delta

Waterschap Brabantse Delta zorgt voor veilige dijken en kades, zuivert rioolwater, verbetert en bewaakt de kwaliteit van het oppervlaktewater en regelt de hoogte van het water in Midden- en West-Brabant. Bij de uitvoering van deze taken werken wij samen met inwoners, agrariërs, bedrijven en anderen. Hierbij houden we rekening met de belangen van de samenleving en bereiden ons voor op toekomstige ontwikkelingen.

Waterschap Brabantse Delta
Postbus 5520, 4801 DZ Breda
T 076 564 10 00
info@brabantsedelta.nl
www.brabantsedelta.nl

www.facebook.com/brabantsedelta
www.twitter.com/brabantsedelta
www.linkedin.com/company/waterschap-brabantse-delta